

ISFLAKET

Polarmagasin frå Ishavsmuseet. Nr. 4– 2014 16. årgang kr. 70,-

Leiar:

Eit godt år for formidling

Snart er vi igjen komne så langt at det er tid for å tenkje på juleribba og sette seg ned med ei god polarbok. I det høve kan du lese meir om to gode polarbøker her i bladet som no er tilgjengelege i bokhandelen.

På den nye nettsida til Ishavsmuseet vil du også til ei kvar tid finne eit stort utval polarlitteratur om du treng påfyll i bokhylla.

På same nettsida vil det også i desse dagar verte mogleg å søkje informasjon om alle ishavsskutene som museet har register på.

Det er ein tidkrevjande prosess å gjere dette digitalt og søkbart, men litt etter litt skal dette kome på plass på museet si nettside.

Å få til dette er ein draum som museet har hatt i 10 år. Interessa for ishavsskutene er stor. Så stor at museet snart dagleg har spørsmål om opplysningar om skutene.

Når museet no, med stønad frå Fiskeridepartementet, får formidla dette via nettsida, vil det også spare tid for dei som jobbar ved museet. Tid som då kan brukast på enda meir formidling av vår spanande polarhistorie.

Langt i frå alle er registrerte med nok informasjon og bilete, så museet set pris på om du som lesar, og har bilete av dei skutene vi manglar, vil dele dette med oss.

Ishavsmuseet opna sesongen friskt med mange nye utstillingar, og fleire nye rom. Desse har blitt godt mottekne av besøkande denne sesongen.

Særskilt den nye fjerde etasjen og båthallen i første etasje har fått gode attendemeldingar. Desse to roma har også våre svært nyttige i formidlinga til skuleborna. Ei gruppe som var hatt største veksten ved museet dette året.

Det er svært gledeleg å sjå den store interessa og det gode oppmøte det er på museet ved alle polarkveldane.

Dette er formidling av polarhistorie med varierte tema. I år har museet gjennomført åtte polarkveldar der snittet med oppmøte er på rundt 140 personar kvar gong. I slutten av januar vonar vi å vere i gang med ein ny sesong

polarkveldar og vi planlegg fire slike kveldar våren 2015.

I skrivande stund har Ishavsmuseet nettopp gjennomført julemesse ved museet der over 40 utstillarar med mat, kunst- og handtverk har stilt ut og seld produkta sine i alle museets etasjar. Det er viktig for museet å kunne bruke lokala til slike typer arrangement også.

Vi ynskjer å vere eit levande museum med aktivitetar som når alle aldersgrupper. Det å besøke Ishavsmuseet skal vere litt meir enn å berre sjå utstilte «daude gjenstandar».

Familiesøndagar, julemesse, polarkveldar, lutafiskkveld med venneforeininga osv. er med å drage eit større publikum til museet som kanskje vanlegvis ikkje tenkjer på å ta turen.

Ishavsmuseet har hatt godt besøk også denne sesongen. Besøkstala er stabile og fortsatt litt aukande blant enkeltbesøkande og bussgrupper. Når museet no går inn i ei litt stillare periode, stoppar ikkje formidlingsarbeidet opp. Vi har fleire spanande prosjekt gjennom vinteren som skal løfte museet enda meir, og gjere oss enda betre på formidling. Fleire utstillingar står også for tur til ei oppfrisking.

Med den store aktiviteten og dei mange utvidingane som museet har hatt siste åra hadde det ikkje vore mogleg å gjennomføre dette utan dei mange frivillige som brenn for museet.

På museet er det i dag knappe to og ei halv stilling.

Det er mange og takke for den store innsatsen som mange gjere for museet. Ikkje minst Ishavsmuseets Venneforeining med Bjørn Røyset i spissen. Det er ikkje få timar Venneforeininga har lagt ned desse åra med stor aktivitet. Ordinære og faste dagnadsdagar, og ikkje minst god hjelp til alle andre arrangement ved museet.

Det vert for mykje å drage fram alle. Likevel er det ein kar til som i høgste grad må nemnast som ein ivrig arbeidar ved museet.

Jens Peder Brandal. Når dette året er over har han jobba gratis og frivillig i 10 år ved museet. Om lag 50% utfyller han gjennom året.

Nitidig arbeid med registrering av gjenstandar. Nøyaktig og grundig. Dag etter dag med målband og vekt for å sikre dokumentasjonen på alle museet sine gjenstandar. Vert han lei av å

registrere 100 like gjenstandar tek han ikkje fri av den grunn, men er aktivt med, og kanskje den ivrigaste, når nye utstillingar skal planleggast og gjennomførast.

Bakgrunnen hans som selfangar, sjømann og elektriskar kjem naturlegvis godt med i slikt arbeid.

Vi har mykje å takke Jens Peder for, og eg utfordrar alle lesarane av Isflaket til å kome med ein applaus for Jens Peder rundt omkring i alle «Isflak-heimar».

Og dei heimane vert det stadig fleire av. Isflaket og medlemskapet i Ishavsmuseets Venneforeining går i hop, og er stadig veksande.

Eg vonar at du som les dette også kan finne noko spanande i denne utgåva av bladet.

Med ynskje om ei God jul og eit polarhistorisk godt nytt år!

Brandal 20. november 2014

Webjørn Landmark

Redaktør

ISFLAKET

Polarmagasinet utgitt av Ishavsmuseet og Ishavsmuseets Venner.

Adresse: Ishavsmuseet, Brandalsvegen 28, 6062 Brandal

Tlf. resepsjon 700 92 004 Tlf. kontor 700 92 900, mob 95 11 76 44

Redaksjon: Webjørn Landmark, redaktør
webjorn@ishavsmuseet.no

Opplag 800. Årskontingent / abonnement kr. 250,- fritt tilsendt. Bedrifter kr. 500,-

www.ishavsmuseet.no

www.ishavsvenner.net

www.facebook.com/aarvak

Forsidefoto: «Flemsøy» i Vesterisen. Foto Ragnar Thorseth

ISSN 1891-9480

Innhald

Selfangst 2014	side 4
Minneord Paul Stark	side 16
Med «Brandalingen» 1927	side 18
Ein av dei fem viktigaste	side 27
Skinnes blar i minneboka	side 28
«Ishavsfolk si erfaring»	side 34
Frå arkivet	side 38
«Verdpremiere» i Brandal	side 50
Ubåt ved Nordpolen	side 50
Frå samlingane	side 52
Dagbok Sydøst-Grønland	side 55
Notatbok frå Scott	side 65
Frå Ruffen	side 67
Sikring av isbjørn	side 68
Rapport frå Polarstar	side 69

Ser du fangst?

Det vert fortalt at Lisjenes-Pål stod i tønna og kommanderte då «Hvalbarden» forliste i 1926.

Han speida etter dyr på isen. Då kom ein av mannskapet og ropte: - No kjem det is inn i lugaren!

Då svarte Lisjenes-Pål: - Ser du fangst på hånå?

Selfangst 2014

Av skipper Bjørne Kvernmo

Issituasjonen foran årets sesong var i utgangspunktet lite oppløftende. I desember og januar så issituasjonen omtrent normal ut, men utover i februar og mars minket ismengden langs Østgrønlandskysten gradvis. Og da fangsten starta i april var iskanten lengere vest enn noensinne.

Over 200 nautiske mil åpent vann vestover fra Jan Mayen var mer enn tidligere sesonger.

I praksis ville det si sterkere drift av isen sydvestover enn tidligere, da Østgrønlandsstrømmen blir sterkere jo nærmere kysten man kommer.

fra kastingen foregikk i slutten av Mars til fangsten starter 10.april og utover.

Informasjon fra forskerteamet som var returnert fra kasterområdet gikk ut på at dyrene hadde tatt is og kastet som normalt opp mot og rundt 72N. Dette skjedde i grove trekk rundt tre uker før fangsten starta. Spørsmålet var hvor langt isen hvor dyrene var kastet hadde drevet på de tre ukene. Det mest logiske svaret var at de var drevet langt, kanskje så langt som til området mellom Island og Grønland, eller til det såkalte Danskestredet.

Selve terskelen mellom landene er forholdsvis grunn, og dermed akselerer strømmen, for så å nærmest stoppe opp på sydvestsiden hvor havet blir dypere. Der synker det kalde vannet ned og erstattes av temperert vann som kommer opp fra Atlanteren under innflytelse av Golf-strømmen.

Selve overfarta foregikk over et nærmest flatt hav det meste av seilassen. Alle foto B. Kvernmo

Det innebar også at drivis-området hvor grønlandsselen kaster ungene ville drive over en betydelig avstand sydvestover i løpet av tiden

Detter skjer i praksis i merkelige lokale strømmer i alle retninger hvor også tidevannet har en finger med i spillet.

I grove trekk vil også isen i området danne tette strimler eller brede odder i sydaustlig retning,

Skuta plukkar sel frå flaket.

med stadige omstokninger, sammensetninger og opprivinger. Årsgammel is blandes med flere år gammel is, både som resultat av de lokale og ofte sirkulære strømmene, men også ut fra det faktum at den tynneste og letteste isen lar seg drive med vind, mens den tyngre og tykkere isen i større grad blir drevet av havstrømmene.

Så det faktum at ismengden langs Østgrønlandskysten var redusert i omfang i forhold til tidligere, og dermed iskanten hvor dyrene vanligvis ligger i betydelig grad påvirket av den sterke Østgrønlandsstrømmen, tilsa at fangsten i år ville komme til å foregå i Danskestredet. Dette har skjedd et par ganger i den senere tid, i 2006-sesongen og 2009 sesongen.

Alt tydet på at det kom til å skje i år også. Og da var det bare å håpe på at værforholdene viste seg fra dem mest humane side. Erfaringa gikk ut på at man kunne i hvert fall håpe på å unngå dannelser av dype lavtrykk som forsterker seg oppover Grønlandskysten og lager fangstforholdene umulige.

Med avgang fra Alta for Vestisen lørdag 5. april, innom Hammerfest om natta og henta en stor sekk med salt, ble kursen satt ut Sørøysundet

ved Hasvik og til et punkt 20 n mil rett nord av Jan Mayen.

Selve overfarta foregikk over et nærmest flatt hav det meste av seilasen. Og ved fangststart 10. april var vi kommet frem til iskanten, ca 190 n mil vest av nordspissen av Jan Mayen.

Skipsgdagboka torsdag 10. april 2014. kl 1145: N71:25,7 W 17:56

I teorien starta selfangsten i 2014 ved daggry i dag.

Nordaustlig kuling, Østlig dønning, overskyet, snøbyger og minus 13 grader, sjøtemperatur 0,1 gr. Barometer viser 1011 hp. Bakker på været i delvis sørpe og småis i strimmler. Ingen fangst.

Fredag 11. april. Seig sydvester langs iskanten og fant et område med voksen grønlandssel, hvor flokker på to-tre og opptil 10-15 dyr lå samlet på hvert av isflakene.

Flakene var høvelig spredte med nyfrosset sørpe mellom som i dønningen var dannet til såkalt tallerkenis.

Vinden spaknet utover dagen til bris fra nord, og selv om det var 16 minus fra morgenen av, ble det etter hvert brukbare forhold. Og godt å komme i fangst. Skytterne var naturlig nok uten trening for skyting fra baugen på skuta, men dette ville komme seg etter hvert. Og nå var det viktig å innøve en gangbar og fornuftig praksis fra start av der høyeste prioritet var å unngå skadeskyting med de negative konsekvensene det innebærer.

Særlig i gammelhundfangst.

Utgangspunktet er å vente med å klemme inn avtrekkeren til man er sikker på å treffe. Selv om de første dyrene jumpet hadde det på sikt ingen

betydning. Det viktigste var å innarbeide gode rutiner fra start av, ta det med ro og ikke stresse. Erfaring viser at resultatet blir *alltid* best i gammelhundfangst når man tar det med ro. Og da dagen var slutt kunne man skrive i dagboka: «plukket gammelhund hele dagen, dagens fangst 76 dyr». Og ingen påskutte dyr gikk tapt.

Resultatet var etter forholdene heller ikke direkte dårlige, forholdene og antallet dyr i området tatt i betraktning. Men best var det faktum at intensjonene om å anstrenge seg til det ytterste for å unngå skadeskyting fungerte i praksis fra dag en.

På veg inn gjennom isen.

Og her er det mange momenter som spiller inn. For eksempel må geværene være av en type som er brukbare til fangst, kun enkelte jaktrifler fyller de krav som skal til.

Kikkertsikter og montasjer må være av best mulig kvalitet og ikke minst må ammunisjonen være egnet til selfangst.

Men viktigst er uansett mannen bak geværet. Rambo-typer har vi i hvert fall ikke bruk for på ishavet, rolige og sindige karer med skarpe sanser er best. En selfangstskytter tar i bruk egenskaper og innøver ferdigheter som få andre former for jakt kan vise til.

Nye utfordringer dukker opp hele tiden under allsidige, marginale forhold.

Som i svartungefangst, prikksskyting på forholdsvis langt hold på et lite, bevegelig mål fra baugen på skuta som siger forover, og kanskje svinger, stamper og slingrer samtidig. Eller som en erfaren baneskytter som dro på selfangst sa: «Det er vanskelig nok at blinken er liten og beveger seg og vinden røsker i geværløpet, men det er mesta f... at også standplassen skal bevege seg».

Vi stoppa for dagen kl 2200 i pos N 70:44 og V 18:19. Like før midnatt natt til lørdag 12 april begynte vi å sige sydvest-over langs iskanten i nordlig lett bris, klart/lettskyet himmel, minus

12 gr i luft og i sjøen minus 1 gr.

Barometeret var fallende og viste 1003 Hp. Det var klart at utenom gammelhund var det få dyr å se i området hvor vi var, fangstbare årsungene var ikke å se, og da Sverre på Meridian meldte om fangst i is som kunne være utkanten av is hvor dyrene var kastet lengere på

sydvest, var det bare å begynne å seile. Og om morgenen var vi kommet 35-40 n mil i sydvestlig retning.

Dekksdagbok lørdag 12 april kl 0800: Posisjon N 70: 12 V 18:51. Nordlig kuling, overskyet, lett dønning, minus 10 gr, sjøtemperatur minus 0,2 gr. Barometeret viste 998 Hp.

Vi fortsatte å sige langs iskanten etter frokost, og møtte en kontinuerlig strøm av voksen grønlandssel på trekk nordaustover. Til sammen et stort antall dyr var på svøm i typiske flokker på opptil et par hundre i hver flokk. Som på avtalt kurs...

I dekkingsdagboka er notert: Dønning og vanskelige/umulige fangstforhold hele dagen, plukka enkelte lurv til sammen 33 stk.

Kl 2145 var vi på N69:20 V 19:46 og stoppa for dagen.

Søndag 13 april kl 0800 posisjon N69:14 V20:04 Nordlig lett bris, kontinuerlig dønning, overskyet, minus 11 gr, sjøtemp. +0,6. Drift i løpet av natta var nesten 10 n mil, men barometeret var i stigning. Vi begynte å komme inn i is med mere liv av årsunger.

Skyttar og fangstmenn på veg framover isen.

Plukket enkelte selunger hele dagen, dagens fangst 154 dyr og stoppa for dagen kl 2200 i pos N 68:58 og V20:51,6. Nordlig frisk bris, frostrøyk, minus 12, svak dønning, barometer viste 1013 Hp, sjøtemp minus 1,6

Mandag 14 april. Isen holder sammen i strimler med åpent vann mellom, Plukker enkelte selunger og posisjon kl 1500 var 68:51 V21:48 Nordlig kuling, snøbyger og minus 10 gr. Stoppet kl 2230 i en strimmelkant, var brukbart plukk men mye vind. Den nymonterte baugpropellen virket utmerket.

Tirsdag 15. april kl 0800 Posisjon N 68:43 V 22:32 Ligger å driver i strimmelkant. Ingen fangst pga sterk vind.

Kl 1400 starta fangsten, men ØNØ sterk kuling og snykov, Kl 1500 påkende sydlig dønning. Stoppa kl 1530. Dagens fangst 6 dyr. Passerte en gammelhund med nykasta kvitunge.

Kl 1800 Bakker på værret i åpent vann utover kvelden og natta, posisjon kl 2400 N68:39,5 V22:01 ØNØ kuling, noe sjø og dønning.

Onsdag 16. april Bakking av kuling helt til lunsj Pos kl 1200 N 68:54 V21:43 Nordøst kuling, noe sjø og drefs, minus 5 gr. Sjøtemp minus 1,0, barometer viser 992 Hp.

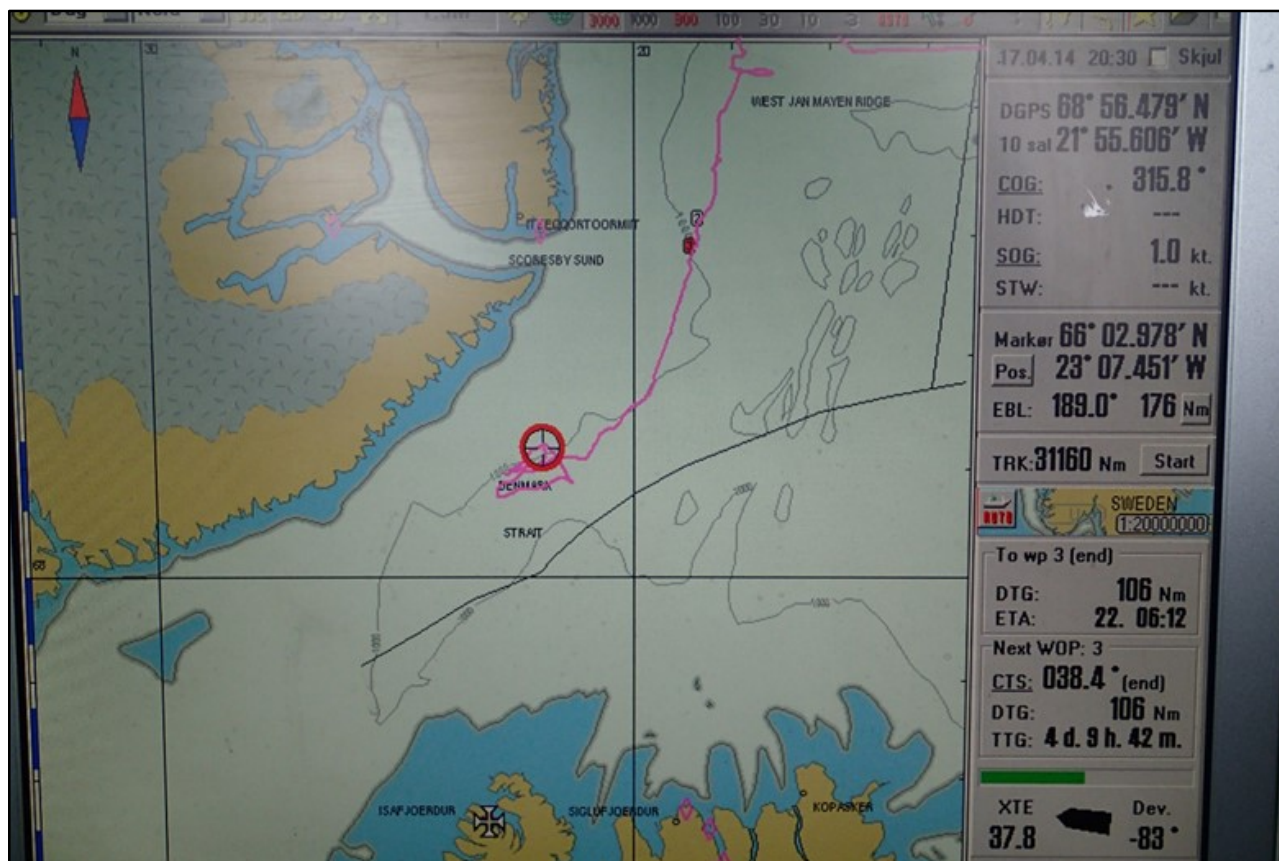
Utover ettermiddagen bedret fangstforholdene seg, dønningen la seg og isforholdene ble bedre da vi kom litt nordover igjen.

Meridian og Kvitbjørn dukket også opp og vi arbeidet oss et stykke innenfor iskanten hvor det var en del lurv å finne. Fangstfolkene dro ut det vi hadde av joll og på det meste arbeidet 6-7 mann på isen med å dra sammen dyr for innvinsjing.

Isforholdene ble trege innover, og det ble en omstendig affære å få snudd skuta med baugen utover mot kanten og arbeidet i den retningen. Dagens fangst 124 dyr. Kl 24 Posisjon N68:48 V22:35 Nordlig frisk bris, klart, minus 8 barometer 1012 Hp sjøtemp. +0,9gr

Torsdag 17. april. Nordøstbris og overskyet, minus 6. Vi har drevet 4-5 n mil i løpet av natta, og ligger en mil innenfor iskanten, som her dannet i stråkant, det vil si isen er tett innover som et markert skille til åpent vann, enten hav eller is som ikke er opprevet. Men det går svak dønning innover. Kvitbjørn og Meridian er litt lengere sør, og vi finner et og annet dyr, alt lurv, nordover.

I løpet av ettermiddagen dreiet vinden til søraust og isen settes ytterligere sammen. Og i stedet for

Havsel vert liggande i treg is.

å ligge å bakke på været, fant vi enslags le i bukta av en liten odde som vi rundet nordaustspissen av. Men i løpet av kvelden klappet odden sammen og i løpet av natta la det seg mere is på utsida. Austavinden holdt isen sammen og det ble tregt for skuta å komme seg frem.

Fredag 18. april. Østlig kuling fra morgenen av, snøbyger men bare minus 2.

Isen var sammenpresset, men det var dønningsmult og det var forhold for å ta seg frem til fots. Enkelte dyr var å se fra tønna og fristet for en tur på isen. Skipperen bar gevær i tilfelle isbjørn. Men isen var så teit at de få dyrene i området arbeidet seg ut mot kanten. En som nesten var blitt svartunge, lå på blåsørpa mellom to storiser og geværet ble avfyrt.

Da reiste en isbjørnen seg opp like bortenfor, i samme retning som den skutte svartungen. Men den valgte å holde seg i ro, selvfølgelig mettpist på feite selunger, og vi fortsatte fangstingen til lunsj.

Etter lunsj satte isen enda mere sammen, ny is foret seg utenpå kanten og avstanden til åpent vann ble større. Vi fikk snudd baugen utover etter mye om og men, men isenpresset måtte avta dersom vi skulle komme oss ut i åpent vann.

Austavinden holdt isen sammen og det ble tregt for skuta å komme seg frem.

Dette var jo dumt, de andre to båtene var ute i åpent vann og fangstet langs kanten, mens dagens fangst på oss ble bare et 20-talls dyr.

Lørdag 19. april dreide vinden på nordaust igjen, overskyet og minus 10. I dagboka står det skrevet enkelt og greit:» Ligger et par mil fra iskanten i teit is.» Vi arbeidet oss sakte mot iskanten et stykke før isen satte sammen igjen og vi lå bom fast. Men det var enkelte dyr å se, og etter lunsj gikk gjengen ut igjen, dyrene måtte delvis draes og etter hvert vinsjes om bord når de kom innenfor rekkevidde av vinsjetauet eller «jollen» som det heter på selfangstskuta. Innsatsen til gjengen var det ikke noe å si på selv om dagens fangst ble bare 54 dyr. Flere var det ikke å finne. De to andre båtene lå innenfor synsvidde langs iskanten og så ut til å finne fangst der.

Søndag 20. april i nordøstlig bris, lettskyet men snøbyger, minus 7. Barometeret var på vei opp og viste 1002 Hp. Posisjon N68:22,6 V24:21 Oppsummert så langt i sesongen, fast i isen på feil plass med usikre utsikter til når vi kommer løs, og vi havner på en uforklarlig måte lengere og lengere inn i isen. Og egentlig lite fangst.

Det beskjedne antall dyr i området tilsa at dette området hadde lite med hovedtyngda av dyr å gjøre.

Den første tanken som dukka opp da issituasjonen ble klarlagt var at skulle man finne konsentrasjoner av dyr, måtte man langt på sydvest, sansynnelig vis helt vest av Island. Og skulle uværet slå til som ofte før i dette området, var det bare å seile inn til Isafjord og vente.

Det ga grobunn for en enda mere delikat tanke, gå rett til Isafjord og feire påske, og når været tillot det, begynn å leite videre vestover. I stedet lå vi i nesten livløs is, fast.

Det positive var at fangstgjengen om bord, der mange var uerfaren, var begynt å lære seg handgrepene og innarbeide rutinene med skyting, jumping, flåing og ivaretagelse av kjøtt, skinn og spekk.

Egentlig var vi få mann, bare 10 totalt, og som sagt mange av dem uerfarne, så ut fra disse forutsetningene måtte fangsten legges opp.

Uten at man skal lage det mere dramatisk enn det egentlig var, ble det klart at her måtte det satses maksimalt på å komme seg ut av isen og

fortsette leiting på sydvest.

Det faktum at avstanden ut til iskanten stadig ble større og større, er et typisk resultat av den sterke strømsettingen i området rundt 68N.

I flere timer utover formiddagen ble maskinen kjørt maksimalt med bauging og styr, men presset på isen var stort og kjølevannsråka etter oss klappet sammen umiddelbart, og til lunsj hadde vi avansert bare et par hundre meter.

Men været bedret seg, sola kom frem, vinden spaknet og det gikk en veldig svak dønning innover isen.

Og så begynte presset på isen å avta, det ble lettere å avansere og etter hvert gikk det som en lek.

En gave og direkte følelse av luksus å kunne si jevnt utover mot kanten uten bauging og hardkjør av maskinen, noe som var uoppnåelig bare for et par timer siden

Kl 19 om kvelden var vi ute av isen og begynte å finne fangst igjen.

Riktignok var dagens resultat bare 39 dyr, men kursen ble satt sydvestover i åpent vann langs iskanten utover natta. De to andre båtene var forsvunnet sydvestover i løpet av dagen.

21. april kl 0800 var vi kommet på N67:45,8 og V 25:23, været svak sørvest-lig luftdrag, smult, klart, sol minus 1 og +0,9 i sjøen.

Og vi var havnet i rota av en typisk sydøst-odde. Erfaringa tilsier at når selungene begynner å bli ferdigutviklet og svømmedyktige, starter beitinga i sjøen og langs iskanten.

Og i en slik sydøst odde vil de samle seg, spesielt i sol og fint vær. Og det stemte, etter hvert som vi arbeidet oss gjennom odden mot ytterkanten, ble det flere og flere dyr å se.

Dette var en annen dans, humane isforhold, fint vær og masse dyr. Etter hvert ut med fangstbåt også, to mann, maskinist og kokk, som fangstet på egen hånd uavhengig av skuta, det ga resultat. Så lenge forholdene ligger til rette. De andre båtene dukker opp, og det blir konkurranse om dyrene. Dagens fangst 212 dyr.

22.april Fortsatte på sydvest, plukket enkeltdyr hele dagen men påkende dønning fra syd gjorde forholdene vanskelige, og kl 19 stoppa vi fangstingen Posisjon kl 1730 N67:29 V25:54 bris fra østnordøst.

Kurs sydvest på leit etter sel.

Ved midnatt nordøstlig liten kuling og dønning fra syd. Dagens fangs 168 dyr.

23. april. I løpet av natta har vi drevet nesten rett vestover, og i dagboka kl 08: Svak nordøstlig luftdrag, delvis klart og dis som sola bryter gjennom, minus 1 og svak sydlig dønning. Det er klart at forholdene er brukbare med utoverslakket is og rolig vær, selv om det ikke er den store ansamling av dyr, men noen fant vi, sammen med en fangstbåt plukket vi 175 dyr før dagen var omme.

Dette begynte å se bedre ut, vi hadde enda noen dager på oss å finne ansamlinger av dyr i kasterisen eller på trekk i typiske flokker. Kanskje et par uker fremover ville det være dyr å finne før de som vanlig forsvinner til havs før midten av mai kommer.

Fangsttida er i praksis i underkant av fire uker. Med start 10. april vil det si at når første uka i mai er gått, skal det godt gjøres å finne svartunger, men det kan forekomme slik som i 2012-sesongen. Da var 10. mai en stor fangstdag. Blir det fine dager er det en mulighet, men da må man være på rett plass.

Solnedgang over Vesterisen.

Og rett vest av Isafjord er ikke rett plass så seint, da har dyrene for lengst trukket til havs og på nordaust langs iskanten.

Men nå var det enda sannsynlig at et større antall dyr var i området, ting tydet på at de hadde så smått begynt å trekke. Og grønlandsselen er flokkdyr, det gjelder gammelhund som brunsel og som her- årsunger. Og vi var alene, de andre to båtene var forsvunnet på nordøst langs iskanten for et par dager siden.

24. april var det nordøstlig bris, minus 1 og tåke fra morgenen av, men utover dagen letta tåka og det ble brukbare forhold uten at det ble den store fangsten, kun et jevnt sig som dagen før. Vi hadde ikke funnet riktige området enda. Men barometeret var i stigning.

Det samme fredag 25. april, overskyet og tåkete, men v hjelp av en fangstbåt fikk vi slitt til oss 150 dyr dagen.

Lørdag 26. Posisjon N 67:20 V 28:16 (120 n mil nordvest av Isafjord) Overskyet men dønningssmalt, lett nordøstlig bris og minus 2. Og nå begynte vi å finne dyr. Ut med fangstbåt fra formiddagen av i meget gode forhold. Og tettere med dyr. Dagens fangst var 236. Dette begynte å smake.

Søndag 27. april. Barometeret viser 1046 Hp. Dette betyr noe så sjelden som at det har bygget seg opp et høytrykk over stredet mellom Island og Grønland. Været er blankstilla, utoverslakka is, solskinn, et par minusgrader og begge fangstbåtene ute.

Holdt på til langt på kveld, 342 dyr, reine svartunger, ny Havsel-rekord.

Mandag 28/4 Lydopptak dagbok lest inn i tønna. «-Det er helt utrolig, et høytrykk har lagt seg over området, flytter seg frem og tilbake. I dag er det

faktisk sydlig vinddrag. Dyrene er her, i vannet, men legger seg ikke opp på fangst-isen fra i går. Mulig at det er litt tidlig også, det ene dyret vi ser gikk i samme retning som oss.

Eller farer bare å våser. Her i området lå vi fast i 13 døgn for 8 år sida, akkurat her. Isen forandret seg, det blei snykov, dønningen forsvant, isen satte sammen, det var bare stor, tung is rundt oss.

Vi prøvde å seile i nordøstlig retning, det var heilt feil, skulle heller ha gått på sydøst. Å oppleve det her området sånn som det er nå, er bare utrolig sjeldent. Og så mye fangst. Vi har hatt djevelsk flaks, uflaks i starten da vi lå fast, og i går plagdes vi med manøveringskontrollen mellom tønna og maskinrommet, en kabel røyk på reverseringa.

Men en dyktig chief fikk raskt reparert.

Men nå er vi begynt å leite igjen, her i området er det blodflekker på «alle» isflakene, den her isen tar ikke dyrene, de bare trekker vekk. Men vi er spanta (klar) for å ta 500 dyr i dag hvis det bare er forhold og dyr. I hvert fall noe lignende som i går, og «kakken til» dersom alt fungerer. Et merkelig grått lys, antydning til en svak dønning og lite å se så langt (kl 1300)

Lørdag 26. Posisjon N 67:20 V 28:16 (120 n mil nordvest av Isafjord) Overskyet men dønningssmult, lett nordøstlig bris og minus 2. Og nå begynte vi å finne dyr. Ut med fangstbåt fra formiddagen av i meget gode forhold. Og tettere med dyr. Dagens fangst var 236. Dette begynte å smake.

Søndag 27. april. Barometeret viser 1046 Hp. Dette betyr noe så sjelden som at det har bygget seg opp et høytrykk over streket mellom Island og Grønland. Været er blankstilla, utoverslakka is, solskinn, et par minusgrader og begge fangstbåtene ute. Holdt på til langt på kveld, 342 dyr, reine svartunger, ny Havsel-rekord.

Mandag 28/4 Lydopptak dagbok lest inn i tønna. «Det er heilt utrolig, et høytrykk har lagt seg over området, flytter seg frem og tilbake. I dag er det faktisk sydlig vinddrag. Dyrene er her, i vannet, men legger seg ikke opp på fangst-isen fra i går. Mulig at det er litt tidlig også, det ene dyret vi ser gikk i samme retning som oss. Eller farer bare å våser.

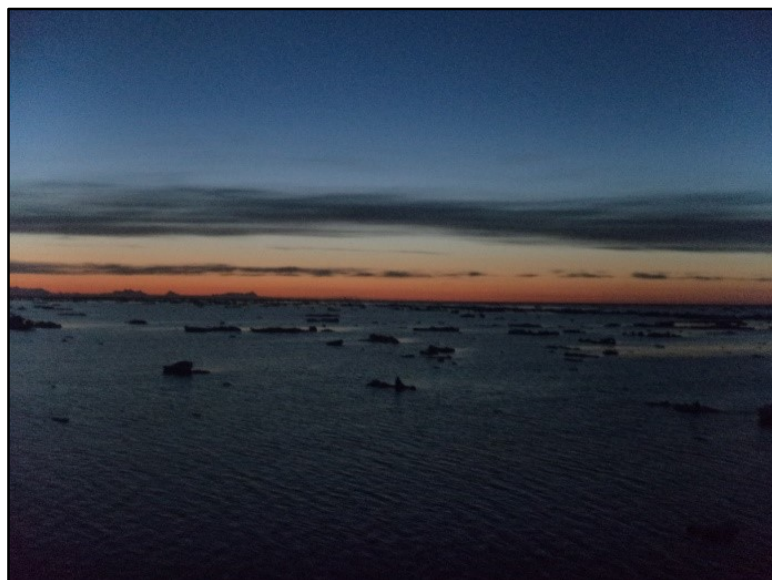
Her i området lå vi fast i 13 døgn for 8 år sida, akkurat her. Isen forandret seg, det blei snykov, dønningen forsvant, isen satte sammen, det var bare stor, tung is rundt oss.

Vi prøvde å seile i nordøstlig retning, det var heilt feil, skulle heller ha gått på sydøst.

Å oppleve det her området sånn som det er nå, er bare utrolig sjeldent. Og så mye fangst. Vi har hatt djevelsk flaks, uflaks i starten da vi lå fast, og i går plagdes vi med manøveringskontrollen mellom tønna og maskinrommet, en kabel røyk på reverseringa. Men en dyktig chief fikk raskt reparert.

Men nå er vi begynt å leite igjen, her i området er det blodflekker på «alle» isflakene, den her isen tar ikke dyrene, de bare trekker vekk. Men vi er spanta (klar) for å ta 500 dyr i dag hvis det bare er forhold og dyr. I hvert fall noe lignende som i går, og «kakken til» dersom alt fungerer. Et merkelig grått lys, antydning til en svak dønning og lite å se så langt.

Vi begynte å sige på nord og fulgte isstrimlene som gikk på nordvest. Og utover ettermiddagen la dyrene seg opp, begge fangstbåtene ble satt ut det ble brukbar fangst tilslutt. Men det var klart

at dyrene var i trekking og da etter alle solemerker på nordaust. Så da fangsten var slutt om kvelden, lå vi i ro og kjølte ned skinnene i sjøen til litt over midnatt, da heiv vi skinnlengene inn på dekk og begynte vi å sige på nordaust. I halvmørket var det litt vanskelig å orientere seg, men strimlene var lette å sige gjennom og sjøen omtrent heilt dønningsmul.

Tirsdag 29. april opprant med overskyet og grått og frisk bris fra morgenen av. Ved lunsjtider var vinden øket på til liten kuling, og isstrimlene teitet seg opp og ble umulige å komme gjennom. Så det ble å sige lange kanten av strimlene og fant et og annet dyr utover ettermiddagen.

Og isbjørn, ikke bare en men to stykker. Velfødde og kvite og fine i pelsen forserte de i samme retning, nord og vestover, på skrå og på tvers i vinden for å finne teften av flere dyr.

Men lite dyr var å se, og dagens fangst ble bare 65 dyr. Vinden spaknet litt utover ettermiddagen, men barometeret var fortsatt høyt- 1048 hp.

Onsdag 30. april var vi kommet på N67:04 og Vest 28:32 og vinden var spaknet til frisk bris i løpet av natta. Etter frokost begynte vi å sige på nord og etter hvert østover, da tette strimler og markert islysna i nordlig retning så ut til å være ufremkommelig.

Isen var dannet i odder i sydøst-lig retning, så det var bare å holde seg i åpent vann. Og ingen dyr å se, alt tydet på at de var vandret

Fredag 2. mai kl 0800 N67:27 og V26:42. Svak vind, disig og tåkete, minus 0,5gr barometer v 1036 Hp.

Det store antallet dyr vi hadde i området i går var forsvunnet, antagelig gått øst og nordøstover. Noen var sikkert gått til havs for å beite, og værmeldinga lovet mere vind og gråvær.

Men vi begynte å sige utover dagen, satte ut en fangstbåt og plukket det vi kom over. Men isen satte kraftig sammen, det var tydelig at strømmen økte på for hver dag.

Sel i sikte?

nordøstover. Utover dagen ble det en del dyr å finne uten at det var det store. Isen inne i strimlene var såpass teit at det gikk kun an å gå med skuta, men ingen fangstbåt. Utpå kvelden stoppa vi i en odde i pos N67:18 og 27:15V. Dagens fangst ble 105 dyr.

Torsdag 1. mai var vi om morgenen kl 08 drevet et par mil sydvestover i løpet av natta. Isen slakkes gradvis utover. Vinden var omtrent heilt borte, det var nesten dønningsmult og barometeret like høgt 1048 hp. Temp minus 1. Vi begynte å finne svartunger utover dagen og en fangstbåt ble satt ut og fangstet i ytterste kanten mens skuta plukket lengere inn.

Og etter hvert fant vi endelaase og slakke isstrimler med fullt av dyr. Strimlene gikk parallellt i NØ-SV lig retning, kunne vel være noen hundre meter breie og perfekte for fangst. Best resultat ble det dersom en fangstbåt fulgte skuta som gikk foran og skjøt, og småbåten etter og kjapt plukket dyrene om bord. Den andre fangstbåten jobbet uhindret på egen hånd i strimla ved siden av. Det ble over midnatt før vi avslutta for dagen i midnattsol og utrolig fine fangstforhold. Et stort antall dyr ble resultatet, 383 svartunger på denne dagen.

Og dyrene forsvant.

Vi hadde arbeidet oss østover de siste dagene, og var nå bare 130 n.mil nordvest av Isafjord på Island, og ved midnatt gjorde vi skuta sjøklar og satte kursen mot Isafjord.

Lørdag 3. mai kl 1600 klappet vi til kai nesten helt inne i selve byen, og begynte straks å fylle ferskvann og proviantere. To mann var innom legekontoret. Og om kvelden ble det tid til en tur i det sosiale livet i Isafjord.

Søndag 4. mai gikk til å reparere motoren på ene fangstbåten som vi løfta på kaia ved siden av. 90 hk Tohatsu var 10 år gammel, og hadde fått juling gjennom mange sesonger. Men vi fikk det til og like før midnatt var vi klar til avgang.

Mandag 5 mai Kl 1200 var vi kommet på 67:21N og 25:33 Vest. Været var overskyet med nordøstlig bris og dønning, temp minus 1. Og i 13 tida begynte vi å finne de første isstrimlene. Og enkelte svartunger i utoverslakket is.

Tirsdag 6. mai, vi siger nordover, men barometeret er falt til 998hp og vinden øker på utover dagen, og ved lunsjtider sterk kuling fra nordøst, dønning og vi seig ut i åpent vann for å bakke på været.

Hele onsdag 7. mai var det kuling, og vi bakket på været i åpent vann, mens vi siger sakte på

Flatt hav og fint vær i Vesterisen.

nordøst. Om kvelden begynte barometeret å lette og var ved midnatt steget til 1012 hp.

Torsdag 8. mai kl 08 NE-lig kuling, tåke, noe sjø, 0 gr, sjøtemp 1,4 gr og barometeret steget til 1020 hp, bakker på været.

Men i 12 tida letter tåka, og vi begynte å si seg nærmere iskanten, som ytterst besto av sarvstrimler og veldig utoverslakkert is. Men et og annet dyr var å se og flere la seg opp utover ettermiddagen. Barometer steg og været bedret seg og ved hjelp av en fangstbåt fikk vi brukbart med fangst resten av dagen. Dagens fangst ble 211 dyr.

Fredag 9. mai kl 08 Nordlig lett bris, lettskyet minus 1 gr, barometeret viser 1020 hp, og i løpet av natta har vi ligget og drevet i slakk is og driften har vært nesten rett vestover 5-6 n mil. Antallet dyr utover ettermiddagen i går gav en brukbar indikasjon om at det kan befinne seg mange dyr i dette området enda, og etter en kuling kommer de opp på isen, det slår aldri feil. Det er bare om å gjøre å være på rett plass.

Og været ble bedre og bedre. Og isen i dette området opptrer annerledes enn lengere nord i Vestisen. I vindstille danner det seg endelaust lange strimler, smale og åpne, og der ligger dyrene. Og denne dagen ble det tett med dyr. I grupper på to og tre, opptil 5 dyr, selv på små isflak.

Teknikken var å si seg rolig og systematisk frem uten å stresse. La skytterne få den nødvendige roen som kreves for å oppnå maksimal presisjon, da blir resultatet alltid best og minimalt med skadeskyting.

Styrmann Espen Brandal i vinsjen.

Skadeskyting stresser og krever tid til ettersøkning, den gode rytmen forstyrres «og man kommer helt ut av det» som det sies på fangstspråket.

Selfangst er en merkelig sport, der resultatet blir best når man kommer inn i en rolig, men seig rytme og gjør de rette handgrepene i riktig rekkefølge.

Og handgrepene er mange og på hvert sitt spesielle område. Skytteren, jumperen, flåeren og han som kjører skuta.

Alle er de konsentrerte om hva de skal gjøre, sammen utgjør de et effektivt team som gjør jobben fra a til å.

På selfangst blir konsentrasjonsevnen tatt i bruk og øvet opp kanskje i større grad enn på mange andre arbeidsplasser eller aktiviteter. Omstendighetene og forholdene ligger også til rette for det på en uforklarlig måte. Og denne fredagen 9. mai klaffet det meste, resultatet ble tilslutt 316 dyr.

Lørdag 10. mai kl 08 N69:08 V21:47 Nesten stille, sol, svak E-lig dønning, minus 1, barometeret viser 1020 Hp.

Tåkete i perioder utover formiddagen. Det er tydelig at dyrene er på vandring og vi nærmer oss slutten på de dagene man finner svartungene på isen.

Erfaringene fra tidligere sesonger har vist at 10.-11. mai er et årlig tidspunkt som markerer nå går de siste svartungene rett og slett i sjøen og forsvinner. Og det samme skjer i år.

Det kan være pluss-minus et par dager, alt etter vær og vind, men erfaringa har vist at leiting

Sigrid på isen, og selen vert jolla om bord.

etter svartunger senere utover i mai er borkastet energi.

Men denne dagen fikk vi likevel 165 dyr, og mangler nå bare 150 dyr på 4000. Og det vil også si at vi har fått nesten ett tusen dyr etter at vi var innom Isafjord den 3-4. mai.

Søndag 11.mai kl 08 Pos. N 69:26 V20:18, Svak vind, tåke, disig, sol og smul sjø, temp. er minus 5 gr. Barometer viser 1025Hp

Dagbok snakket inn på videokameraet i tønna om formiddagen 11. mai.

«Vi kom siganes i natt langs iskanten nordaustover. Og her svinger kanten faktisk rett austover, rein, fin iskant hele veien, men her fremme har det dannet seg strimler. Og her stoppa vi i natt, klokka er ti om morgenen, og vi mangler 157 på fire tusen dyr. Men vi trur at dyra er her enda. Alkekongen er i hvert fall kommet.»

Men det var tydelig at det var blitt mer glissent med dyr. Men med begge fangstbåtene ute ble det likevel et par hundre til sammen før dagen var slutt kl 22.

Mandag 12 mai. Kl 10 Pos. N 69:31 V 19:46 Nordlig lett bris, lettskyet, enkelte snøbyger, tåkebanker, minus 1, barometer v 1027 hp.

Nå er det slutt på fangst av svartungene, dyrene har gått i sjøen og forsvunnet, bare et og annet ligger igjen. Og de ligger å kikker uti vannet, og

trenger bare et lite påskudd for å jumpe, ofte er det nok at skuta nærmer seg.

Men et par titalls dyr ble det også denne dagen, men kursen ble satt nordover for å lete etter voksne dyr, eller gammelhund, som det heter på fangstspråket.

Og kl 23 Pos N 69:53 V18:14 og nordlig frisk bris.

Tirsdag 13. mai Kl 08 Pos N70:02 V18:08 Siger nordover langs iskanten hele dagen, heilt livlaust. Men brukbar sikt og dønningssmalt.

Kl 23 N 71:35 V17:31

Onsdag 14. mai kl 08 N 72:07 V 15:18 SSV-lig frisk bris, lettskyet, temp 0, sjøtemp 1.1, bar. Viser 1028 Hp.

Ingen tegn til gammelhund, vi må nok ende lengere nordover.

Men i 12 tida var vinden økt på til SV-lig liten kuling og påøkende dønning og dermed dårlige forhold for gammelhundfangst.

Så vi begynte å gjøre båten sjøklar og satte kursen mot Tjørvåg med totalt 4.130 dyr om bord.

Lørdag 17 mai var vi kommet på N 66:02 E 0:27 kl 0830. Vestlig sterk kuling, noe sjø og slingring, lenser unna veret.

Utpå kvelden spakner vinden og vi setter kurs direkte mot Tjørvåg igjen.

Søndag 18. mai Passerte Langenes v/Runde kl 1303 og kl 1400 var vi fortøyd ved kai i Tjørvåg. 10 plussgrader virket nærmest tropisk.

Levering i Tjørvåg. Foto: Webjørn Landmark

Minneord over skipper og ishavsreiar Paul Egil Stark

Fredag 12. September 2014 døde Paul Stark etter at helsa hadde vorte dårligare i fleire år.

Det tynnest ut blant Ishavets glade gutar. Og Paul var ein av dei gladaste, fleire og 50 turar, fangsta på alle felt, tre forlis og han hadde gått gradene frå fangstmann via skyttar til skipper og reiar.

Paul var ekte Tromsøgut, fødd 19.03.34 og vaks opp på Strandveien. Han begynte på ishavet i 1950, om bord i «Askeladd 1», skipper og reiar Kristoffer Angelsen. Det var eit heldig møte, i løpet av dei neste 20 åra vart det mange turar med «Askeladd 1» for Paul. Han sa at det var Kristoffer Angelsen som hadde lært han det grunnleggande om sel, is og fangst.

«Første gang eg oppleve natt med stille vær, is og midnattsol, så gjorde det eit sterkt inntrykk på meg», fortalte Paul mange år etterpå. Det inntrykket kombinert med interesse for fangsten og ein stor og sterk kropp, gjorde Paul Stark til ein effektiv fangstmann, som etter nokre få år begynte å reise som skyttar. Utanom selfangstsesongen var det fiskeri og bruksvakthold, men det var ishavet og selfangsten som låg hjartet nærast, og det er som ishavsmann han vart kjend.

I 1970 reiste Paul som skipper på Rieber si skuta «Blueback» på sommarfangst i Nordisen. Det vart både ein minnerik og god tur. Denne turen var nok medverkande til at han i januar året etter, medan han var om bord «Langfjell» i bruksvakthaldet, fekk telefon frå Rieber om han ville vere med «Fortuna», skipper Charles Robertsen som første skyttar i Vesterisen, for så ta over som skipper etter Charles. «Du kan skjønne æ var jævlig stolt, «Fortuna» var jo sjølve Brura».

Det vart gode turar i Vesterisen, Klappmyssforskning i Danskestretet, avløysingsekspedisjonar til utestasjonane, andre ekspedisjonar, safariturar og sommarfangst Nordisen og ein minnerik sommar i forsyningsteneste for dei franske oljeborarane på Edgeøya.

Skipper Paul Stark. Foto: Johannes Alme

Desse åra fekk Paul ord på seg for å vere ein som ikkje sparte verken seg sjølv eller skuta. «Det var mange som aldri brukte motorane for dei skulle spare på skuta, mens fangsten låg innanfor å venta», var Paul sine ord, før han la til: «Æ måtta skikka meg brukbart, for da vi var i Bergen med ein skinnlast i 1974 kom Christian Rieber og tok meg til sides.

«Sjannøy» var til sals, og no ville han at eg skulle kjøpe ho, penge skulle eg få av han.» Paul kjøpte i «Sjannøy» og kalla den «Polarfangst». Åra med treskutene «Fortuna» og «Polarfangst» var kjekke år, trass i kvoter var det likevel eit snev av eventyr over fangsten.

Toktleiar Øritsland innførte meldeplikt med bl.a. posisjon og fanga dyr kvar kveld. Paul var ein av dei som likte dette dårleg, så han tok heller lett på denne rapporteringa. Stort sett gjorde han gode turar desse åra, og var ofte første skute heim. Mange av mannskapet på «Fortuna» vart med Paul over på «Polarfangst». I 1980 forliste «Polarfangst» i Vesterisen.

I 1982 var Paul attende i Vesterisen med den nye «Polarfangst», tidligare «Jan Mayen» og «Heimen 1». Det vart år med merking av sel i like stor grad som fangst, sidan år med fangst av berre vaksne dyr og ikkje diande ungar. Denne skuta eige han til 1997.

Han fekk eit bod på skuta og rekekonsesjonen, og på bakgrunn av eiga helsetilstand, trudde han at hans tid i isen var omme.

Så gjorde «Polarstar» to gode turar i isen, og det var litt ny blest i selfangsten, og då «Geo Boy», ex «Polaris» og «Aurora» var for sal, så kjøpte Paul den og kalla ho «Polarboy».

Det vart to Vesteristura og ein fantastisk sommar i turistfart på Svalbard før helsa sette stopp for Paul sitt ishavsliv.

I 1953 og -54 var Paul med «Polarsirkel» på Newfoundland. Då «Quest» forliste på Newfoundland i 1962 var Paul førsteskyttar og styrmann. Det var ingen stor dramatik, meint han, det gjekk suksessivt. «Einaste som er å fortelje frå det, var at æ berga barrisen hass Schakleton, det har æ hengandes på hytta».

I 1970 var Paul attende på Newfoundland, no som styrmann på stålskuta «Asbjørn».

Dei slår hol i skuta og det vert ein del dramatik før heile mannskapet er trygt berga om bord i «Melshorn». Ein god del av mannskapet går på isen og desse held på å bli førd til havs på flaket dei står på. Mange år etter var det den situasjonen og tanken på kor forferdelig det hadde vore om desse hadde forsvunne, som sat sterkast i minnet frå forliset. «Av fire turar til Newfoundland vart det to forlis, sånn sirka halvparten», la Paul lakonisk til då vi prata om det.

Skutene Paul reiste med var : «Askeladd 1», «Polarsirkel», «Quest», «Polarulv», «Godøynes», «Polarheimen», «Asbjørn», «Blueback», «Fortuna», «Polarfangst» (ex «Sjannøy»), «Polarfangst» ex («Heimen 1», «Jan Mayen») «Polarboy», (ex) Geo Boy», «Aurora», «Polaris», «Polaris V»).

Å minnast Paul Stark med tal og årstall vert feil. Paul var ein fargerik ishavsmann, med meiningar og ikkje minst mot og røyst til å presentere dei. Vi som fekk høyre han i radioen i Vesterisen når det Danske overvakingsflyet flaug lavt over isen og skremte dyra, hm ja, vi hugsar det! Sjølv arbeida han seg opp i frå ingen ting, og i følgje han sjølv har han alltid vore ein som likar at «underdogs» slår til. Han var vand med at forteneista var noko ein henta frå arbeid, «eg var alltid ein mykje flinkare arbeidsmann enn forretningsmann», kunne han seie med eit smil kring munnen.

I sitt virke var han også av dei som etterretningstenesta hadde rusta ut med kamera og linse for at han skulle fotografere framande

farty på sin ferd. Dette var ikkje noko han la særlig vekt på, hans liv var å segle langs iskanten helst i stilla med, passere små isstrimlar, turkis himmel og blått hav, stå i toppen og kikre og så inderlig ønske sjå nokre svarte prikkar ein eller anna plass inne i isen, fortalte han.

Eg vart kjend med Paul medan eg arbeidde med «Ishavsfolk si erfaring», og etter hans aktive karriere var over. Vi fekk god kontakt, og vi har sidan halde kontakta. Eg var alltid velkomen i Kroken, det var interessant å høyre Paul fortelje, så det gjekk med mange koppar kaffi og vaffelkaker på ein slik kveld.

Han la ikkje skjul på at helsa skranta, det vart mange sjukehusopphald, trass i dette heldt han humøret, og skøya også om døden som er den mest alvorlege delen av livet.

Eg er takksam for eg fekk verte kjend med Paul, takksam for kunnskapen han delte av, og ikkje minst glad for dei mange gode historiene han fortalte.

Kvil i fred.

Brandal 24.09.14

Johannes Bjarne Alme

«Askeladd 1» og «Asbjørn».

Bjarne Nedregotten, med «Brandalingen» på selfangst i 1927.

Intervju gjort av Sigurd Langleite

-Du var med på ein spesiell tur du vil fortelle om?

Ja. første turen eg var på Ishavet, det var i 1927, så eg var fylt 17 år.

Eg var ikkje yngstemann om bord, der var ein som var knapt 17. Det var mykje gutongar dei samla med seg på desse ishavsskutene, der var svært lite pengar og hente, men til gjengjeld ganske mykje kjeft, så du fekk ein veldig god eksis.

Det begynte med å laste, du tok ombord tankar, jerntankar, og skutene var drevne med kol, så du måtte laste skutene heilt ned med kol. Det var nesten dekket i vatn når du gjekk ut.

Dette var på «stretetur» og då gjekk me som regel i mai månad.

Vanlegvis hadde med fine overseglingar, gjekk på nordsida ta Island og bort under Grønlandskysten, du kom så langt bort du såg landet, då traff du isen.

Då var det å bakse langsmed kanten og inni isen, dei såg ein etter fangst. Ein nybegynner hadde berre å gå og vere gapen, og sjå på. Men du måtte ta vaktene dine og rorstørna.

Men for å spare på kola så var me sterkt avhengig av segl, så me hadde full seglføring.

Så gjekk me nå og daska i isen, mykje skodde var der også. Fangst kom me ikkje borti med det første, men her var vi i tjukk skodde. Me gjeng i sånn halvslakk is, der i Streta er isen så veldig høg, han kan vere fleire meter tjukk. Spesielt i førstninga når du kjem bort før han smelter. Då treff oss ei skute som låg meir enn nedlasta. Fullfanga aldeles.

Ei skute frå Ålesund som hadde kjeme bort åleine og hadde fangsta fullt! Vi blei nå gåande vestover, der kom me borti noke voldsom stor is, der var noke klappmys, men det var ikkje råd

å fangste, for isen var så stor og trong at me kom ikkje fram.

Blei berre liggandes. Men så rakla me nå nordover mot Hammar og Storfjorden, det var langt frå land, men du såg inn i fjella der.

Der kom vi oppi litt fangst, så me fekk nokre hundre dyr, og då var det å få spekke dei av og få spekket nedpå tankane. Då hadde me kola opp frå tankane kola og så hadde me spekket nedatt på.

For å få opp kola, så var der bakseluker, det var vel ein 50-60 cm diameters runde hol, og så var tankeholet tilsvarande nedpå tanken igjen. Så når du begynde å ta opp kola, så låg du mellom tanken og dekk, der var ca 1/2 meter på grunn av bjelketjuknaden, låg med ein vanleg lita bysseskuffel og auste oppi ei bøtte. Halte kola opp i bøtta då.

Når me hadde fått eit hol så stort at ein mann fekk renge seg nedpå tanken, så åla han seg nedpå tanken og så auste han oppi bøtta derifrå. Når det så blei meir plass nedpå tanken, så hadde oss kola i noke med kalte for ein slaggpøs, det var ein karbiddunk med hankar på som me brukte å heise slagg frå maskina.

Brukte den da, ho tok tre bøtter med kol. Så fyllte du oppi den. Då gjekk me også over til ei lita spiss-spade med ein ca 50 cm langt skaft på, og auste kol oppi desse pøsene. Og halte opp.

På denne måten tømde me tanken, drog det i stampar og tippa det attpå maskinbaksane. Når me så hadde fått opp kola, så var det å spyle ned tanken og gjere han rein og sementere dei, for så å ha spekket nedpå. -

Skinna salta me i eit ope rom i midten for luka, og der plattsalta me skinna etterkvart. På denne måten rakla me og fangsta.

Men når me hadde fått desse 4/500 dyra, då var me så uheldige at propellen hadde vore ned på ein isfot. Lukka var at det var skipperen sjølv som var oppe i tønna, så han kunne ikkje bruke seg på noken anna enn rormannen, og det var det ikkje noken hjelp i.

Me slo av ein propellving! I Stretet brukte dei berre tovinga propellar, fordi dei fekk sette dei seglrett når me stoppa maskina, slik at han stod rett og skulle ikkje hogge i isen.

Men så hadde han vore for sein å slå stopp i maskinen og så hogde ho på ein isfot og slo av eine propellvingen.

No hadde dei bestandig med seg reserve aksling og reserve propell, men i og med at han slo av berre eine vingen og ikkje propellen, så fekk me ikkje av den andre delen.

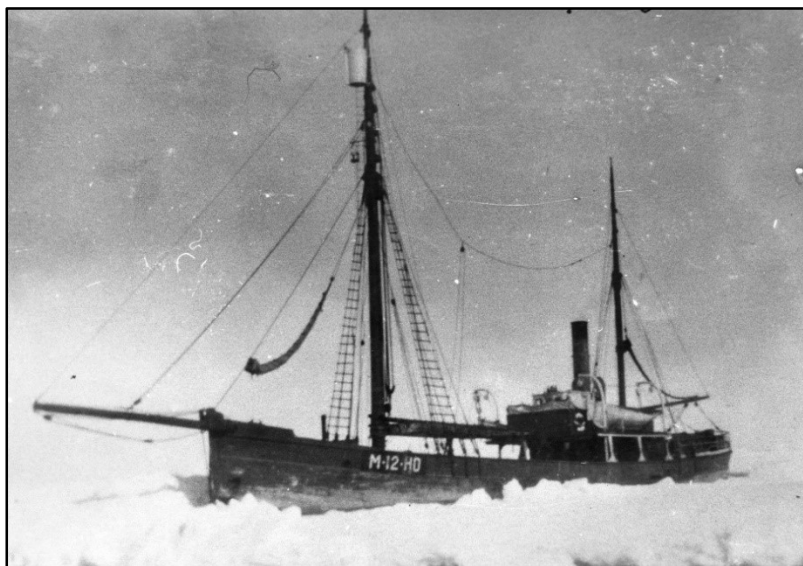
Om han hadde slege ta heile då kunne me ha skifta. Så då måtte me berre fortsette, men me måtte til og surre alt laust i riggen, for det blei sånn forferdeleg risting når me gjekk med berre ei propellving.

Av den grunn blei oss lite konkurransedyktige i lag med flåten. Det kom til ein 10-15 skuter på fangstfeltet, og der var ikkje vi konkurranse-dyktige. Så me måtte søke for oss sjølv, og det gav oss i grunnen god tur.

Oss blei faktisk beste Brandals-skuta, skuta den heitte «Brandalingen».

Og kolforbruket vårt - oss kunne ikkje gå med meir enn halv fart når det var spesielt vanskelege isforhold, ellers sakte fart, så dermed minka kolforbruket vårt seint, slik at oss fekk ligge der turen ut.

Oss greidde å få tak i mellom 1600 og 1700 dyr og det vart rekna for ein uvanleg bra Stretetur den gongen.

Ishavsskuta «Brandalingen».

Heimturen daska oss då med segl og denne eine propellvingen. Men når oss kom inn Staursundet og skulle inn til Brandal i svartestilla, då det var høgssommar, då var det kollaust. Då hadde oss

vore nede og feia baksane, og då brende oss alt laust treverk for å kome oss inn til Brandal.

Du nevnte at dokke fangsta på klappmys?

Ja, klappmynsen er ein stor selart, ein av dei største selartene. Hannane har som ei stor hette dei bles opp og dei vert kalla for Hettakall.

Ein Hetakall kan bli borti 3 meter lang. Eg kan tenke meg han veg ein ca 400 kilo eller så. Men vi flådde dei på isen, og til feitare dei er, til lettare er dei å flå, så det er ikkje noe problem.

Kordan blei dei avliva?

Dei vart bestandig skotne. Det var farleg å gje seg ut med ein sånn ein. Eg kom ut for ein sånn, det var ukyndigheit, dei bør ein helst halde seg frå, det er ikkje noko selskapsdyr!

Dei skaut dei vel mest på kloss hald då?

Ja, skuta gjekk då på hald på sakte fart. Der kunne ligge frå 8-10 dyr på eit flak, og ned i enklingar, og når dei så kom på passeleg hald, så stoppa maskina og skuta seig fram og då skaut skyttarane.

Eg la til merkes ein gong - førsteskytaren vår var flink å skyte, ein gong på eit flak der låg 14 dyr, samtlege 14 låg der då skuta støyte i isen.

I mange tilfeller skaut dei to skot på dyret, men vanlegvis var der ferre i flokkane. Men han skaut åleine 14 stykker på eit flak!

Men skipparen vår der han gjorde noke som eg aldri såg seinare, han skaut ifrå tønna!

Hadde geværet med seg oppi tønna. Der blir eit heilt anna beregningsforhold enn når du skyter flatt.

Eg veit ein gong eg kom springande til eit stort dyr eg skulle flå, kom fram til dyret, og skulle flå, vanlegvis då så skulle me slå det over nakken for å sjå om dei levde.

Så kom eg fram, men så hørde eg han ropte: Sjå opp der! Og då skaut han eit skot til på dyret. Han hadde vore redd at han levde. Men eg stod tett attmed.

Det skjedde ikkje noken ulykker med slikt?

Nei.

Spekket og skinnet vart brukt, men kjøtet då?

Det låg igjen. Av fine små Blueback, me kalte dei nå blårygg me, av dei tok vi ryggkjøtet og skar av, og så sveivar.

Er det labbane det?

Ja, det er framlabbane. Dei brukte vi til middag, til kjøtkaker og til biff. Så me åt mykje selkjøt. Og så kom me vanlegvis borti bjønnakjøt, me traff vanlegvis bjørn i Streta. Vanlegvis blei der skoten ein bjørn. Så du hadde bjønnakjøt. Dei me kalla blårygg, det var ungane til Klappmynen.

Ein isbjørn vert hivd om bord i «Aarvak». Foto frå Sverre Dimmen.

Kor mange turar hadde du på selfangst?

Eg har vore 9 turar på Ishavet.

Det forandra seg vel underveis?

Ja, steamskutene fall meir vekk og det gjekk meir over til motor. Eg nådde i å få vere med motorbåtar.

Var det ein stor framgang?

Ja, arbeidsmessig. Når du tenker på arbeidet med kolina på tankane. Skuta var nerlasta med kol og det skulle me hale opp i bøttevis!

Vart noken av skutene dokke var i lag med nedskrudd?

«Brandalingen» var eg med når ho vart nedskrudd. Det var i Kvitsjøen, året etterpå.

I 1928 - det var nærmast eit uår oppi Kvitsjøen, skruis, så der blei nedskrua ein 17-18 skuter det året.

Omkom der mange mann der då?

Nei, eg trur der omkom eit par mann.

Ishavsskuta «Harald» forliser, og mannskapet har gått på isen. Foto: Ishavsmuseet

Korleis verkar det?

Kvitsjøen og Stretet er to vidt forskjellige ting når det gjeld is. Eg har sett skuter som forliste i Stretet også, men det foregikk på ein heilt anna måte.

I Kvitsjøen er det så grunnsjøa, grunt vatn og sandbankar og stor forskjell på flo og fjøre, så der blir sånne voldsomme straumforhold.

Dette skruvar og førar på isen, med til dels stor fart, så hvis du kjem inn i desse skruane, så kan du bli ihopeskrua.

Du kan ligge der og drive mellom to fyrar på kysten der, Guardesk og Orloff, att og fram med flo og fjøre, ut og inn og følge isen.

I 1928 var det altså veldig mange som kom vekk, men det var mange små, som oss kalla hakapikar som forliste, det var små Nordlandskuter.

Av større skuter så var det 3 Sunnmørskuter, «Remøy» «Polarhav» og «Brandalingen», dei forliste der.

Så var det ei stor motorskute frå Bodø som heitte «Storselen» som også forliste då.

Men så var der ei honk med små Nordlandskuter, og fleire av dei var så små at dei ikkje hadde rorhus på dekk. Motorbåtar som hadde rorbås som dei stod i. Dei var meir utsette då, enn desse større på 110 fot og sånn.

Men eg var med då «Brandalingen» forliste ja. Det var ein sundag og me hadde fangsta og kome ombord att når det vart mørkt. Me kunne vere i timesvis vekke frå skuta, langt borte på isen og fangste.

Då hørde eg skipperen spurde maskinisten om det var fare for kjeleeksplosjon, og eg haurde han sa at det kunne han ikkje svare på. Då bles skipperen av kjelen på fløyta. Surra fløyta så der vart ei frykteleg læte.

Ishavsskuta «Hjelmen» i hard skruing, Kvitsjøen 1932. Masta har kvelva innover isen.

Skuta kunne ligge fast då, men vi var altså kommen ombrd att og vi hadde fått oss 2200 dyr. Desse hadde me fått ombord og fått ned, og så hadde me 800 liggande på isen framma på skuta.

Frivakta gjekk til køys og vakta dei heldt på å kola. Det var normalt i Kvitsjøen. Ei vakt kola og ei låg. Og klokka 12 så skifta me.

Men då klokka var 10, då gjekk alarmen. Då var det ikkje noke meir, isen berre reiste seg inn gjennom sidene på skuta så ho rann full. Men ho hang på isen, eg tenker ein god time, før ho sank.

Dokke måtte berre hoppe inn på isen?

Ja. Du måtte berre plukke med deg det du i farten kunne få med, for lugaren rann full med vatn. Det var å plukke det du med rimelegheit kunne få med i farten.

Så var det å kome seg opp på isen, det var berre å gå over rekka. Då tok me ein fangstbåt som hang i davitane og slakka den ned på isen og der la vi klæpjaltrar oppi.

Dette forårsaka at ei anna skute «Aarvak» som låg i nærleiken, dei hørde denne ulinga og skjønnte det var noke gale. Dei visste kven som låg der. Så derfrå kom skipperen og eit par mann til opp til oss før ho sakk.

Dei heiv endå ein par hundre skinn som låg på dekk inn på isen, som dei rekna med dei skulle nå tak i dei seinare. Men så sakk ho då medan me heldt på med dette.

Så gjekk oss berre på isen og fekk vere ombord i «Aarvak» om natta. Då var det å dele desse kleplagga og begynde å gå på isen for å få oss losji på andre skuter. Det blei å gå i timesvis det. Men der blei så fole med folk der oppe etter alle forlisa.

Båtane vart så overfylte at den Kongelege Norske Marine sende et flott skip opp der for å hente folk. «Michal Sars» kom der opp og plukka opp mykje av dei forliste mannskapa. Så me også kom oss ombord der og hadde oss ombord i over ei veke der oppe.

Men det vart for lite med køyplassar der ombord, der var 14 hengekøyer på banjeren, den fekk oss overta, men oss blei no nærmare 40 mann. Så gjekk dei inn til ei hamn på Murmanskysten som heitte Jokansky - og då blei der mange litt uroleg blant oss, for det blei så mykje lus!

Det var berre ei skute som hadde radiosendar, det var den som Marinen hadde forbindelse med. Og dei hadde fått beskjed om at «Storselen» var forlist og den hadde 22 mann ombord, og dei var det då «Michal Sars» skulle prøve å få tak i.

Så oss låg no der innpå hamna, men der gav maskinsjefen vår beskjed om at han fekk heller gå til Vardø med oss, for her var så fullt med lus nå.

«Når ein legg seg for å sove, så kan ein ikkje vite kor ein vaknar, for lusa reiser med deg!»

Ja, så gav dei beskjed til Vardø til avlusingsanstalten om at dei skulle ta imot ein ca 38 mann for avlusning. Og oss tørna for å gå, då kom der ein «Hakapik» inn med mannskapet frå «Storselen», så oss fekk med dei også. Når oss kom til Vardø så fanst det ikkje ein brødsmule eller ein smørklatt igjen om bord i «Michal Sars».

Men så, i 1931, blei det bestemt at to skuter skulle prøve seg på kvalrossfangst. Det hadde ikkje vore forsøkt på lenge, før første verdskrig, og då hadde dei antageleg fått noke fangst. Så nå skulle «Gungnir» og «Hisø» - det var motorskute frå Ålesund, dei skulle gå i Davis Stretet og forsøke etter kvalross.

Eg blei med «Gungnir». Me var 10 fangstfolk, to skyttarar, to maskinfolk og stuert.

Ingen av oss hadde vore på kvalrossfangst før. Eg hadde vore med å fange ein kvalross oppe i Kvitsjøen ein gong, ei pinnande lita ei. - Så fangstmessig var det heilt ukjent for oss.

Men utrustninga var jo kjent. Motorskuter - og turen vart rekna å kunne vare ein 3-4 månader.

Me gjekk frå Ålesund onsdag før påska, i slutten av mars. Så når oss gjekk frå Storneskaia gjekk alle desse rutebåtane med påsketuristar inn fjordane.

Kom ut for land og fekk ruskever med ein gong. Grapsevær. Oss gjekk på sydsida ta Færøyane for oss skulle gå syd om Island.

Då fekk «Hisø» maskinskade. Oss skulle halde i lag, den tid hadde me ikkje radio, så me hadde ingen forbindelse. «Hisø» blei liggande med maskinskade, og me blei liggande og bakke med segla då, og venta på «Hisø» som hadde brent ned nokre lager.

Isen har skruva «Gungnir» og «Polaric» i saman. Foto frå: Steinar Johannessen

Det gjekk heile natta, men om morgonen kom «Hisø» oppunder oss, og då begynde oss å gå igjen. Grapsever og regntjukke, så oss hadde ikkje gått så mange timane, så såg oss ikkje «Hisø» meir igjen.

Ishavsskuta «Hisø». Foto frå Sverre Dimmen

Sikta var så dårleg altså. Vi fortsatte og gjekk vidare i storm og fælheit. Oss brukte 21 døgn frå Runde til Kapp Farvel. På den tida hadde oss ikkje fyr i kamina framme i lugaren på grunn av været og segla.

Du var bestandig avhengig av å bruke segl for å spare på oljen. Og me fekk aldri sol. Dei hadde ikkje anna å rette seg etter enn sol-observasjonar, og det hende ikkje på desse tre vekene at dei fekk ein einaste solobservasjon.

Og ikkje fekk oss sjø ta dekket såpass at det gjekk å ha ut olje.

Der var alltid sjø på dekk.

Tredje veka trudde dei me var einkvan plassen mellom Island og Grønmland, - det var sånn storm. Det var dei som låg i overkøya, under presenning og mange i støvler og oljeklede, for dekket lak.

Eg hadde heldigvis underkøye så eg låg turrt. Når det var vakt, så var det å klore seg att i byssa og fekk sitte der.

Om dagen heldt me til oppe i bestikken. Dette pågjekk i mange døgn. Ei natt vart det eit volsomt rabalder, då hadde han prøvt å bakke med maskina - me bakka vanlegvis berre med segl.

Men då slo han inn skanseledninga framme og attover sida noke, og halve brua. Så då reiste signalane på den sida. Og så slo han eine lett båten utav krabba, så han hang i talja i daviten. Så måtte han bakke med segla igjen og prøve å fange nedatt fangstbåten og slå oppatt den.

Det som var reist ta brua, det slapp ein å tenke meir på. Det var reist. Noke etterpå gjekk staget

Isbjørnjakt.

på topplanterna, så det var ikkje råd å få den opp og ned, så etter det førte oss ikkje ei ljosgneiste til lanterner for heile tida.

Det var parafinlanternar, så me slapp å plagast med å passe dei!

Når me trudde oss nærma oss Grønmland så fekk oss ein ny hylert på tre døgn. Men då kom dei på det at dei la ut bølgedemparar og det viste seg å vere veldig effektivt.

Me låg med nedreva storsegl, ror til bords og bølgedemparar og oss fekk ikkje eit brot over dekk!

Slik låg oss i 3 døgn. Me berre halte inn desse bølgedemparane og fylte på dei og kasta dei ut att. Bølgedemparar er ei segldukspose på ein halvmeters lengde, som du fyller med Solar og så slakkar du dei ifrå skutesida i tau - ein tre-fire stykkjer frå rekka og framover og så ligg dei ein 10-15 meter bortpå sjøen og siklar ut oljen, og då dempar det sjøen.

Veldig effektivt og oss fekk ikkje eit einaste brot etter dette på grunn av dei.

Så løya vinden etter tre døgn og då begynde me å daske å gå. Og ei natt med måneskin såg oss virkeleg fjell. Det var Grønmland, då hadde me baksa i 21 døgn.

Men den andre skuta då?

Den såg oss ikkje. Så kom me på land da, og begynde å gå opp Davis Stretet, og eit lite grann opp så traff oss is.

Og ein kveld så låg der då to kvalrossar som me skaut, og då tenkte me at nå berst det nå til.

Me fekk nå få desse med stort besvær, skinnet var så tjukt at me hadde nesten ikkje knivar å skjere det med. Men neste dag var det ikkje nokon å sjå, oss fekk ein blårygg, men sia var der ikkje fleire.

Så reiste me opp gjennom Stretet og der låg oss og segla vike etter vike, for oss brukte segla då og segla att og fram mellom Grønland og Baffins Land - att og fram. Me skaut ein og annan bjørn, for det var der. Oss begynte å bli lei ta det, for det er noke pjaskearbeide å få den.

Oss fekk ein dag 3 stykkjer, det låg ein på ein strimmel og oss gjekk for å skyte den for å få kjøt. Det var viktig for maten. Men med det same me kom rundt odden, der treffer oss to bjørner som sprang opp på isen, og dei skaut me begge to. Så gjekk oss rundt og skulle ta den oss hadde sett først.

Kjøt var viktig for matforsyninga, det blei servert bjørnekjøtt to gongar om dagen, anten biff til middag og kjøtkaker til kvelds, eller kjøtkaker til middag og biff til kvelds! Oss hadde rekna med å fiske der oppe, men det viste seg at me fekk ikkje fiskebein på ongel for heile turen.

Oss hadde med oss litt klippfisk. Elles var det bjørnekjøtt. Det vart då klippfisk ein dag for vika, elles bjørnekjøtt, men sundagane var det fårekjøtt - saltakjøtt.

Slik låg vi til i mai - då den 12. eller 13. Då kom vi borti nokre kvalrossar. Og begynte å fangste, og den 17. mai hadde oss den første virkelege fangstdagen. Då begynde der å bli kvalross.

Den låg på isen, der var svært lav is. Så ho låg på isen, ofte på flak så du ikkje såg isen, det såg ut som ho flaut på vatnet.

Enkle dyr. Oss begynde å fangste og det gjekk på den måten at me fangsta frå båt.

Ei vakt låg og ei vakt fangsta, og då var skipper og skyttar i fangstbåten og ein av mannskapet var ombord og gjekk med skuta.

Skuta heldt seg på lang avstand frå fangstbåten, for kvalrossen er veldig sky. Så me måtte ro, ein mann sat som hamlemann akter og når me nærma oss eit «hold» med dyr - det kunne vere 3 - 4 dyr - så låg alle mann ned i båten, unntatt han som hamla. Han hamla og skota. Kvar gong oss såg vaktmannen - for kvalrossen ligg med vaktmann - eit dyr er vaktmann og dei andre dyra ligg heilt roleg.

Så når vaktmannen reiste på hodet, så røyvde me ikkje nokon ting, hverken årar eller noko.

Og når ho legg nedatt haudet, så hamla du igjen så lenge til me kjem på nokså kort hald og då skyter dei.

Kvalrosfangst.

Dei må treffast akkurat i hovudet, elles er det ikkje noko von om å få noke. For det viste seg at hvis du fekk gamle dyr, hannar hadde store kular over ryggen, mykje ta det var av det dei hadde slåst med tennene.

Men hvis du skar av ein sånn kul, så kunne du finne ei blykule, det var nokså vanleg.

Kular av alle slags fasongar, du kunne finne fleire blykuler i ein gammal hann. Slike som eskimoane hadde dreve og skote med, og så hadde dei ikkje gått gjennom skinnet, men hadde berre kapsla seg inn. Ein gong fann oss ein harpun i ein- som var innkapsla - som ein eskimo hadde slete frå seg ein gong.

Så då etter den 17. mai fangsta me - i eit nydeleg vēr, sol og svartestille dag etter dag, du rodde ut når du gjekk på vakt klokka 6, og klokka 12 skifte vi vakter.

Vi var ute og kom att lasta, det hendte me hadde båten så lasta at det gjekk ikkje an å ro for skinn!

På den måten fangsta oss i dagesvis. Men så viste det seg at det blei vanskeleg.

Det begynde å bli mykje kvalross då, og der var flak me antok der kunne ligge både 300 og 400 dyr.

Men det gjekk det ikkje an å prøve seg på. Ein dag ville me prøve på eit flak der me antok der låg ca 100 dyr.

Då rodde oss ut med 2 fangstbåtar og 4 mann som skaut og hamla, kloss inn på dette flaket, så dei skaut på kloss hald. Det var omtrent som du hadde teke handa og ført utføre. Alle dyra kom utføre på ein gong, og der låg ikkje att eit einaste dyr.

Dei hadde ikkje truffet så mykje at dei hadde skote eit einaste dyr.

Då kom dei oppatt og sto som noken «mannar» rundt båtane berre så det yste med dyr omkring oss. Men det var ikkje nokon hjelp i å skyte på dei slik.

Så det lønte seg ikkje å prøve hvis der var meir enn ein 6-7 dyr på eit flak. Det beste var om der var frå 2 til 4 dyr på kvart flak. då fekk du som regel alle.

Flåing av kvalross på isen.

Det var skinnet dokke tok av dei?

Ja, skinnet, tenner og spekket. Det var tennene som kosta penger. Men dette var tunge dyr, dei vegde eit par tonn desse.

Så det hende seg ofte at me måtte ta eit dyr frå eit flak om det var for trangt til at det gjekk an å flå det der, så hadde du med deg dregg og talje og talja det over på eit anna flak for å få flådd det.

Og når oss lasta det ombord då - der hadde oss veldig mykje å takke maskinisten for, kva han sparte oss av slit!

Dette var ei motorskute og så hadde vi steamvinsj med dunkykjel. Dunkykjelen var oljefyrt, og hvis du skulle fyre denne med olje, så hadde det ikkje gått an, for då hadde oss blitt oljelause fort.

Men maskinisten hadde funne ut at han kunne lade luft frå motoren - hovudmotoren - og inn på dunkekjelen med luft, så han sto bestandig full med luft.

Og dette kosta ikkje noke, for den lufta tok han frå hovudmotoren når han gjekk på sakte - så det var overskudd.

Motoren var ein 160 hestars Bolinder. Likedan når me hadde seglmanøver, du veit kva slit det var å slite opp storseglet, men då og fekk oss bruke luft på vinsja.

Når du hadde flådd dyra, så skulle du ha med deg tennene, alle dyr hadde tenner, men ikkje alle hadde like mange. Det skulle vere to, men store hannar hadde ofte berre ei att!

Kor store kunne desse tennene vere?

Me hadde eit par eksemplar på 78 cm lengde! Det var største paret oss hadde, dei var like lange begge to. Det var ein hanne som hadde greitt å behalde begge desse to store tennene!

Oss måtte hogge av framste delen av hodet. Me hadde med oss øks. Og så tok me det med oss saman med skinnet og spekket, som

følgdest åt. Når du flådde desse kvalrossa var dei så store at du måtte sprette dei både frå byk og rygg, altså i to deler. Dei blei så tunge at du tok

dei i to deler. Skinna var så tjukke, det kunne vere ein tomme på desse hannane.

Ein gong - me rodde på eit hold med 6 kvalross - så skaut vi dei 5 som blei liggande atte på isen, og den sjette gjekk i sjøen.

Så sprang ein mann opp på isen med harpun og to med gevær. For dei rekna med at dyret som gjekk i vatnet kom tilbake, dei var nysgjerrige som berre det.

Og det stemte, den kom att. Dei ligg bak desse dyra, to med gevær og ein med harpun. Så reiste dyret seg slik at det står som ein mann framføre deg. Så skaut desse to og harpunen blei drust avstad. Dei som skaut bomma og harpunen sette fast!

Der reiste dyret i ein rasande fart og alle mann - 6 mann - saug seg på lina og skulle halde att. Den som satt fremst heldt på å skulle gå i sjøen. Men den som var attast han hadde teke tørn på handa, så dei blei på isen.

Til slutt kom ho opp, og då fekk annenskyttaren nådd i og skaut han.

Kva blei dei brukt til?

Før i tida så blei dei brukt til reimar. Men så kom balater-reima. --

Kor mange dyr vart det på den turen?

Oss hadde 450 kvalross, og det var det meste som nokon gong var teke på ein tur den gongen. Men «Hisø» som oss ikkje hadde hatt meir føling med, ein dag oss fangsta - då treff oss «Hisø» igjen.

Då hadde me vore der eit par månader. Då hadde dei brukt 4 viker på den overseglinga.

Dei hadde lege ei veke på Vestmanneyar på Island når verste stormen var, Så dei sparte seg ein lusing der.

Oss låg så og fangsta utover til jonsok omtrent, då var oss fullfanga. Der var så nydeleg vær, og i førstninga då var der så mykje ærfugl, då skaut me og hadde til middag.

Men så reiste dei inn mot land og hekka. Der var rev også som slang utpå isen. Og bjørn og isugle såg me ofte. Der var eit yrande liv. Også kvitfisk var der masse av i sjøen.

Kvifisk?

Det er ei lita kvalart. Du kunne sjå når me låg og rodde, og spesielt når me hamla - då kom dei i flokkar som gjekk tett oppunder båten.

Han var ettertrakta ein gong i tida for skinnet sin del til reimar, men det er nå historie.

På slutten av turen oss låg der, då traff oss eit kvalkokeri. Det var det første oss traff av fartøy, før oss traff «Hisø» igjen.

Då rodde oss ombord, det var eit norsk skip, og eg traff der nesten kjentfolk, ein av skytterane var frå Ålesund.

Der fekk oss ein full last med kvalkjøt, så me fekk noke forandring frå bjørnekjøtet.

Dei låg og fanga kval. «Norskehav» heitte kokeriet, som hadde ein 3-4 kvalbåtar. Ja, me blei nå fullfanga, og tok oss heimatt.

Ned gjennom Stretet fekk me ein ramlande nordavind, som hadde ein fart så det berre kosta etter. Og når me kom på Fylla Bank, låg der ein færøyværing og skaka, der prøvde oss å fiske igjen, og der fekk oss fisk! Fersk fisk, men der var grunnsmak av han, så det var nå så. Men det var nå fersk fisk då! –

Då oss kom ned for Kapp Farvel då blei han svartestilla oppunder Færøyane, så då brukte oss 15 døgn på oversegling frå Davis Stretet og heim.

Oss fekk motvind, austavind, og då kom oss heim først i juli. Då vi skulle levere, då trudde me at det var ein god tur.

Spekket leverte oss inne i Urkevika for 10 øre kiloen. 60 tonn. Skinna blei ikkje selde, dei skulle lagrast.

Tennene var det einaste det var noke pris på. Dei fekk oss 3,50 for kiloen for.

Men så var rederiet så skuffa, der var ikkje nok kilo tenner etter antall dyr. Så oss måtte til å forklare at det var sjeldan ein stor hann hadde to heile tenner. Hoene hadde berre noken små tenner dei, tanna på ein hanne var vel ein 3-4 gongar så tung som tanna på ei hoe. Så det økonomiske resultatet var ganske magert. Oss var vekke mellom 3 og 4 månader, og det blei ca. 300 kroner!

-Ein av dei fem viktigaste

Fredagskvelden 10. oktober fortalde Jan Ove Ekeberg kvifor polarkokken Lindstrøm var ein av dei fem viktigaste polarfararane.

Av Ingvild Aursøy Måseide

Jan Ove Ekeberg, kjend frå økonominyhendene på TV2, har skrive bok om polarkokken Adolf Henrik Lindstrøm (1866-1939). Fredagskvelden tjuvstarta Ishavsmuseet Aarvak Hareidsstemna med føredrag og middag.

Kjent gormetkock

Ekeberg fortalde levande og godt om Lindstrøm i ein og ein halv time. Det vart opna for spørsmål, men det var det ingen som hadde.

Lindstrøm var frå Hammerfest og hadde kvensk opphav. Han mønstra på ein båt første gong som femtenåring. Då var han alt-mogleg-mann, men han viste tidleg talent for matlaging. Han vart kokk om bord i to av luksusbåtane som gjekk langs kysten med rike turistar. Då han var 30 år var han ein kjent gourmetkock.

Då Fram 1 ekspedisjonen var på heimtur trong mannskapet kokk nedover norskekysten. Då var dei så heldige å få tak i Lindstrøm.

– Nansen hadde flaks, kort og godt, kommenterte Ekeberg.

Lindstrøm var påmønstra Fram i tolv år og er den personen som har lengst fartstid i arktiske strok.

Humørspreiar

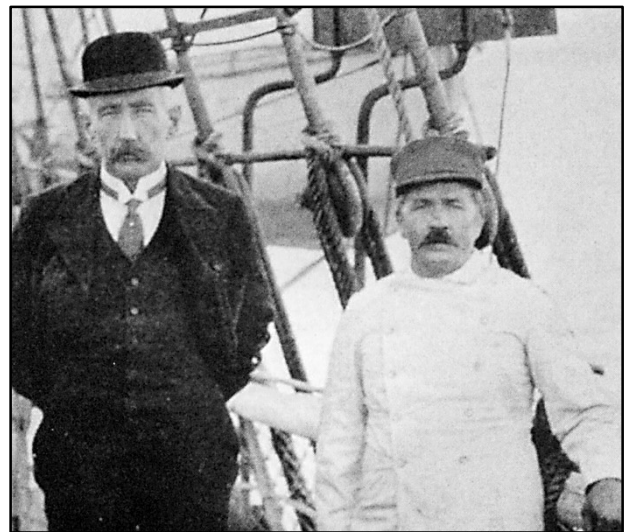
Forsamlinga fekk høyre om konfliktane mellom den dystre og alvorlege kapteinen Otto Sverdrup og den lystige og lausslupne Lindstrøm. Kapteinen prøvde å halde mannskapet edru, men Lindstrøm bryggja sjølv og delte villig vekk. Dei var også usamde i bruken av smør. Men dei hadde ei slags gjensidig respekt for kvarandre. Sverdrup såg nok kor viktig Lindstrøm var for samhaldet og trivselen om bord i båten.

Jan Ove Ekeberg fortel om polarkokken Adolf Henrik Lindstrøm på Ishavsmuseet. Foto: Ingvild Aursøy Måseide.

Fram-ekspedisjonen gjekk ikkje som planlagt, dei var fastfrosne i isen i eit år. Det vart ein tung ekspedisjon. To døydde, mellom anna tok legen livet av seg. Men Lindstrøm gav dei så god mat at mannskapet på eit tidspunkt måtte tvangstrimmast.

– Eg er overtydd om at Sverdrup såg at han trong Lindstrøm, sa Ekeberg.

Roald Amundsen og Adolf Lindstrøm. Foto frå Nasjonalbiblioteket.

Med Amundsen

Lindstrøm vart også med Roald Amundsen på ekspedisjon, både oppdaginga av Nordvestpassasjen med Gjøa og den store Sydpolekspedisjonen.

– Han har ydet de norske polarekspeditioner større & verdifullere tjenester enn noen annan mann, skreiv Amundsen i dagboka si den 5. april 1911.

Ekeberg synte bilete frå jula 1903. Då hadde polarfararane ein heidundrande fest i Gjøhamn med sjuretters middag og Lindstrøm kledde seg ut ein ei blanding av juletre, julenisse og klovn.

Kortreist mat

I denne tida var det ein del polare skuter som mislukkast for mannskapet døydde av skjørbuk. Men ikkje polfararane som Lindstrøm laga mat til. I staden for hermetikk tok han i bruk lokale råvarer som sel, rype, måse og fisk. På det viset fekk dei i seg ferskt kjøtt. Potetene fraus han ned og heiv frosne oppi det kokande vatnet. Det gjorde at dei ikkje vart svarte. Dessutan brukte han mykje molter. Gjennom maten til Lindstrøm fekk dei i seg c-vitamin og andre næringsstoff kroppen trong.

Ekeberg synest det er vanskeleg å setje Lindstrøm opp mot namn som Amundsen og Nansen i polarhistoria, men er samd med Amundsen i at Lindstrøm er eit viktig namn. Han konkluderte at han er mellom dei fem viktigaste.

Etter foredraget var det middag for dei som ville ha på museet. Og på menyen stod retten Biff à la Lindstrøm, ein populær rett som nettopp er komponert av polarkokken Lindstrøm sjølv.

Else Karlsen, Webjørn Landmark og Beathe Holstad frå Ishavsmuseet var godt nøgde med foredraget til Ekeberg. Foto: Bjørn Røyset

Hallvard Skinnes blar i minneboka.

Intervju ved Jens Peder Brandal

Hallvard Skinnes. Foto: Jens Peder Brandal

Kor gamal var du når du starta på sjøen Hallvard?

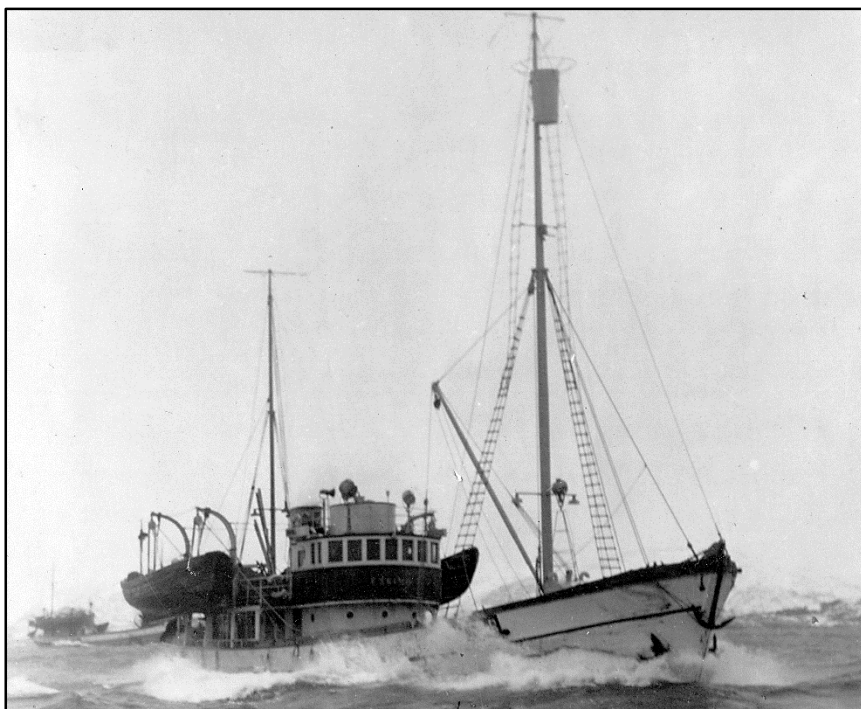
Eg var 14 år første turen min til sjøs. Det var på ishavet med «Eskimo», og det var forresten første turen til «Eskimo» også.

Var det i byssa du begynte med ein gong då eller hadde du andre teneste om bord?

Eg begynte i byssa ja. Reiste som mess første turen. Det var heilt greitt det, mykje potetskrelling naturlegvis.

Kor det var om bord i «Eskimo», den var heilt ny, var vel flotte messe også der då?

Ja, der va ordinær offisersmesse bak. Mannskapet spiste framme i lugaren slik vanleg var. Dei fekk opp-bakka maten på aluminiumsbakka og tok med seg maten fram over dekk. Det var no ikkje alle tider like greitt i alt slags ver, men det var no slik det fungerte den tida. Det gjekk som regel bra, om det ikkje bles for mykje i alle fall. Dei slakka no som regel av oppe i rorhuset då når karane skulle over dekk, og la gjerne båten på veret.

Ishavsskuta «Eskimo».

Elles so spiste dei no ofte bake dei også, fann seg ein plass å stå eller sitte bake anten i gangen eller maskinrista.

Vart det stuertskule eller vidare i byssa med deg då etter denne turen?

Nei, eg gjekk ikkje skule, men eg fortsette i byssa ja.

Det var med kokebok heimanfrå då?

Hehe. Ja, det va no forskjellig. Nei, etter denne turen med «Eskimo» då gjekk eg over til «Polaric». Gjorde klart for tur til Stredet.

Kokte du på den turen då?

Neida, det var Johan Roppen som var stuert der, eg forsette som mess. Så eg vart no med der ei stund da. Både i Stredet og seinare i Vesterisen med «Polaric». Også i Austisen. Reiste som mess heile denne tida.

Hadde du lut då som mess?

Nei, det var hyre. Så hadde vi eit lite gratiale for å hjelpe til på dekk inn i mellom når det var tid til det. Men etter turen i Austisen då skifte eg skute igjen. No gjekk eg om bord i «Aarvak» og tur i Stredet. Då reiste eg som stuert. Sa no i

grunnen ja til stuert jobben før eg fekk tenkt meg om. Hadde no segla som mess alle turane før, so det kom no litt brått på. Men så sa han stuerten på «Polaric» at eg måtte berre ta jobben som stuert, og han ville vere hjelpsam om det skulle vere noko.

Hjelp til proviantering og slikt. Så sann vart det no da.

Så du gjekk rett frå mess og til stuert da?

Jada, det gjorde eg. Var ikkje noko skule eller noko slikt.

Proviantliste og slikt då. Det gjekk greitt det også?

Ja, proviantliste var no slik då at eg tok no ut litt proviant etter turane som hadde vore før. Hadde gamle lister å kike etter. Turane var no gjerne like lange og mannskapet stort sett med same antal. So proviantlista var det ikkje eg som skreiv første turen då kan du sei. Så vi brukte opp igjen desse proviantlistene og forandra no berre litt tur for tur.

Kor lang tid proviantere de for då til ein slik Strede tur?

Då provianterte vi for tre månadar. Så det var fullt med proviant alle plassar. Proviantromet var no ikkje so voldsamt stort, men det var no å stue så godt en kunne baki der, og elles i ledige krika og kroka. Det viktigaste var no å ha fremst det som måtte brukast først, resta frå førre tur, og ting oss brukte ofte. Men det gjaldt naturlegvis å spare frå første dag og ikkje ta fram for mykje i gongen, så noko kom vekk eller oss vart tome for på slutten av turen.

Men slik som ferskvare da. Korleis klarte du å oppbevare det på ein slik tur?

Nja, kjøtet var som regel eit okselår eller ein skrott eller to som hang bakeunder galgedekk i friluft. So det var ofte slik at yttersida på dei va so tjukt at vi måtte skjere vekk ein cm eller så,

fordi det var beinhardt. Det hang no der slik i ver og vind. Men det stod seg som regel godt. Elles so va no det mykje saltkjøt naturlegvis. I alle fall eit par tønne, og ein kvarting med flesk. Så var det mykje saltfisk i tønner, salta uer. Krava var ikkje så veldig store som du forstår.

Brødmat og slikt da?

Brød det baka oss etter behov. Eg va elles so heldige at på første turen min med «Aarvak» så var der med ein kar i frå Vigra som hadde vore bakar, eller foreldra hans hadde bakeri, så han karen der viste meg forskjellig og lærte meg ein del om baking. Så det gjekk fint med bakverka.

Hadde de fått oljefyrte bysse her då?

Det var oljefyrt ja. Både på «Eskimo» og «Polaric» var det oljefyrt. «Polaric» var komne enda litt lenger og hadde fått vifte på byssa også. Så då var den litt meir stabil naturlegvis. Dei prøvde no elles med naturtrekk, men det gjekk ikkje alltid like bra. Av og til eksploderte det så det var sot alle plassar. Men når oss fekk vifte på så gjekk dette heilt fint.

Dei var no kjende for å slingre dessa skutene, korleis var det å balansere alt i byssa på desse skutene då? På overseglingane spesielt.

Nei, det vart no fort ein vane det. Litt krumspring var det naturlegvis, men ein lærte seg å følgje bevegelsane i skuta. Litt travelt første døgnet, men så gjekk det greitt.

Det verste var eigentleg på «Aarvak» det, eg skulle imponere litt, vi hadde skote oss ein isbjørn. Den hang no bakeunder galgedekket, i lag med det oksekjøtet som hang der. Skulle lage skikkelege isbjørnkake. Var mykje arbeid

Isbjørn om bord i «Aarvak». Foto frå Arnljot Rolandsen.

med det, for det første så måtte ein spekke godt bjørnakjøtet, så ein fekk vekk mest mulig av spekket. Dette gjorde eg kvelden føre. Tok ein del av dette oksekjøtet også så kakene skulle få god smak. Så eg begynte no tidleg på morgonen og male opp dette kjøtet. Det skulle malast minst to gongar sa han Johan Roppen, helst tre, og det var naturlegvis berre handkvern da, så det var ein del arbeid ja.

Og det var mykje prestisje i dette også, få til gode isbjørnkaker. Men dette gjekk no veldig fint det. Deiga vart fin og eg sette på to steikepanne. Smul og fin sjø var det også, vi låg no eit stykke inn i isen, gjekk litt att og fram i råka der.

Isbjørnkjøtt hengande på rorhustaket. Foto frå Arnljot Rolandsen.

Eg begynte no å steike dette her, og var vel omtrent halvferdig også, då dei oppe i rorhuset kom på at dei skulle gå utfor iskanten.

Det vart ei voldsame slingring. Og brått så for eine steikepanna i dørken, så vart no byssedørken glatt veit du, så reiste også den andre panna.

Så kom der til ein kar i frå Hareid då og skulle hjelpe meg, men han spende bort i potetbøtta som eg hadde skrella og sto klar, så der låg altså heile greia i ein dunge på dørken.

Så det vart litt av ein nedtur må du vite. Nei då gjekk eg meg ein tur inn på lugaren og let godt igjen døra og sat der for meg sjølv ei stund. Så tok eg med meg noko hermetikk opp igjen og fekk laga til middag.

Jaja, det er no slikt som kan skje. Men han var bra lei seg skipperen då han kom ned og fekk høyre kva som hadde skjedd. Hadde han vist om det så hadde han nok venta ei stund med å gå ut, han hadde naturlegvis ikkje tenkt på noko slikt då han gjekk ut for kanten. Men dette takla du, sa han, og det er min feil at det vart hermetikk til middag.

Kven var det som var skipper denne turen då?

Det var han «lisje-Hau», Johan Brandal. Ein veldig grei kar å vere på sjøen at med. Men det var ikkje nokon som verken flira eller mobba for uhellet med isbjørnkakene.

Til å med assistenten, ein kar ifrå Sula, han brukte å vere snare å lage spetakkel når det var noko, men no var han heilt stille.

Korleis det var under fangsting då, då kom vel folket om bord til ulike tider og ville ha mat da?

Det gjekk heilt greitt. Dei delte det som regel opp i to vakte som kom kvar sin gong og spiste. Det hende seg naturlegvis at eg måtte vente, men det var ikkje noko problem. Det var ein gong, mange år seinare, då kom det også ein gjeng å skulle spise, men eg trudde dei var ferdige alle saman. Eg hadde no ikkje telt dei etter kvart, å siste pulja mangla to mann. Så når dei var ferdig

så slo no eg ut eg og begynte på nytt. Men då skulle det altså vere eit måltid til. Så då måtte dei få ny og eigen middag. Så det var no ikkje like kjekt da.

Det var no ofte ein jobb som ikkje alle ville ha detta med å vere i byssa. Det va no mykje derfor det vart slik eg starta i byssa. Det var enkelt å få jobb, og det var ikkje like lett for ein 14 åring å få andre jobba. Men det gjekk no bra. Eg likte meg godt, og det var aldri noko gramming og trøbbel for meg. Mykje takka vere sjefane om bord i dei skutene eg var med. Greie folk både i rorhus og maskin. Dei la aldri opp til at noko grining eller at slikt var akseptert. Dei tok vare på stuertane. Så det var eit godt miljø om bord. Den tida var det no heller ikkje noko radio eller lesestoff eller noko slikt. Det var ingen ting som du hadde å gjere på i fritida. Så det var no ofte å finne på «fantesprette» då. «Rennje ette» kvar andre og slikt. Slikt såg dei gjennom fingrane med, og var vel delvis med på sjølve også.

Det var vel mykje kortspeling.

Jada, det var mykje slikt. Sleit ut ein del kortstokka på desse skutene ja. Det var ikkje nokon som hadde med platespelar heller så eg kan huske.

Du var vel mange år på «Hvalrossen» også?

Ja, det var eg. Var der vel i 14 år i rederiet der, 9 år på «Hvalrossa» og sidan også 5 år på «Polarstrøm».

Du var at med han «Banna-Bjønn» då? Bjørn Øvrelid?

Nei, han var ikkje skipper lenger då, han var gått på land og var redar. Men det var ein veldig kjekke kar å verte kjend med. Og det var eit veldig godt miljø der om bord også. Kåre Øvrelid var skipper, også han ein kjernekar. Var aldri noko problem i rederiet der.

Så du har no hatt eit rikt ishavsliv du då Hallvard.

Ja, det vil eg seie. Fått vere att med mykje kjekke folk. Mykje jobb, men veldig kjekt. Du veit når andre gjekk på land, så vart no oss i

«Polarstrøm». Foto frå Stig Angelsen.

byssa ståande mykje om bord å lage mat. Dei skulle no ha mat når dei kom om bord igjen.

Hadde du nokon lunde brukbare turar då?

Ja, i grunnen så var vi heldige med dei fleste turane våre. Det var no berre det da at vi som var om bord heile året so fekk oss no dei dårlege turane også. Var forskjell på dei som berre kom om bord til ishavsturane, dei gjorde det godt og så hadde dei andre jobba gjerne resten av året. Så dei gode ishavsturane skulle gjerne for oss som stod om bord, også vare resten av året. Stredet turane var sjeldan bra, og heile haustane vi stod om bord så var det eigentleg berre ei luselønn igjen for den tida. Vi var om bord heile året. Også når skuta låg på verkstad så var vi om bord og kokte. Så det vart lite fri. Berre nokre dagar eller veke mellom turane.

Korleis var det med familieliv da?

Hehe, jau, det var no kjerringa det. Ho måtte gå heime og passa ungane, passa økonomien og tok seg av heile greia kan du seie.

Mannen heime tre-fire dagar tre-fire gonga i året?

Ja, det vart gjerne slik. Var no vel litt meir då, men det vart ikkje mykje fritid heime nei. Kunne no kanskje verte ein månad på seinhausten der vi var heime. Då var det gjerne ikkje meir å gjere.

Plukkfangst:

2013-havisen skaper fundament for spinkel optimisme.

Siste år var eit godt år for den arktiske havisen. Vêrforholda var gunstige, så ein del av havisen overlevde, og gir i 2014 grunnlag for dette års tilvekst. Resultatet er, at den gjennomsnittlege tjukkelsen av den arktiske havis no er 30 til 40 % høgare enn på same tidspunkt dei siste fire åra.

Isforskar Rasmus Tonboe frå DMI seier:

- Vi har hoppa opp på nivå med den gjennomsnittlege tjukkelsen vi hadde for 10 år sidan.

Der er likevel fortsatt langt opp til den tjukkelsen, isen hadde for 20 eller 30 år sidan, men det er eit positivt teikn av fleire årsaker.

Istjukkelsen er viktig, fordi den gjer isen meir robust over for storm og varmt vêr.

Rasmus Tonboe fortsetter: - Vi kjem ut av smeltesesongen 2014 med ein styrka havis. Får vi ein varmare sommar i Arktis i 2015, så er isen ein smule meir robust no enn for berre eit år sidan.

Arealmessig var havisens 2014-maksimum, målt i mars, på same nivå som i 2010, 2012 og 2013, men ca. 0,5 km² større enn utbreiinga i 2011.

(Polarfronten nr 3-2014)

Ishavsmuseet rettar ei stor takk til våre
hovudsamarbeidspartnarar i året 2014

SPAREBANKEN MØRE

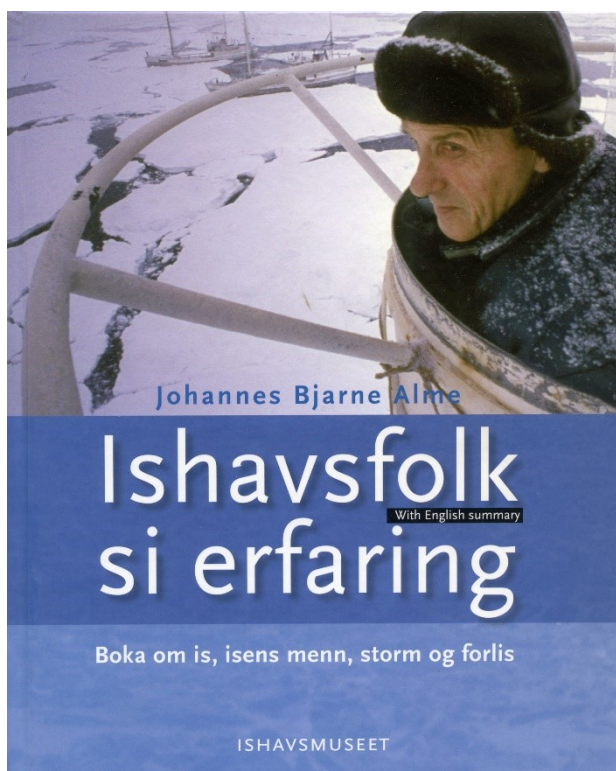
Nytt opplag av viktig ishavsbok: Ishavsmuseet står bak utgjevinga av andre opplag på «Ishavsfolk si erfaring».

Å skulle fortelje om Ishavsfolk si erfaring i ei bok er inga lita oppgåve.

Fangstfelta er mange, skutene endå fleire, og ishavsfolket kom i frå heile landet. Forfattaren Johannes Alme har løyst denne oppgåva på ein glitrande måte i denne boka. Så vart også første opplaget av boka raskt utseld frå forlaget.

Ishavsmuseet er svært glade for at vi fekk høve til å overtake rettighetene på denne boka og gjeve ho ut så den kan leve vidare også til framtidige generasjonar. Såleis kan born og unge i dag få eit godt innblikk i kva deira forfedre og ishavsfolk dreiv med i denne til tider ugjestmilde øydemarka med moglegheit til å hente store rikdomar. Men den same øydemarka kravde også til tider mykje tilbake for rikdommen den gav.

Ishavsfolk si erfaring er framleis høgst aktuell. Forfattaren skildrar korleis isen på dei ulike felta i nordområda har oppført seg gjennom 100 år. Dette er viktig kunnskap for dei som i dag ser mot nordområda for nye næringar.

Forfattar Johannes Alme med «Ishavsfolk si erfaring». Foto: Webjørn Landmark

«Ishavsfolk si erfaring» kan tingast på Ishavsmuseet, eller spør etter den i din bokhandel. Stort format, 271 sider, kr. 398,-
Du kan tinge boka i Ishavsmuseet sin nettbokhandel på www.ishavsmuseet.no

Isflaket tek med ein smakebit frå boka om fangstfelta Vesterisen og Newfoundland.

Gudmund Skogvik, som har erfaring frå treskutene «Veiding», «Polstjerna», «Svaløy» og med stålskutene «Harmoni» og «Polarsyssel» i Vesterisen, fortel:

Vi kursa for Jan Mayen, og så var selkastet tradisjonelt nordaust for Jan Mayen. Klappmyssen kasta nordvest for vulkanøya. Kom ein litt ut i sesongen og følgde kastet og isen på drift sørover, så vart ein meir og meir på vakt. Når ein var komen ned på 69- eller 68-grada og på 18–20 grader vest, var ein som regel snar om å kome seg nord og austover. Spesielt hugsar han at skipper Halvdan Jakobsen hadde stor respekt for dette området, og var rask til å

«Harmoni» og «Svaløy» i Vesterisen. Foto frå Carl Emil Pettersen.

kome seg nordover att ved det minste teikn til endring i vêrforholda.

Området på N 68o og V 18o kallar Gudmund Skogvik for Ulvegryta, nettopp av dei same årsakene som Ottar M. Brandal beskreib: stor is, straumsgjøg, strak kant og kraftige stormar. Storm var årvisst i Vesterisen. I fangststatistikken kan vi lese at sesongen 1976 var ein dårleg sesong; mange skuter låg faste i tida for den beste fangsten. Slik skildrar Gudmund Skogvik ei stormnatt den sesongen:

Vi prøvde alltid å teikne av isen på kartet, setje av punkt, slik at ein visste kvar det var oddar. Alltid godt å vite kvar desse oddane var om det skulle verte noko med vêret.

Med «Svaløy» i 1976: Vi dreiv og plukka lørvungar; vi hadde slutta for kvelden, stoppa maskina og satt i messa og prata, klare til snart å ta kveld. Vi hadde lagt oss til i trygg fin sørpeis, altså småis, som ikkje var til nokon fare for skuta. Så med eitt får vi eit kjempedunk i akterenden; vi sprang opp på brua og begynte å lyse rundt med lyskastaren. Då var all sørpeisen

borte, og berre storis rundt skuta. Dette var nord om 72-grada, meiner eg. No var det berre stor is rundt skuta, vinden og dønningen auka på. Det var vind frå nordaust, kuling som seinare auka på til storm. Vi prøvde å finne nytt avhold, men der var ikkje noko avhold å finne, så vi måtte gå ut imot iskanten.

Isen i kanten jager opp dønningen, slik at den aukar innover isen eit stykke. Andreskyttaren syntest det vart eit vel stritt ritt dette og ville ikkje styre meir, så eg tok over.

Eg bad samstundes maskinisten om å gi alt kva maskina kunne gi. Skipperen, som var min onkel Ivar Skogvik, ville snu, men det ville ha vore den sikraste måten å knuse skuta på, så vi fortsatte utover, gav maks maskinkraft og lét det stå til.

Vi såg ikkje opningane mellom flaka, så ein måtte berre få eit flak på baugen og presse på til ein såg kvar opninga kom.

Vi kunne ikkje snu, vi måtte berre kome oss ut. Slakke ned når ho møtte isen, få seg eit isflak på baugen, så gje kraft. Storflaka uti kanten hadde lausna, og desse var i høgde med baugsnella.

Det var berre flaks som gjorde at vi ikkje knuste baugen på skuta. Vi brukte forsiktighet, og kom

oss ut. Det året var vi var 14 skuter i Vesterisen, og då kulingen var over, var vi berre nokre få skuter som var lause.

«Kvitungen» måtte inn og løyse hjelpeskipet/skuta «Harmoni». «Harmoni» skulle inn og løyse «Hisø», som hadde vore fast i isen lenge, og som lå langt inne i isbaksen. Når isen kom på høgd med Scoresbysund, brukte presset å avta. Det var der nede «Harmoni» hadde prøvd å kome seg inn til «Hisø», men baksen var så stor at dei ikkje makta å kome seg inn til «Hisø», og på veg ut att skadde dei propellblada, slik at dei ikkje kunne bruke maskinkraft.

«Harmoni». Foto Johannes Alme.

«Fortuna» forliste også det året, det var i veldig stor is.

Som eg nemnte, brukte vi å teikne av oddar og bukter på kartet, og no meinte vi at det var ein isodde austanfor. Vi gjekk derfor austover og traff odden, slik vi fekk oss eit avhald der om natta. Men dagen etter klappa odden saman, og det vart stråkant. Ein må vere på vakt når ein legg seg til i slike moglege kliper.

Isen kan klappe saman så fort som ingen ting, og då er ein fast. Ein må vere på vakt heile tida,

høyre på vêrmelding, og følgje med isen og barometeret.

Newfoundland:

Ikkje alle turar til Newfoundlandsfeltet enda med fangst på Newfoundland, ei heller enda turen med forlis, sjølv om det her var svært nær.

Her er eit intervju med **Arild Ulstein** gjort av Bjørne Kværnmo om bord i «Polarstar» i Vesterisen 24.4.1995.

«- Det er bare fine været i dag i Vesterisen.

Ikkje så fint vær den gongen i 1968 då vi gjekk med stålskuta «Jan Mayen» frå Ålesund for å gå til Newfoundland.

Uhella starta allereie då vi la frå kai, då verka ikkje fløyta. Eit elendig vær. Det finaste veret vi hadde, var liten kuling, men vi baksa oss bortgjennom havet.

På det sjuande døgnet var vi ved Kap Farvel. Der kom vi ned i ein bølgedal og fekk ein brottsjø over oss. Alle styrehusvindauga vart knuste.

Rorhuset vart flytta 5 cm akterover. Alt oppe vart knust. Heldigvis var maskinisten i gangen nede på hovuddekksnivå, så han fekk stengt døra til maskinrommet. Han sprang opp, der

stod karane oppskorne, blodige og fæle, og i sjokk. Sjøane tok skuta, og tønna slo i sjøen. Vi stod på skota, og trudde alle at dette var slutten, men heldigvis klarte han å snu skuta og vi fekk sløra unna.

Vi fekk gitt beskjed til dei andre skutene som var på veg vestover til Newfoundlandfeltet, om at vi var i vanskar, men ikkje i nokon livsfare. Så både «Polarstar», «Melshorn» og dei andre var informerte om situasjonen, men ikkje så lenge etter brottsjøen miste vi radioen.

Vi var 6–7 mann som stod bak kvarandre og tok over roret etter kvart som vi vart slitne. Propellen var ofte i lause lufta, det braka. Vi miste også straumen og vart sakna i fire døgn i eit forferdeleg vêr, før vi kom til Torshavn. Karane ville heim på grunn av at skuta ikkje var i sjødyktig stand.

Men så fekk vi konsesjon til Vesterisen. Og ikkje lang tid etter vi hadde kome i isen, kom vi i skikkeleg storfangst. Men skipperen vår var ikkje van med blåisen som var i Vesterisen, og skuta fekk seg nokre skikkelege dunkar.

Vi var i storfangst og det såg skikkeleg lyst ut. Stueren skulle i fryserommet og finne fatt i kjøtt til middagsmat, men då han kom fram i fryserommet, flaut alt.

Vi hadde slått eit stort hull i baugen, så det var berre skotet til lasterommet som berga oss frå å forlise. Vi gjorde oss klare til å gå på isen. Vi låg med kleda på, og to mann stod konstant og kika ned for å sjå om skotet holdt.

Vi kontakta hjelpeskipet «Salvator» for å få hjelp.

Men så ropte dei frå treskuta «Kvitøy» at førsteskyttaren hadde døydd oppe i tønna, han hadde fått hjerneslag og døydde momentant. Det var visst eit veldig kav å få mannen ned. Open tønne, vi hørde kor dei bala med å få han ned. «Han stakkars Morten døydde, så dei kom seg ikkje i fangst før klokka 11 på formiddagen.»

Det var meininga at vi skulle ta med liket heim til Noreg, men så vart det bestemt at vi skulle gå til Island, så då vart det ikkje noko av. Vi fekk sveisa på ei plate framme, og skulle gå til Island for eiga hjelp.

Tok ikkje sjansen på å gå til Noreg, då rekna dei med at mannskapet kom til å forlate skuta. Nesten komen til Island, eg hadde gått først til frukost, men ti minutt etter kom karane springande akterover dekket, bare i langundikken, mens røyken stod til vêrs.

Så då var det berre å leite fram slangane, som sjølv sagt var frosne. Full fyr framme, truleg så mykje overleidning i skuta at det tok fyr i vaskerommet framme.

Framme låg det 20 000 kragsskudd og fleire hundre kilo med dynamitt som vi hadde med for å sprengje skuta laus om ho vart fast i isen. Det var tydelegvis nokon som heldt handa si over oss, sidan vi ikkje gjekk i lufta.

Men vi klarte å stengje alle ventilar og nedgangar, slik at brannen vart kvelt. Det var slik varme at alt var gjort om til ingen ting. Alle mann heldt til akter. Alt framme var berre oske. Sjølv om vi då såg land på Island, vart det no sett kurs for Noreg. Då fekk vi full storm, og vi fangstmennene låg i messa akter. Der låg vi og vart kasta hit og dit, låg på dørken og heldt kvarandre i beina.

Blåkula og fæle våkna vi i ein haug i ei krå. Kom til lands i Kristiansund, eg vakna då var vi komne på land på slippet. Reiaren møtte opp, og vi fekk oss noko brennevin. Det vart leigt buss, og etter tre kilometer krasja bussen.

Då gjekk to mann av, dei ville ikkje vere med vidare på denne galskapen.

Nok var nok, overtrua sette inn, og karane gjekk av bussen. Men vi kom oss til Molde, der vart nokre av karane sette i fyllearresten, og då vi kom til Ålesund vart med få unntak resten av gjengen sett i fyllearresten. Eg var heldig som kom meg velberga heim.

Eg lova at eg aldri skulle så langt som ut på fjorden nokon gong meir.

Dette var første turen min på Ishavet, og eg hadde akkurat fylt 18 år. Eg har vore der fleire turar seinare, men jamført med denne første har det berre vore skjære herlegheita!»

Mellom is og forlis

Prylt til livet av
kameratene

Av Brynjulf Strand
1959

Den værguden som rår på jordens «topp» hadde tydeligvis inntatt en god posisjon det året. Han satt visst på Nordpolen og svingte albuen over kalotten som en sint kall som soper med hånden over den blanke hodeskallen sin.

Her hadde han fritt slag helt ned til 70-graden. Ingen fjell og ingen skog så godt som rispet i ermet. Hav, is og slett tundraland gir klar bane fra Alaska rundt jorda helt bort til Grønland. I dager og netter uten opphold brukte den sinte kallen vintersovlen så voldsomt at snø og skjellis gjøv i lufta. Dagene var mørke og nettene svarte. Lanternenes bleike blaff ga mer spøkelsesaktig stemning enn de var til nytte.

24. april 1924. Forrykende snøstorm fra nord-nordvest presset s/s «Forland» av Ålesund inn i Kvitsjøen, antakelig ved fyret Kapp Orlov eller der omkring.

Om ettermiddagen knaket det mer enn vanlig, og en av mannskapet ba meg gå å se i rommet. Jeg var dagmann og vakthavende på dekk, yngstemann om bord med mine 17 år på halsen. De andre lå henslengt på køylene. Jeg tok av en luke, og i gjenskinnet fra lommelykta lyste en isfot mot meg.

Den var presset gjennom skutesiden så vatnet fosset inn. Hjertet slo raskere enn vanlig da jeg ilte akter og varslet skipper Isak Remø. Så sprang jeg forut og ropte ned i ruffen: «Skuta er knust»!

Hadde jeg flaggermus øre ville jeg ha hørt hvordan musklene knyttet seg i de henslengte på køylene, men hørselssansen var vel den minst våkne i en sådan stund.

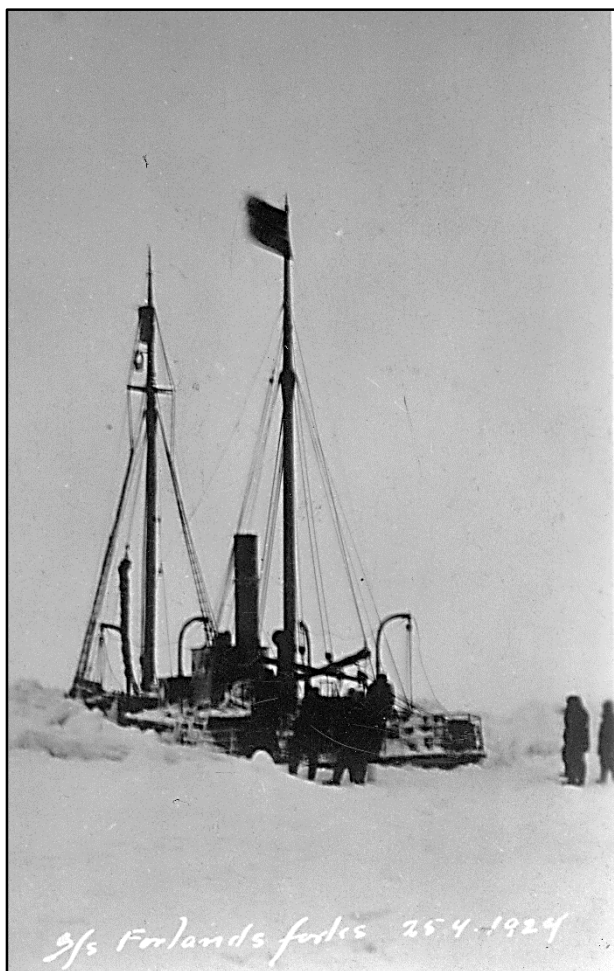
Karane har fått med seg utstyret sitt på isen. Her frå «Skansen» sitt forlis. Foto frå Ålesunds Museum.

Noen sprang til fangstbåtene eller til arsenalene om bord for å få det mest nødvendige ut på isen, litt ammunisjon, geværer, kikkerter, sekstant og kavringsssekker. Andre kastet seg over pargasset sitt for å få noe med i sekkene og hive dem over rekken. Vi fikk to livbåter ut på en flore og ville prøve å slå oss til der over natten. En lukepressening ble trukket over mellom båtene. Så satte vi oss på båtripa og tviholdt på presenningen mens stormen ville slite den i stykker mellom nevene våre. Den reiv og sleit som en sulten gråbeinkjeft i blodferskt skinn. Her gjaldt det være eller ikke være, det viste hver enkelt, og ingen ga opp. Slik la vi oss i ly for å vente til morgenlysningen skulle bryte fram over Sibir og Karahavet. Men den natteroa ble ikke lang.

Isskruingen tiltok voldsomt. Flaka ble presset opp av det havet som bar deres navn. De føyste frem og tygde seg opp med sine jettetenner mens de utstøtte sine sjølmorderbrød som overdøvde mannemål.

Vi bare så på hverandre. Ansiktsuttrykka var samstemmige. Før dag demret over tundraen og Taymyr var den provisoriske leiren brutt opp. Måtte bare løpe med båtene mellom oss, ellers var de blitt knust. Endelig fant vi et stort flak som tålte påkjenningen.

På denne floren slo vi leir for resten av natten. Men det hadde hendt noe som forekom meg så

«Forland» forliser. Foto frå Gudveig Berge.

fjernt og uvedkommende. Jeg subbet med føttene. De tunge støvlene med dobbelt sokkepar og lester ville ikke følge med. Fjernt borte fra hørte jeg skipperens tordenrøst: «Sjå kara å hald hanj vakjen, elljest sømna hanj fyr godt!» De siste ordene druknet liksom bort, men «for godt» hørte jeg to ganger, siste hangen som et rallende ekko. Så var jeg ikke her lenger. Jeg så hjembygda med grønne bjerkelieer lyse for øynene. Hørte låen sang på slatteenga og grashoppenes sjoing mellom modne strå. Dermed seig jeg i kne. Endelig var livet blitt behagelig.

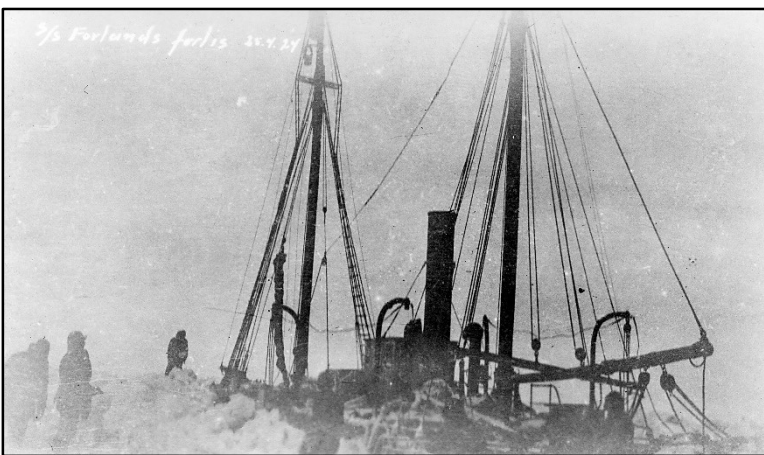
Da var det karene slapp båtene rett ned. De greip meg i begge ender og gav meg en alvorlig drakt pryl. Det tok en tid før jeg fattet at dette gjaldt meg, men jeg forsto ennå ikke at jeg hadde fortjent slik behandling. Kameratene ble liksom så flauene når jeg forsøkte å bringe spørsmålet på bane.

Året etter fikk jeg endelig forklaringen. De trodde jeg skulle fryse i hel. Eneste måten var å myke meg opp. Og de hadde visselig rett. Det var vel sekunder om å gjøre. Strabaser hadde det vært før. Så kom denne natten. Syttenåringen hadde fått nok. Snøstorm og kuldegrader rundt de 40 ville sette punktum for det hele.

Men skuten var seiglivet. Hun sank ikke den natten. Dagen etter løyet stormen. Slik lot ishavet oss i fred til å skue «Forland»s siste timer. Til vår forundring var vi etter all vandringsen ikke kommet ut av synsvidde for skuta. Vi hadde nok gått i ring, og mot henne. Hun hang med hekken og baugspydet på iskanten. Vi ga liksom mot til hverandre, skuta og vi, så lenge hun hang oppe. Derfor var det vel at vi ikke forlot valplassen så lenge situasjonen var slik. Vi ble der til neste morgen. Da slakket isen opp. På en times tid rant skuta full. Det var ved frokost-tider den 26. april.

De øyeblikk som fulgte nå står klart for meg, men det er likevel ubeskrivelig. Den kjære skuta vår var mer enn noensinne som et levende vesen, - og nå skulle vi ta avskjed. Kroppen la seg rolig ned i sin grav. Lyden av is som skurte mot skroget, og luft som presset seg ut av «lungene» var hennes dødssukk. Så seig hun tungt ned med akterenden først. Vi fulgte hver synlig detalj etter hvert som de forsvant i de viltre vannvirvlene. Hun vinket avskjeden til oss, den veldige formasten med tønna pendlet en halvsirkel over den grå himmelen. Sjø og luft boblet og freste i fosforgrønt kok fra den synkende kroppen. Et øyeblikk etter lukket den åpne råka seg. Liket var svøpt av et kvitt laken. Kvitehavets isteppe. Det var vel en gripende stund, og vi svelgte salte tårer for å skjule sentimentalitet og bløtaktighet.

Fylt av tomhet sto vi tilbake. Det var fangstmannens hjem som var tapt. Hva skulle vi så gjøre? Det lysnet litt i lufta og så tok vi fatt på vandringsen mot det uvisse og ukjente, på må og få. Men vi hadde ikke vandret lenge før vi så mastretopper stikke opp over skrugarder i synsrande. Vi slet oss frem til dem og ble plassert om bord på seks eller sju forskjellige

Frå «Forland» sitt forlis. Foto frå Gudveig Berge.

skuter. Jeg kom om bord i «Brandalingen». Der om bord var det vannmangel, men vi vandret omkring på isen og fant små dammer som vi kunne slukke tørsten i.

Slik ble altså min første ishavstur. Vi hadde slitt blodig da Kvitsjøen endelig syntes at vi hadde ytt den en rimelig tribut – og slukte «Forland» med 2500 sel og en del verdifull hvalross. 24 skuter – eller om lag $\frac{1}{4}$ av Norges selfangstflåte – led samme skjebne i de dagene i Kvitsjøen. På en natt forliste 11 skuter.

Det hadde vært flere dramatiske situasjoner for oss før «Forland» endelig stred sin dødskamp. En natt især var det så galt at vi tørnet ut og gjorde oss klare til å forlate skuten. Skruingen var så voldsom at plankene i skroget vred seg om hverandre og sjøen rant inn som fra hundre vannkraner.

Vi sto i og pumpet og øste av alle livets krefter. Etter to-tre timer lettet presset og plankene falt tilbake i sine sammenføyninger. For slik var nemlig de gamle ishavsskutene. De kunne vri seg som tåger (kiper) under presset. Når skruingen slakket var skipet igjen som før.

–Ei god skute bør være eggformet under vannlinjen. Da får isen mindre tak på henne. Er skuta lett, kan isen løfte henne opp på skrugardene. Men ligger hun tungt nedad, vil isen lett kryste henne i knyttneven sin. Den presser knokkene inn i skutesiden og vrir henne til en vanskapning.

I ishavet som ellers i sjølivet er yngstemann lett utsatt for de eldre sine spillopper. Derfor skal ikke en ishavsgast bli rett gammel før han omgir seg med et bryskt skall når han merker at det trengs. Men fysisk styrke krever respekt. Dersom askeladden er seig, utholdende og sterk, vinner han straks de andres vørnad. Såleis kunne en kanskje lett tru at ishavsfolk er hjerteløse, brutal og omsynsløse i omgangsform og tone. Det er i hvert fall ikke alltid tilfelle. Enda gamle skipperer tiner opp og blir som barn når de ser skuta går ned. Det er ikke så underlig. Skipper og skute har delt gleder og sorger i så mange slags situasjoner. Når en har delt livs lagnad er det ikke lett å skille lag.

Det er alltid med en viss spenning en møter isen for første gang. Inntrykket er uutslettelig. Slik stod jeg med spent forventning med oppspilte øyne på bakken av «Forland» og så utover mot Det Kvite hav.

Først møtte vi issørpa som bredte seg utover i det uendelige. Ungguttene lutte seg fremover baugstevnet og så ned i den fosfor grønne mølja. Da følte han dragningen ned i dette dyp. Usynlige krefter grep fatt i meg, og jeg synes nå etter på at jeg holdt på å stupe meg ned i. En uhyggelig tvangsfornemmelse.

Hva som dro meg, og hva som holdt meg tilbake, se det vet jeg ikke å forklare. Kanskje var det skuringen mot de første faste flak som kalte meg i bevissthet. Det kvein i ishuda da skroget gned mot iskanten.

Skipperen sto i tønna og brølte ut sine ordrer. Så smøg hun inn i en stor råk. Smadringen av tynn nyfrosset is hørtes som knask. Men ingen ting skulle stanse oss.

Vi skulle inn i florene hvor slaget skulle stå. Bakved passerte tårnhøye skrugarder hvor den ene isblokk lå løftet opp på den andre. Men så møtte vi den ugjennomtrengende muren. Vi kom ikke av flekken og snart var vi frosset inne. Slike situasjoner er likevel ikke helt håpløse. Alle ble satt på utkik for å speide etter sel og hvalross. Vi var klar til det store blodbadet.

Jeg var så spent at det sildret i nevene og dirret i knær.

Under slike innfrysninger kan en ofte være uheldig å komme inn i en selfri sone. Da er det kjedelig å være fangstmann, selv om en fordriver tiden om bord på forskjellig vis.

Noen viser sine kortkunster, noen med sine ferdigheter med spleising og knytting av tauknoper, mens andre sitter med hammer og syl og pikker dekorasjoner av deilige kvinnekropper i kaffekrusets glasur!

Er en riktig uheldig kan en bli liggende innefrosset under hele fangstsesongen, for til slutt å bli nedskrudd når vårløsningen i ishavet kommer.

Da oppstår det veldige strømninger gjennom hele havet på grunn av temperaturutskiftningen. Strømmene kjører karusell med isen og virvler rundt fra overflate til botnen, der de rumsterer med sanddungene og lager nye farlige grunner hvor det før var dypt. På dette viset er Kvitsjøen mer lumsk enn noe annet felt.

Men oppdager en selen, blir det liv i leiren. Med en gang er det utrykning. Karene bykser direkte fra rekka ned på isen. Skytterne går i spissen og skyter ned. Spekkerene farer etter med lange kniver i beltet og hakapiken i handa. Tusenvis av dyr kan bli avsjelet under et slikt selslag. De avlivete dyra blir flådd og samlet i store dunger.

Spekkerne i arbeid på isen.

Midt opp på dungen blir det satt et flagg som kjennesignal, om flere skuters fangstområdet skulle grense mot hverandre. Så langt ut på isen

kan fangstfolket dra at bare mastretoppen av skuta er synlig. Dette er ned i ei råk med lumsk issørpe på, må en legge seg mageflat og krype opp på iskanten. Utrykningen kan ofte vare hele dagen, og enkelte tar med niste. En lærer seg snart å drikke det varme blodet fra ungselen. Det er nærende, gir varme og kraft, og til slutt drikker en med blodtørstig appetitt.

Men dette er bare første del av operasjonen. Nå skal dyra transporteres til skuta. En trer slepetau gjennom sveivehullene. Er det vanlig store dyr greier i høyden en mann å slepe med seg to. På storkobb og hvalross må det være to mann om hvert skinn. Når en så er innenfor rekkevidde av vinsjen og wiren, blir innlastingen i skuta en rent mekanisk affære.

Langjollen er ute, og dungar av skinn vert vinsja om bord.

Det har vært hevdet at selfangsten er et eneste stort dyreplageri. Kritikken som er kommet både fra norsk og utenlandsk hold, har vært rettet særlig mot norske selfangere. Fangsten skjer i et oppkjørt tempo, og dessverre har det nok forekommet at dyr ikke er blitt skikkelig drept. Enkelte skippere står og tramper i tønna

og slynger ut sine eder og forbannelser over fangstmenn som ikke er raske nok. Slike skipperer hører heldigvis mest til den gamle skole. De fleste har for øyet at dyra skal drepes hurtig. Klappmyssen blir drept med Kraggevær. Større dyr blir i regelen skutt.

Kritikk skal en ta ad nota, men den skal være rettvís. Når det franske dyrevernforbundet har karakterisert norske fangstmenn som sadister, er det til å gå stridt langt i generalisering, og det kan kanskje være verd å minne om at det i Sør-Frankrike foregår noe som er enda verre, nemlig tyrefekting – som bare har til formål å være «folkeforlystelse». En gang ble de norske selfangere angrepet av canadiere, men Canada driver også selfangst, og de driver den i enda større grad enn vi. Men når norske «dyrebeskyttelsesfolk» foreslår at vi skal gå over til å bruke skytemaske (!) under selfangsten, da vitner dette bare om latterlig uvísheit.

En dag fangstet vi 1100 dyr i Kvitsjøen. Det sier seg da selv at tjue mann må være kvikke drepere. Men vi hadde alle for øye at dyrene skulle drepes hurtig. Norske fangstfolk er ikke mer hardhjerta enn andre, og nordmenn har ry på seg for human handsaming av dyr. Bestialske slaktemetoder er uhørt i Norge.

Egentlig hadde jeg vel fått nok av ishavet til å vite hvordan dette livet var. Økonomisk var vi blitt fattigere enn vi var da vi dro av sted. Alt vi eide mistet vi. Det er ikke liten utrustning av klær som skal til for en slik tur. Ellers er jo ikke klærne mye verdt når vi kommer tilbake. De er så fulltrukket og stive av spekk og blod at de mest minner om en middelalders jernmundur. Men en del av spekket lar seg trekke ut ved å grave tøye ned i jorda og la det ligge der i mange uker.

Ungguttén er ærekjær. Han vil ikke ha det ordet på seg at han har fått nok med en sesong. Og så sto turen ut på ny.

Skipper Isak Remø var kjent for å være en hardhaus som lot seg rive med av spenningen og brukte seg mot karene, men jeg skjønnte straks at hardheten hadde han mest i munnen. Så ble jeg med han igjen i 1925, denne gang med m/s «Istind». Atter kom vi opp i kritiske situasjoner. En gang mistet vi roret og propellen. Den situasjonen mestret vi med å lesse skuta ned forut, og fikk dermed akterskipet opp på en isflore. Det viste seg da at det sto igjen ca en fot av rorstammen under hekken. Vi boret hol i ei dørkplate og på denne måten laget vi et kunstig ror. Med dette til hjelp seilte vi den lange veien tilbake til Tromsø. Der ble det nytt ror og propell, og så stemte vi atter aust mot Kvitsjøen. Hvordan vi kunne få dørkplata til å sitte fast i stumpen av rorstammen under påkjeningene i havet, synes jeg i dag er gåtefullt.

«Istind» i skruing. Foto frå Anne Karin Notøy.

Året etter var jeg også med på en merkelig opplevelse i Kvitsjøen. Vi lå på austsiden av havet, og kunne se fyret på Kapp Kanin. Russerne på fyret signaliserte til oss.

Vi trodde som rimelig var at de ville kapre oss. Men det var slett ikke tilfelle. «Fridtjof» av Hammerfest hadde ligget i fangst ved iskanten da det rauk opp til storm av nordvest. Alt så håpløst ut for «Fridtjof». Skipperen gav mannskapet sitt valget av å stå om bord eller

forsøke å berge seg opp på isen. Han og maskinisten valgte å bli om bord for å forsøke å ri stormen av.

Mannskapet fant isen tryggere enn skuta, og så tok de fatt på den lange marsjen mot Kapp Kanin.

Mannskap på vandring over isen. Foto frå Anne Karin Notøy.

Med primus og en suppeøse som kokekar fikk de kokt seg noe selspekk iblant. Etter flere dager nådde de Kapp Kanin, i forkommen tilstand.

Flere var forfrosset. En mann hadde fått koldbrann og måtte kutte en finger. Men folka hadde blitt tatt godt hand om av Russerne. Vi var kommet i drift inn mot fyret. Russerne ville ikke ta oss, men de kom ut og gjorde det forståelig for oss at de hadde et forlist norsk mannskap som de gjerne ville at vi skulle ta over. Det gjorde vi med glede.

Men dermed var ikke historien slutt. Da vi ut på våren kom til Hammerfest, trodde både vi og det forliste mannskapet at vi så syner. På havnen lå «Fridtjof». – Skipperen og maskinisten hadde seiret i kampen mot is og storm. Det ble sjørett, og som takk for god prestasjon fant retten at skipperen hadde handlet uforsvarlig overfor mannskapet. Han mistet sine skipssertifikater og ble fradømt retten til å føre skip senere! –

Slik er det gjerne med ishavet. Det gis ikke kompromisser og akkorder alltid. Så blir det en vurderingssak av hva som var rett og riktig. Justisen er ikke barmhjertig. Den kan være like hard på sitt vis som naturelementene på sitt.

Hvor ofte måtte vi ikke klusse med rederne for å få utbetalt en smule erstatning for tapte klær f.eks., når dette var inkludert i utrustningens assuranse. Eller en «makaber» avsløring som f.eks. denne: «En varm vårdag kom en ishavsskute til Ålesund. Da restprovianten ble losset datt botnen ut av en kavringetønne. Makk myldret sammen med muggen kavring ut over kaien.»

Nå fattet mannskapet mistanke om at det var restprovianten fra siste sesong de skulle få med i årets utrustning. Provianten var innkjøpt som kurant vare og til full pris. Men slikt er ikke godt å bevise. For alt hva de viste kunne kavringen ha fullt med dem på fem tidligere sesonger, hver gang kjøpt på ny til full pris. Slikt hender heldigvis ikke nå mer. Det er bindende avtaler mellom rederi og mannskap. Forholdene har bedret seg stort.

Jeg har mange minner med meg fra «Istind». Hun forliste jo seinere. En gang kom vi ned på en av sandgrunnene i Kvitsjøen og mistet stråkjølen. Hadde havet vært i opprør da ville det ikke gå bare med en tapt stråkjøl.

Det hender ikke sjelden at ishavsgaster får lyst å seile på varmere hav. Det hendte også med meg, men da jeg kom tilbake fra langfart fikk jeg plass med skipper Kristoffer Marø på gamle gode «Polarbjørn».

Det var jo ei moderne skute da. I Kvitsjøen tok storm og strøm oss inn mot konsesjonslinja og vi ble forfulgt av et russisk oppsynsskip. Men «Polarbjørn» gjorde god fart og Marø var en maur til å manøvrere i isen. Han gjorde det som russerne ikke greide. Og så satte han kurs for – Vestisen.

Vi krysset et verdenshav og fortsatte en god fangstsesong på andre siden av Nordishavet. I 1932 hadde vi nær forlist «Polarbjørn» i Kvitsjøen. «Veslemøy» som lå der ble skrudd ned og vi hadde med mannskapet tilbake.

Gamle «Polarbjørn» eksisterer ikke lenger. Hun brente på fangstfeltet etter siste verdenskrig. Store bragder hadde hun i fredstid, og under krigen gjorde hun betydelig innsats i farlige og

«Polarbjørn» fast i Kvitsjøen 1932.

vanskelige farvatn i de allierte nasjoners tjeneste. Derfor fikk hun da også populær betegnelsen «skuta som alltid kom frem».

Folk flest forestiller seg vist ishavet som et udelt område, et eneste stort fangstfelt. Men med en titt på atlasen vil en straks se klodens nordkalott, fra området ved Novaja Semlja til Labrador. I bredden rekker det fra 50 grader sør til 78 nord, en strekning som fra Svalbard til Biskaya.

De geografiske nemninger på verdenskartet i nord er også innbegrepet av fangstfelta. De aktuelle områder i dag er Austisen (felta mellom Bjørnøya – Novaja Semlja – Kalguef is – Kapp Kanin), Nordisen (vest av Svalbard), Vestisen (Jan Mayen –

Scoresbysund – Myggbukta), Danskestredet (mot Grønland vest av Island), Newfoundlandsfeltet og Belle Island (Armour Point – Flower Coce – Gulf of St. Lawrence). Det er såleis svære overseilinger. Fra Ålesund til Newfoundland er det hele 2000 nautiske mil, og fra Ålesund til Austisen er det en strekning på om lag 2/3 av overfarten til Newfoundland.

Isen formørket av sel.

Det var områdene langs iskanten fra Svalbard til Grønland som ble regnet for virkelige ishavsturer blant oss selfangere. En Kvitsjø-sesong var bare en liten luftetur fra hverdagsligheten i hjembygda. Men egentlig var det nok ikke bare en «rekreasjonstur». La oss likevel vedgå det vi som var med dit. Turen tok «bare» tre måneder, og som regel var vi i mellomtiden en tur til Tromsø med fangst. Så bar det østover langs Kola igjen. Vi måtte vokte oss vel for konsesjonslinjen. Men det hendte at skipperne som ble forfulgt av russiske oppsynsskip ga «skarpt» fra seg, og det sies at det hjalp! – Andre tider ble norske skuter huket og brakt inn til Murmansk. De slapp ut mot løsepenger.

Skutene har samla seg rundt ei storflore. Foto frå Gudveig Berge.

Arresten kunne vare i uker og måneder før trege diplomatiske forhandlinger resulterte i frigiving.

Men dristigheten var stor. Konesjonsområdet for Kvitsjø-fangsten lå utenfor det lukkede Kvitehavet, altså mellom Kola og Kapp Kanin. Der var rikt med sel og hvalross før krigen. Jeg så selv at isen i et området var formørket av sel i synets omkrets.

Av og til artet det seg slik at mange skuter lå så tett innpå at de kunne se hverandre fra tønnene. Som tegn på at en skute var i nød var flagget heist i mesanmasten. Vi kunne da se flokker av forliste mannskaper dra bortover isen, dag ut og dag inn, med joller og kavringesekker drassende med seg over til andre skuter. Det hendte da også at samme skjebne rammet de skutene de ble berget over i, og så vel redningsmennene som de havarerte måtte gå over i andre skuter. De lange innfrysningene i isen er en psykisk påkjenning.

En gang lå vi fast med «Forland» i 7 uker på ett sted. Vi kjente det som en forløsning da vi en gang fikk movet skuta frem noen meter, slik at vi kom klar av driften som hadde samlet seg langs skutensiden. En kamerat av meg var med en skute som var frosset fast på et sted i 11 uker. Et lidelsens tidsfordriv blir det for noen å pleie den fryktende spekkfingeren, en farlig infeksjon som oppstår når fangstmannen får et snitt av spekkerkniven. Rett ofte må en slik finger amputeres.

Veien til området omkring Kvitsjøen er kjent av nordmenn fra utgammel tid. Etter hvert som vikingtida endret seg til med fredelige sysler, ble Kvitehavs-ferdene en tradisjonell handelsvei. Dette kan vi jo lese om i Snorre Sturlasons «Kringla heimsins», hvor han omtaler Bjarmelands-ferdene.

Det var veien til Kola og Murmanskysten, videre aust til landet mellom Mezenbukta og Cheskskayabukta, hvor de norske handelsfolk kjøpte hermelin. Men nordmennene må også ha hatt et inngående kjennskap til hvordan landskapet var formet lenger sør enn på Kolahalvøya. De kalte nemlig Kvitsjøen for Gandvik. Altså viste de at dette havet var ei vik.

Som de vidfarne folk de var, ble slike buktninger i kontinentet bare viker i deres oppfatning.

Ved siden av at toktene deres var næringsferder, må de også ha hatt en forunderlig trang til å oppdage nye land og ukjente menneskesamfunn. Det er da ikke mer enn rimelig å anta at de menn som fant veien til Island og Grønland, også tok seg over det lille stykket fra Grønland til «Markland».

Nordboernes historie på Grønland tok slutt på samme tid som genueseren Chr. Columbus fant veien over Bahamaøyene til Vest-India. Dette er jo en annen historie, men ikke uten sammenheng med nordmennenes tradisjoner som sjøfolk.

Denne tradisjonen har vært ubrutt siden landet ble bosatt, og selfangsten har utviklet seg fra de rent primitive til de mest rasjonelle former. Etter hvert som selartene har trukket seg tilbake fra våre kyster til ishavet, har norske fangstfolk fulgt dem med sine farkoster. Helt frem til våre dager har det eksistert en selstamme på norskekysten.

Holmer, skjær og båer har fått navn av arktiske dyrearter. Fjordselen er nå på det nærmeste utryddet, men den viser seg en sjelden gang.

Det har også hendt at hvalross har «spøkt» så langt sør som ved Stad, men det var da vel nærmest som forvillelser. Det merkelige er at når sjeldne dyrearter viser seg, så må folk på død og liv ta de av dage. Jeg vil påstå at en slik innstilling ikke har noe med veidemanns instinkt å gjøre, for de gamle veidmenn hadde da virkelig en fangstmoral eller jaktkultur.

Den hvite kirkegård.

Kvitsjøen eksisterer ikke lenger som norsk fangstfelt. Konesjonen med Sovjetsamveldet gikk ut like før siste verdenskrig. Det har ikke lyktes å få ny avtale. Selbestanden har trolig skrumpet kraftig inn, ettersom russerne fangster der fra isbrytere og store moderskip med mannskap på flere hundre. Dette drev de på med også før krigen. Vi merket hvordan sel og hvalross avtok fra sesong til sesong. Det hendte at fangsten var så mislig at de største og mest

hurtiggående skutene brøt av i Kvitsjøen under sesongen og vendte baugen mot Vestisen og Newfoundland.

Nordmennene drev selfangsten i Kvitsjøen fra 1918. Enda dette ikke var det hardeste fangstfeltet vårt, er Kvitsjøen å regne for en av skipskirkegårdene. Der myldrer av farlige rev og sandbanker. Stormer og skruis gjorde enkelte år store innhogg i flåten. Så vidt jeg vet omkom ikke hele mannskaper i Kvitsjøen, men der ligger igjen mange unggutter som ikke tålte påkjenningen. Vi glemmer dem ikke.

En dag ved påsketider i 1928 falt min sambygding og kamerat, Øyvind Sylte, ned i en råk. Fangstkameratene fikk berget ham opp. Han åndet ut i hendene på dem, på vei innover mot «Istind». Svøpt i et norsk flagg ble han senket i havet. Det var hans første tur. Hans bror, Dankert, kom bort med ei av de skutene som forsvant i Vestisen i 1917.

-og mødrene har grædt

To store tragedier har hendt norsk ishavsnæring. Vi som voks opp i de bygdene som ble rammet av ulykka i Vestisen i 1917, vil alltid huske den uhyggen som lå over hjemmene og grendene, da sju skuter med omkring 90 mann ikke kom tilbake. Synet av forgråtte mødre som med yngstebarna i fanget og hendene dag ut og dag inn i uker og måneder gikk til hverandre for å spørre nytt som aldri kom, vil for alltid være ritet i vårt sinn.

Noe slikt kunne aldri hende mer – trodde vi. Større og sterkere skuter med moderne navigasjonsutstyr og radio kunne ikke lide en slik lagnad. Men så kom våren 1952. Fem skuter med 79 unge menn kom ikke tilbake.

En skulle kanskje tro at en næring som krevde slike offer av mennesker og materielle verdier, måtte dø bort av seg selv. Men allerede til første sesongen etter var nye skuter rustet ut og bemannet for ny vågelig ferd.

Tragedien i 1917 sto som et åpent spørsmål frem til dramaet i 1952. Det var mange gjetninger på hvordan det hadde gått til. Riktig nok hører

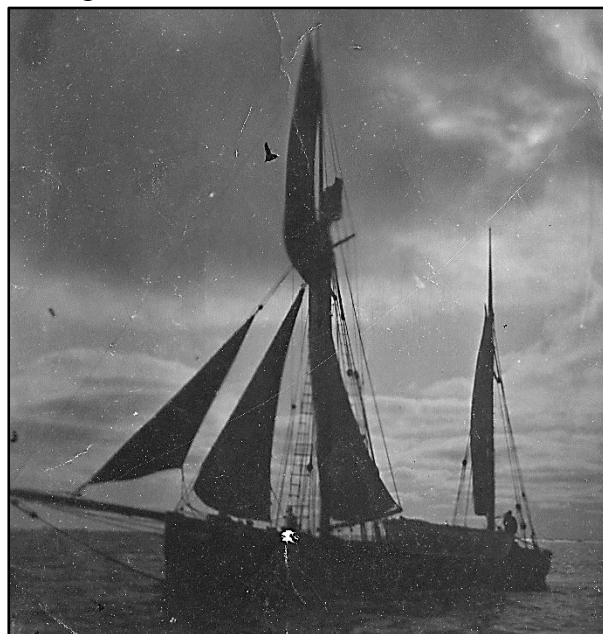
vestisområdet til de uhyggeligste orkansentra på jorden, men at så mange skip skulle komme bort sporløst var vanskelig å forstå. Noen snakket om torpederinger under overfarten.

–Men i 1952 kunne mannskapet på ei av de skutene som lå utenfor isen fortelle om en orkan så voldsom at den menneskelige forstand ikke kan begripe det. Isstykker og tunge treluker fløy som jetfly gjennom lufta. For de som på dette tidspunkt lå inne i iskanten, var det ingen sjanser. De ville bli knust og malt opp på et blunk. Skuter kunne til og med bli blokkfrosset og vippet rundt. Nedisingen er alltid en fare som ishavsfolk frykter.

Sett i forhold til tida før og like etter første verdenskrig, har norsk selfangstnæring gått tilbake. Dette kan ha flere årsaker, men en vesentlig grunn er desimeringen av selbestanden på hardt skattete felt og dermed nødvendige fredingstiltak.

Det startet med seil

Før hundreårsskiftet hadde noen uforferdete karer fra Brandal ved Ålesund drevet bottelnosfangst med åpent seilfartøy langs iskanten mellom Svalbard og Grønland. Etter hvert dro flere og større fartøyer bortover på selfangst.

«Hayfruen» med segl. Foto: Olaf S. Brandal

I 1904 ble for første gang et motorfartøy prøvd i ishavet, og i 1909 var 21 fangstfartøy utklart fra Ålesund for fangst av sel, hvalross og bjørn.

Nye skipstyper ble prøvd ved ombygging og modernisering, og i 1919 talte Sunnmørsflåten 71 skuter med bortimot 1000 fangstmenn.

De største og mest solide skutene ble bygd i Sunnhordaland. De ble utstyrt med motor og dampmaskin.

At det var solide saker vil vi forstå når vi vet at ennå i 1957 var tre av de aktive 73 ishavsskutene bygd før 1900, fem før 1909 og hele 23 i tida 1910 – 1919. Lengden på disse fartøyene er fra 50 til 130 fot.

Nord-Norge kom også etter hvert med med større fartøyer enn de som seilte ut fra Finnmark før siste verdenskrig.

I 1957 talte den norske selfangstflåten 73 fartøyer, om lag likt fordelt på Nord-Norge og Sunnmøre. Den samlede fangstmengde i 1958 var 249.000 dyr til en førstehandsverdi på 13 millioner kroner.

Sunnmørsflåten tok 60% av fangstmengden, med i alt 148.000 dyr, 3380 tonn spekk og 65 tonn håkjerringstran til en samlet førstehandsverdi på 9 millioner kroner.

Da var fangstknoten i Danskestredet begrenset til 15.000 dyr eller 1250 dyr på hvert deltakende fartøy. Foruten vanlige fredingsvedtekter var det også konsesjonstvang for fangst i Stredet.

På grunn av bedre markedsførhold fikk selfangsten et pent oppsving i første årene etter siste verdenskrig. Det var nådd bunn i 1939 med 81 fangstturer.

Etter krigen skulle flåten gjenreises, og fra 56 turer i 1946 var tallet på turer steget til 146 i 1951. Dette var da også et rekordår som ga 372.661 dyr til en samlet bruttoutbytte på ca. 27.6 millioner kroner.

Selfangst er ikke lenger noen særskilt norsk næring. Men Norge har gode tradisjoner å bygge på. Russerne er også etter hvert kommet inn på felta i det nordvestlige Atlanterhavet, og beskatningen blir hard for selbestanden. Grønlandskystene er hvalrossens mest yndete

tilholdssted, men bestanden er også der gått faretruende tilbake og danskene har måttet frede hvalrossen. Ved kgl. Resolusjon av 20. juni 1952 er det også forbudt for norske fangstfolk å drepe hvalross. I 1951 fangstet nordmenn hele 1253 stk.

Det blir også nå forbudt og fange og eksportere levende isbjørn. Det viste seg nemlig at dyrehagene drev det som spekulasjonsobjekt og solgte isbjørn til sirkus. I 1950 ble det ført hjem til Norge 60 levende og 439 døde isbjørner. Tallene var i 1957 sytten og 233.

Levende isbjørn vart ofte med skutene heim.

Foca Groenlandica er den mest utbredte selarten. På norsk går den under navn som russekobb, grønlandssel, harpesel m.m. Den er utbredt fra Kvitsjøen til Lawrenzgulfen, og utgjør største fangstmengden.

I 1956 fangstet norske skuter 231.065 grønlandssel, 65.777 klappmyss, 2458 storkobb og 84 snadd. De dyreste skinn er typen blueback som i 1957 ble betalt med opptil 200 kroner pr. stk. Håraste kvitunger (whitecoat) oppnådde 50-52 kroner, klappmyss 80-95, voksen grønlandssel 32-38, lurv 25-26 og storkobb kr.

2,50 pr. kg. Spekk ble betalt med fra kr. 1,- til kr. 1,05 pr. kg.

Grønlandssel ble fangstet så tidlig som i 1720 av fangstmenn fra Wezern, og allerede i 1876 så de deltakende nasjoner i Vestisen seg nødt til å frede selen. Kartlegging av selbestanden fra fly sammenholdt med fangststatistikk fra tidligere tider og frem til våre dager har overtydd zoologene og næringsinteresserte om at begrensing igjen må til.

Hvordan det da vil stille seg med våre muligheter er uvisst, men en regulering her vil også komme til å omfatte omsetning av fangsten. Vi får bare håpe at vår innsats vil veie tungt.

Det var i 1939 de første norske skutene vendte seg mot Newfoundland. De fikk en hard overseiling med orkan i Atlanterhavet. Gamle «Polarbjørn» var blant de første også på dette feltet, under ledelse av veteranen Kristoffer Marø.

«Polarbjørn»

Andre nasjoner hadde tidligere fangstet der med store skip, noen opp til 2 ½ tusen tonn. Så vidt jeg har kjennskap til er den største fangst tatt av «Florizell» i 1910. Fangsten var på 49.669 dyr! Enda mot slike moderskip med ditto kjempefangster har norsk selfangstnæring hevdet seg i konkurransen. Vi får håpe at krisesituasjoner aldri vil slå oss ut for godt. Fangstskutene våre er anvendelige fartøy som blir godt utnyttet mellom selfangst-sesongene. De deltar blant annet i storsildfisket før de rustet ut til ishavet. Om disse fartøyene kan en i sannhet si at de har helårsdrift.

De moderne selfangstskutene i dag er andre greier enn de vi husker fra mellomkrigstida. Da var det harde køyer og kalde lugarer der mannskapet var samlet i en ruff. Pumpelukt og gufs av blod og spekk møtte en overalt. Ingen automatisk ventilasjon, elektrisk lys, kaldt og varmt vann. I dag er det praktfulle stålskuter med all mulig komfort. De har styreanordning og elektrisk varme helt i tønna. Et slikt fartøy er et teknisk vidunder.

En vågde ikke bygge fartøy av stål for ishavet før. De trodde nemlig at stålskroget ikke kunne greie påkjenningen under isskruing slik som trefartøyene med plankelag i sidene og ishud utenpå. Men det har vist seg at stålfartøyene, spesialbygde som slik, har greid det utrolige.

Se bare til «Jopeter» som ble forlatt som tapt ved Grønland i 1955. Den ble gjenfunnet året etter, og hadde da fulgt med isens drift ned langs Grønlandskysten gjennom en hel vinter. Medfarten var ikke verre enn at «Jopeter» seiler nå under «Polarbjørn»s ærerike navn.

Men i grunnen var det vel også «flakset» som berget skuta.

Med større og sterkere fartøyer er naturligvis også forlisprosenten lavere enn før krigen. I åra 1926-30 forliste 50 skuter. Det utgjorde 9,1 % av hele flåten. I 1931-35 var forlisprosenten 6,2. For 1936-40 var det 7,9 %, mens det i perioden 1945-55 bare var 2,3 % forlis av hele flåten enda ulykkesåret 1952 er med i perioden. Bare dette året forliste 8,6 % av flåten.

Hjerter av is tiner også opp.

Ishavnæringene byr fremdeles på friskt vågemot og hard innsats. Det er ungguttene som foretrekkes som fangstmenn. De er kvikke i vendingen og utholdende. 30-40 åringer er gamlinger å regne på ishavet, og har en nådd 50 er en overåring. Det er vel helst skippere, skyttere og maskinister som godtas som kapable karer da. Skippere kan en treffe fra 19 – 60 år.

Arbeidet ute på isen er like krevende og farefullt som før. En må kunne turne seg frem på isen og bykse fra det ene flaket til det andre.

Svømmeferdighet er naturligvis en fordel, men en kan ikke bakse lenge i det kalde vannet. Det gjelder å komme seg kvikt opp.

Hettakall.

Å drepe dyr er ingen sak. Gammelselen stuper seg straks i sjøen når den værer fare, men ungdyra blir liggende igjen på isen og stirrer på fangstmannen med runde spørrende øyne til dyret har fått det drepende slaget over nesa av den tunge jernkroken.

Det har hendt at gammelselen har gått til angrep på fangstmannen for å forsvare ungen. Da gjelder det at fangstmannen ikke taper fatningen.

Han må gi selen et velrettet slag over snuten, og så er den ute av dansen. Mens Grønlandsselen opptrer i flokk, ligger klappmyssen på et høyere stadium.

Den danner familie etter «enbarnssystemet», og foreldrene ligger der sammen med barnet sitt i rørende idyll. «Husfaren» er en svær kar som fangstfolka kaller hettakall.

Han har nemlig en svær ballong over nesa, og når han vil sette seg i riktig respekt blåser han opp hetta, reiser seg på sveivene, flekker av tennene og brøler.

Da er han ikke god å komme nær. Til og med isbjørnen finner det tilrådelig å trekke seg da. Mora skjuler ungen (blueback) under sveivene mens hettakallen raser i ring rundt dem.

Når det mørkner på kveld kalles alle mann om bord i skuta. Fangst dagen er slutt. Da er det underlig å stå i kveldsstille på dekk og lytte til sutringen av pattende unger bortover isen. Enkelte ganger høres det som dempet barnegråt. Da kan et karsk hjerte tines opp, og fangstmannen må gå til sin lugar.

Ishavet har også andre dyrearter som ikke er til å hankses med. Grunnselen, eller ogjukken som eskimoene kaller den, kan måle opp til fem meters lengde.

Hvalrossen, som blir minst like stor, bør en helst unngå dersom en ikke er rustet med skarpt. Den har en veldig har skalle, og en svær kropp so kan veies i tonn. Når den blir rasende kan den rive opp tykk is med de svære støttennene.

Polarbjørnen er den hjemløse vandrer i isødet. Den store flegmatikeren greier seg hvor den kommer, så sant det er is, enten den snuser langs land eller lar seg drive med et isflak til havs. Han er veldig nysgjerrig når han får øye på folk eller skute.

Og så er han så lur at han legger ene forlabben foran den store neseprikken for ikke å bli sett. Men selv ikke denne ishavets konge unngår sin skjebne når den er innen rekkevidde. Mennesket dreper alt. En gang må vel vi også legge band på oss, om vi ikke skulle bli ensomme tilbake på kloden.

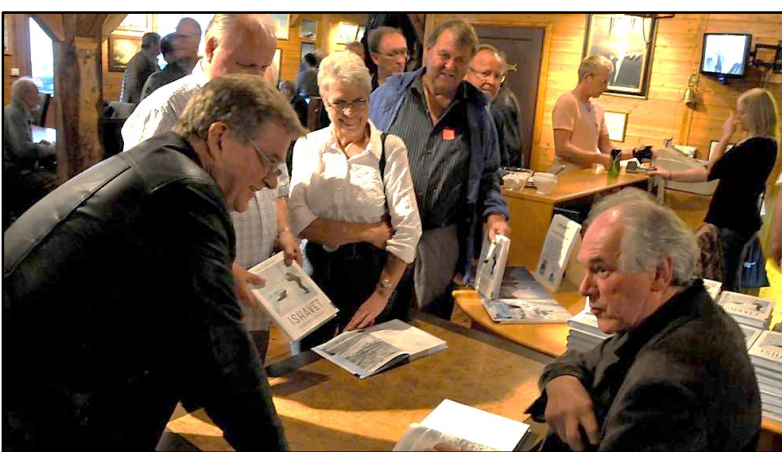

«Verdspremiere» i Brandal

Fullt hus på boksignering med Gunnar Myklebust.

Av Leiv Arne Grimstad

- Vi brandølingar er ikkje redde for å ta i: Dette er ein verdspremiere, sa museumsstyrar Webjørn Landmark då han ønskte Gunnar Myklebust velkomen til å fortelje om og signere den nye boka «ISHAVET, pelsdyrfangst og vågemot» på Ishavsmuseet fredag 10. oktober.

Atle Gjerde sikrar seg signert bok frå Gunnar Myklebust. Foto: Leiv Arne Grimstad.

Godt og vel hundre menneske møtte fram for å høyre Myklebust skildre ishavshistoria i store og små linjer. Storparten av dei sikra seg boka.

I det svært poengterte og interessante signeringsforedraget fortalde Myklebust at hollendarar, tyskerar, engelskmenn og skottar hadde lagt ut på farefulle ferder til det høge nord alt på 1500- og 1600-talet.

Akkurat den delen av ishavshistoria var grei å få med for dei som måtte tru at brandølingane var dei aller første isen.

Dei tidlege ishavsferdene førte til at kvalen og kvalrossen nesten vart utrydda – og deretter var det å gå laus på selen.

At Brandal og sunnmøringane kom på bana på 1800-talet – og lykkast – skuldast at dei hadde

skuter som kunne kombinere fangsting på ishavet med vanleg fiskeri.

- Dette er ikkje ei bok om Brandal, men Brandal er med i boka fordi bygda er eit godt døme på eit lokalsamfunn som vart sterkt prega av fangstinga, sa Myklebust, som opplyste at det var redaktør i Samlaget, Bente Riise, som hadde ideen til boka og hadde gått til han og spurt om han kunne ta på seg skriveoppdraget.

Såg ubåt ved Nordpolen

280 km unna Nordpolen fekk forskarane Yngve Kristoffersen og Audun Tholfsen seg ein støkk under arbeidet sitt då ein ubåt kom på vitjing i isen.

Det var den engelske avisa The Telegraph som først melde om dette, 28. oktober.

-Det var mørkt, og brått såg vi noko lys. Det gjorde oss naturleg nok nyskjerrige, fortel Kristoffersen til avisa.

Saman med Audun Tholfsen er dei for tida på eit isflak i nærleiken av Nordpolen der dei driv forskning. Dit reiste dei tidleg i september, og skal vere der heilt til våren.

Dei har ein blogg som dei oppdaterar med jamne mellomrom, og den 16. oktober skriv dei: «Ingen tegn til dyreliv ble observert i løpet av uken. Men vi hadde besøk av en ubåt som dukket opp cirka tre nautiske mil fra leiren vår. Vi forsøkte besøke dette fartøyet av ukjent identitet, men det dukket ned igjen da vi var mindre enn hundre meter fra fartøyet».

På satellitttelefon seier forskarane til The Telegraph at dei ikkje veit kva nasjonalitet ubåten hadde, men ein kan no gisse, seier Kristoffersen. Avisa spekulerer i om det var den russiske ubåten «Orenburg» som besøkte forskarane i isaudet.

Vi kunne tydeleg sjå folk i tårnet som gjekk fram og tilbake, men besøket vart kortvarig. I det vi nærma oss fartøyet og dei såg oss, vart lysa slått av og ubåten forsvann ganske fort i havet.

Kvifor ubåten kom opp gjennom isen kan forskarane ikkje svare på, men vi har generator som lagar lyd, og både ekkolodd og seismikk i vatnet som lagar lyd, så dei ville kanskje sjå kva som gjekk føre seg midt på isen nær Nordpolen.

ISHAVET

PELSDYRFANGST OG VÅGEMOT

GUNNAR MYKLEBUST

ISHAVET

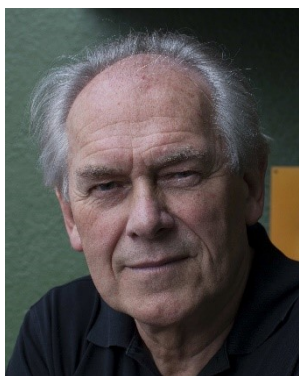
PELSDYRFANGST OG VÅGEMOT

Samlaget

Ishavet har hatt ei uimotståeleg dragning på nordmenn i fleire hundreår. Ei kald og mektig øydemark som med overveldande prakt og nådelaus natur har lokka generasjonar av eventyrarar og fangstfolk. Villige til å utfordre det ukjente for eit utkome. Eller berre for å oppleve det. I spinkle farkostar eller primitive vinterhytter sette norske fangstmenn livet på spel for draumen om det store varpet. Ishavssoga er full av dramatiske historier om dei som ville og våga, om nyfiken utferdstrong og ufatteleg vågemot. Om dei som lykkast og kom heim, nokre som berre kom heim – og mange som vart igjen der ute.

I denne boka losar Gunnar Myklebust oss gjennom fleire hundre år med norsk fangsthistorie, frå veidemennene i mellomalderen til den internasjonale kampanjen som knekte norsk selfangst. Boka er utstyrt med mange flotte fotografi og illustrasjonar. Boka har ei liste over alle skutene som drog til ishavet.

Boka får du i bokhandelen og på Ishavsmuseet.

Samlaget

Baldwin-Ziegler-ekspedisjonen.

Av Stian Runne
Brandal

I samlingane til Ishavsmuseet finnes ei kommunikasjonsbøye merka Baldwin Ziegler Ekspedisjonen 1901.

Bøya på bildet er ei kommunikasjonsbøye som svensken Salomon Andrée var den første til å bruke på hans ballongekspedisjon mot Nordpolen (1896-97).

Bøya som er i samlingane til Ishavsmuseet er stempla med Baldwin Ziegler ekspedisjonen

Av dei mest kjente arktiske luftekspe-
disjonane er
Walter Wellmann
(1906-09),
Amundsen og
Nobile (1926) og
Nobile (1928) i
tillegg til Andrée.
Meir eller mindre
ukjent er den
amerikanske
Baldwin-Ziegler i Franz Josef land i 1902.

Evelyn Briggs Baldwin hadde lang erfaring frå meteorologi og fatta stor interesse for tanken om ballongekspedisjonar til Nordpolen og forsøkte å bli med Andrée i 1897. Det mislykka forsøket på å bli med Andrée og den dårlige økonomien i USA på slutten av århundret gjorde at Baldwin ikkje klarte å finansiere ein eigen ekspedisjon. I staden vart han med på Chicago-journalisten Walter Wellmann sin ekspedisjon i 1898 til 1899.

Mysteriet om kva som skjedde med Andrée-ekspedisjonen var eitt heitt tema innanfor dette fagmiljøet, og Baldwin skaffa seg meir eller mindre eitt namn innanfor desse kretsar ved å hevde at han var på veg til å slutte seg til ekspedisjonen, men kom ikkje fram i tide. Noko som gjorde at han ved ei tilfældigheit ikkje leid samme skjebne som den svenske ballongføraren.

Denne historia, samt erfaringa han hadde frå Wellmann-ekspedisjonen (der han oppdaga Graham Bell-øya) brukte han for å overbevise forretningsmannen William Ziegler om å finansiere ein ny ekspedisjon med Baldwin som leiar.

Kartet som viser den planlagte ruta til Baldwin-Ziegler-ekspedisjonen.

Sterkt inspirert av Andrée, tok Baldwin med seg hundrevis av desse kommunikasjonsbøyene. I desse bøyene kunne ein legge skriftlege meldingar og deretter forsegle bøya med ein kork. Bøyene ville i teorien bli plukka opp av kvalfangarflåten eller passasjerbåtar, som igjen sendte beskjedane vidare til sivilisasjonen.

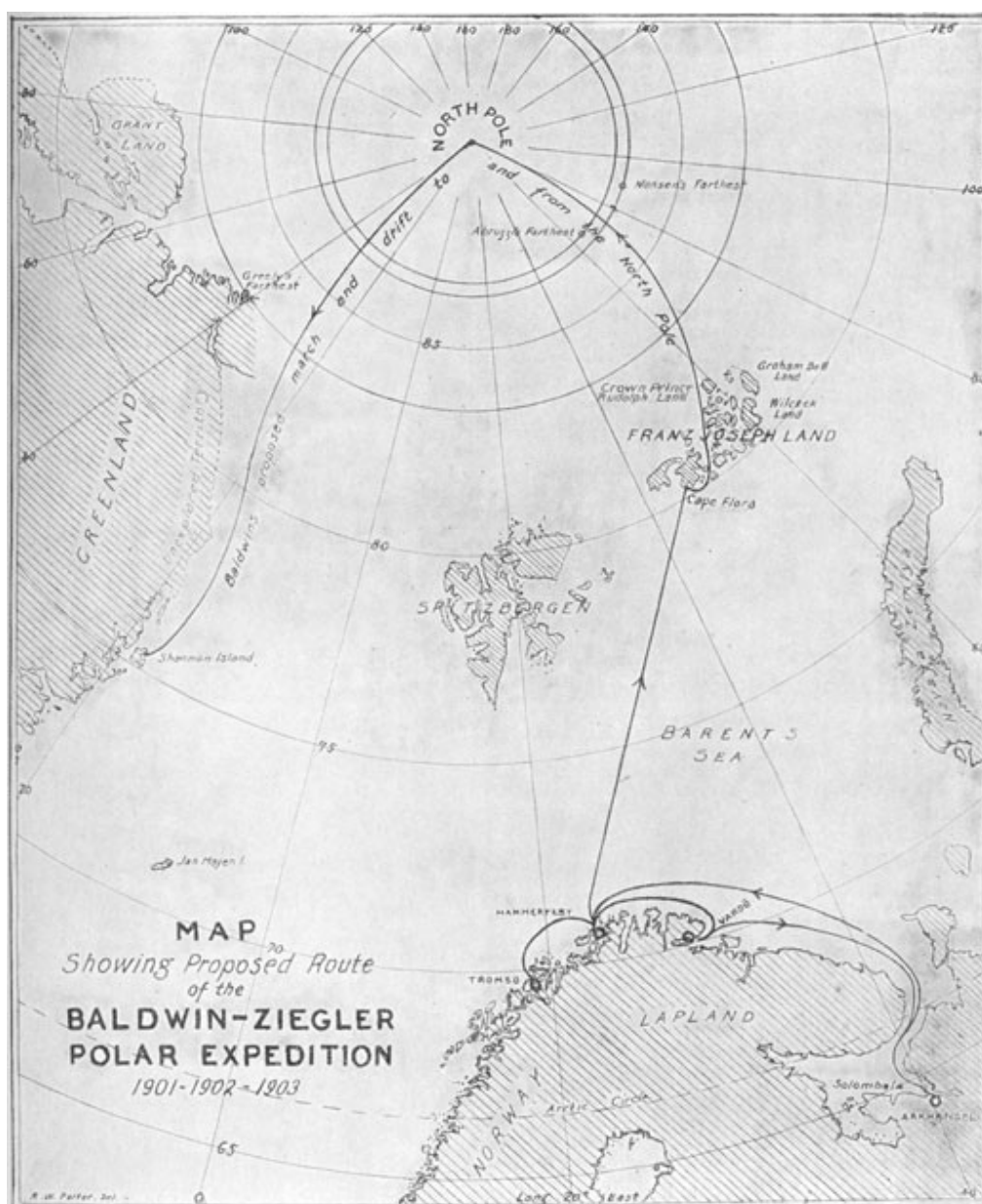
Denne primitive måten å kommunisere på viste seg å vere særst lite effektivt. Frå 1898 til 1900 vart det funne fem av elleve av bøyene til Andrée. Mellom 1903 og 1910 vart kun 12 av Baldwins 422 bøyer funne. Noko som gir ein suksessrate på berre 2,8%. Det vart funne bøyer på Island, i Finland, men også ei vart skylt på land i Finnmark.

Kvar gong ei av bøyene var oppdaga i ettertid kom historia om Baldwin-Ziegler sin ekspedisjon på nytt i avisene. Slike oppdagelsar fant stad fleire gongar dei neste 30 åra, nesten heilt fram til Baldwins død i august 1930 då han på tragisk vis vart påkøyrte av ein bil i Washington D.C. Baldwin vart 71 år gamal.

Baldwin-Ziegler-ekspedisjonen er ei lang historie om enorme investeringar og dårlig planlegging som resulterte i at ekspedisjonen knapt kom i gong før mannskapet måtte gjere vendereis.

Med tanke på at Baldwin slapp ut langt fleire av desse bøyene enn kva Andrée gjorde, er det tenkeleg at det er ei av desse som er i Ishavsmuseets eige.

Kjelder:
Wikipedia
PJ Capelotti (2008) for ResearchGate

Dagbok ført av Arnt Rikardsen på Overvintring i K. Walløfjorden Sydøst-Grønland 1931 – 1932

I Ishavsmuseet si samling finnest ei dagbok frå ei overvintring i K. Walløfjorden på Sydøst-Grønland 1931 – 1932, ført i pennen av Arnt Rikardsen, Tromsø.

Arnt Rikardsen, født 6. juni 1914 var fra Ringvassøy i Nord Troms. Han kom til Brandal i ung alder og bodde hos far sin, Rikard Larsen, i «Hagerupgarden» i Brandal.

Arnt Rikardsen var en av tre menn som var sendt frå Noreg for og drive fangst i områda kring K. Walløfjor på Sydøst-Grønland.

Arnt skriv først i boka ei forklarig til dei oppgitte vindretninger som er omtalt i boka.

Isflaket har valt å trykke denne dagboka som er ein fortsettelse av J. Kr. Tornø sine dagboksnotatar og artiklar som har stått på trykk frå same ekspedisjon i dei tre førre utgåvene av Isflaket.

Dagboka er her gjengitt slik som den er skreve.

Dagboka er avskreve av Jens Peder Brandal, og han har så langt som det har vore mogleg forsøkt og skreve den av ordrett.

(Del 1 av 3)

Vind retning er ikke å lite på alle dager.

På grund av at vinden blåser aldrig like ens hær in i fjorden som ut for kysten. Og det kommer av at fjorden er nokså smal og med høie fjell på begge sider. Så vi har vert nøid å rettet oss efter skyerne.

DAGBOK

En overvintrings ekspedisjon bestående av fangst leder O. Mortensen og fangstfolk Paul Pedersen og Arnt Rikardsen.

Og utrusterne Peter S. Brandal, Martin Karlsen og Albert Hovland.

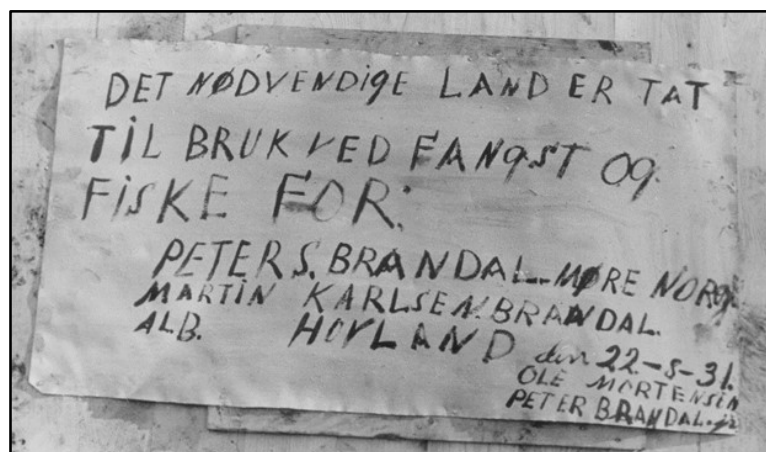

Mannskapet på «Signalhorn»

Den 8. september 1931

kom vi hit til Kap Wallø fjorden med S/S Signalhorn som var ført av skipper P. Brandal og første skytter Sivert Engeset. Det er nu ikke her første bestemmelse var vi skulde overvintre. Første bestemmelsen var at vi skulde overvintre i Kangerdlugsuak fjord som ligger mye lenger nord.

Men da vi kom dit viste det sig at det ikke var brukbart landskap for rev fangst. Så vi måtte da søke lenger sør framme Øst Grønlands kyst for å se om vi ikke kunde finde lavere og mer tiljengelig landskap. Så det ente da at vi kom helt hit sør til K. Walløe. Og her i K. Wallø fjorden er en serka fem km ind i fjor har vi sett op vår hoved stasjon og inst ind i fjorden en bistasjon. Så har vi en bistasjon i fjorden på nord siden. Og ut lakt matrial til en bistasjon sør om K. Wallø. Så vi har nu teke land stykke i besidelse for å benytte det som fangst tereng vinteren over og til neste vår her og vist lykken er god.

12. september

I dag flyttet vi i land for å ta vort nye hjem i besidelse. Vi har nu fått al vår proviant og det øvrige på land. Vi er for resten godt utstyret med proviant og di verse det eneste vi skulde ha hatt var en radio mottager, men det har vi ikke så vi får ikke høre nogen ny heter i fra verden. Men takket være Tornøe en av Svalbards kontorets menn, har vi fodt nokså mye lese stoff så vi har jo bra med tids fordriv i ledige stunder alike vell.

Signalhorns besetning har vert på land og sett til oss i dag vorledes vi har det. De har for resten vert med jelpelig mot oss på alle måter, så vi ka ikke ønske mer av dem.

Fra venstre:

Arnt Rikkardsen, Paul Pedersen begge fangstmenn, Sivert Engeseth – islos Ole Mortensen – skipper og overvintrer Peter Brandal jr. skipper. Foto frå Gunnar Tornøe.

13. september

I dag er det første dagen at det Norske flag har svaiet på vor lille hytte som står her i en av Grønlands mange fjorder. Da kl. var tolv i dag dampett Signalhorn uti gjenem fjorden med flaget på topp, og hele dens besetning at på akter dekket med huen i handen. Da di var kommet et stykke ut fjorden lød der tre støt fra fløiten som vi svarte me tre skud. Og dermed var vår siste av skjed tatt, og vi var en og for lattt tre mand her oppe i Grønlands ødemark. Og her skal vi nu vere en hel vinter for at vi får se folk i gjen.

14. september

I morges kl. syv tørnet vi ut for å begynde å ordne op med provianten vor. Vi har av en av bistasjonene vår som vi hadde til overs bygd oss et proviant hus, for at vi skal få ald provianten under tak. Solen har skinnnet av en

sky fri Himmel i hele dag og helt vind stille har det vert. Vi har pakket ut en del proviant som vi skal ro ind på bistasjonen med i morgen.

15. september

Dagen begynte med Solskin og vind stille. Så vi tok straks på farten ind over mot bistasjonen. Efter en par timerss ror var vi her. Land skapet her ser nokså rart ut når man ser ut over, for på syd siden av fjorden går fjellet låddret i sjøen. Men på nord siden av fjorden er det nokså tilgjengelig partige steder. Og indst ind i fjorden stikker isbreen sig ganske i sjøen. Det første vi gjorde når vi var kommet frem til huset var at få ovnen op. Og dernest gikk jeg i gang med å koke midag som bistod tre ender med suppe på. I mens holdt Mortensen og Paul på med huset.

Og da midagen var ferdig spiste vi den ute i den fri natur. Og der efter tok vi oss en strekk i solskinnnet med hver sin sten under hodet. Men nu er vi nu ferdig og skal nu krype til køis. Men da vi har bare en køi på bistasjonen må nåkk Paul og jeg ligge på gulvett så det går nok for vi har jo plentig av klær med oss.

16. september

I dag fint ver med solskin så varmt at det er vist ikke så pass hjemme i Norge. Vi er nu kommet til bake til hovedstasjonen i gjen. Har rod ut fremme landet og samtidig lagt ut 8 feller som skal vere klar til å taes i bruk til vinters når fangstingen skal begjyne.

17. eptember

Da været var fint i morges med Sol og klar Himmel skulde Paul og jeg ro ut i fjorden og se om det var mye dønning og samtidig sjøte fuggel. Og så skulde Mortensen være hjemme og bake brød. Men da vi var kommet et stykke ut om fjorden skulde vi prøve og fiske. Men da røk det op storm av N.V. så vi måtte begjynde og ro in over straks. Men vi var ikke kommet mer en halveis for at vi måtte ro i land og sette op båten og ta land veien fatt. I syv tiden spaknet det av så vi fikk gå efter båten. Men fansten blev ikke stor kunn en teiste.

18. september

Nu er vi kommet hit til bistasjonen som er her vest mot Lindenov fjord. Vi rodde i fra Hoved stasjonen i morges i ni tiden. Men var ikke

kommet ut K. Wallø fjorden for at det begynte å blåse stert av vestlig så vi fikk et godt roer tørn sør over på den vesle båten vår. Men efter en fem timers ror kom vi da frem til vårt bestemelse sted. Pul gikk da straks i gang med å rigge op ovnen for at koke kaffe.

I mens holdt Mortensen og jeg på med og grave ut tomt til huset. Men det skal vere sant at når kaffen er ferdig smakte den godt for vi var jo en del sultne. Straks vi hadde fådt kaffen i oss var det å begynte å få op huset for at vi skulde blive ferdig med det før at det blev mørkt. Og det har godt ganske bra for nu er vi ferdig og har også spist vår kvelds mat som bestod av salt ur. Og tenker å legge oss nu men det er ikke likere med køie plass her en på de andre bistasjonerne så Paul og jeg må nok kvile oss på dørken.

19. – 20. september

I dag og i går har det blåst en sterk storm av N.V. Og der til har det regnet så det er noget fælt. Vi har mottet plukke båten vor halv av sten for at ikke stormen skulde ta den.

21. september

Spaknet av med stormen i natt så vi er nu kommet oss til hoved stasjonen i gjen. Vi hadde en del sjø forbi K.Walloi men ikke så mye at det gjorde noget. Og her har vi nu puslett med litt av hvert siden vi kom hit. Vi er tengt å ta oss nogen dagers pause for at vi ror til bistasjonen på nordsiden.

22. september

Vind av S.V. med regn. Paul og jeg har lempet torven i fra øver vegg for vi har tengt å ut vide huset en par fot for at få plass til en del proviant inde som ikke tåler frost. Mortensen har bakt brød og vert kokk i dag.

23. september

Frisk bris av S.O. Overskyet Himmel. Har lagt en del sne oppe i fjelltinderne i natt vilken er den første vi har bemerket her på strøket. Vi er nu ferdige med Hovedstasjonen og har flyttet ut øverste lang vegg tre fot. Så det er nu bare panelingen i gjen.

24. september

Regn og storm av S.S.O. med hele dagen. Det er den første stor storm vi har hat siden vi kom hit.

Hele fjorden har lakt i råkk så vi har knapt sett borte i andre siden av fjorden.

25. september

Spaknet av med stormen i formidag. Så vi har arbeidet ute i dag med å bere sten og mure en platt ute døren. Men vi er nu slutett for i dag og sitter nu ind i vor lune hytte og koser oss.

26. september

Været begynder nu å blive slemt nu. Har hatt frisk kuling av S.S.V. i hele dag.

27. september

Spaknett av med (vinden) men regner fremdeles. Mortensen og jeg har vert på jakt etter en stor kobbe som vi fikk se her i dag rett bort i fjorden. Men den var ikke så ven av sig at vi kom den på skud hold. Så vi måtte ro på land i gjen med like mye som vi rode ut. Vi er nu begynt å sy på skinhanskerne vores, for det er jo på Grønland vi er og det er jo bekjent for frost og kulde.

28. – 29. september

Har vert Solskin både i dag og i går. Vi har prøvd med et garn efter fisk i dag her i fjorden, men det viste sig da vi drog det op at det var ikke noget på det. Men alike vel kan det jo være mye fisk for det om vi blev fri. Det er fremdeles varme grader her vi har i fra tre og op til fem+ i skyggen. Vi er tenkt å ro nord over til bistasjonen i morgen vist det bliver vær.

30. september

Rodde i fra Hovedstasjonen i morges kl ni og var her med bistasjonen kl fem. Men da var vi både ut rod og sulten, for vi hadde en sterk mot vind ind over fjorden her og den er nokså lang. Men vi har nu fåt oss både mat og kaffe nu og er ferdig at krype til køis.

Oktober 1931

Første Oktober.

Har arbeidet en del feller i dag og lagt ut på forskjellige steder runt om i fjorden her. Men det er ikke mange steder og legge dem på. For fjellet stikker sig loddrett i sjøen nesten over alt. Og på en par steder ligger is brene helt i sjøen. Så her

kommer det til å bero på om det fryser fast is elers for vi ikke gjøre noget her.

Den ferdige Hovedstasjon. Foto Tornøe

2. oktober

Ja nu er vi ferdig med alle fangst hyterne vores. Så de står nu ferdig til å taes i bruk til vinteren. Vi tok til roings ut Nordfjorden i formidag kl ti. Men når vi var kommet et stykke utover fikk vi til vår store forbauselse se en motorbåt med to kaijakker komme gåendes i møte med oss.

Vi trodde først det var dansker, men når vi begynte og snakke med dem fikk vi høre at det var den Britiske Arstis AR-Route Expedition bestående av leder H G Watkins, P Lemon og A. Caurtaula, som var på vei fra Umivik til Julianna hop.

Vi fortalte dem da at vi var Normender og at vi hadde vor stasjon en cirka femten km lenger sør. Så de tok oss da på slep hit til K Wallø fjorden.

Men da det var mye sjø utfor landet måtte vi drage kaijakkerne deres ind på fangst båten vores for de var for små til å henge atti. Og her har vi nu årnet og stelt det beste vi kunde for dem.

Foto frå Gunnar Tornøe

For de er jo både trette og klare, og deres mening var jo at de skulde ind i fjorden på nord siden og vile seg. Båten deres hadde di kjørt hull i mot skjæl isen så den var så lek at de nettopp greide å hålle den lens. Desforuten er nesten alle deres klær bløte, så fremfor ovenn vores henger det fullt op av våte klær.

Lite proviant hadde de også bare litt Pemmikan og sel kjøtt. Så de trengte å få komme til folk og få lit å styrke sig på.

Og det første vi trakterte dem på var en flaske vin så det likte de nok bra. Klokken ni i kveld da det var flo sjø var vi og drog op båten deres her ner på berget.

For Mortensen er tengt og sett den i stan for dem i morgen. Vi har også byd dem vore køier å såve i men det tilbud tar de ikke i mot da de har hver sin såve pose og fore trekker å ligge på gulvet.

Torsdag den 3. (oktober)

Let bris av S.SV. med over skyet Himmel +20. Mortensen har arbeidet i hele dag med båten til engelsmennerne. Han har tettet den og slått sink plater uten på den der for beskyttelse mot skjæl is så den er god nu. Jeg har vert kokk i dag. Har hat erter supe og salt kjøt til midags. Og det likte de godt for de sier at det blant Eskimoerne ikke hadde spist andet en sel kjødt og van og vand og sel kjødt. Lemon og Watkins har holdt en del opvisninger med kaiakkerne sine her borte i fjorden. Blant andet godt rund i sjøen med dem og kastet spyd på ekte Eskimovis. Så det var flodt og se på.

Søndag(?) den 4. (oktober)

Vind stille med sky fri Himmel. Mortensen og jeg har vert en tur på hjakt efter sel i dag men blev fri. Watkins og Lemon har også vert ute med kaijakerne sine men blev også fri. Caurtaula den tredie av dem har holdt på med en del instrumenter som han har tørket. Vi har nu set ut båten deres og gjelpt dem og bere ombor sakerne deres, for de er tengt og dra videre i morgen hvist været tilater det.

Mandag den 5. (oktober)

I morges kl ni startett engelsmennerne her i fra. Vi lot dem få en del proviant av oss som de skulde ha på turen. Så hadde vi heist det Norske flag på hytte vores og skjøt tre skud til avsked. Som de svarte med rop og vinking. Jeg tror nok

jeg vilde ha vert med dem hvist det har godt an. For det føles no likså rart og se på at der ater går en båt ut fjorden for og sett kursen mot de hjemlige land. Men det er ikke råd med det vi for pent hvære her vi er. De har for lat en del saker for de gikk som de ikke hadde bruk for deri blant tre par ski og en stor riffell.

Tirsdag den 6 (oktober)

Nu må vi begjynne å sørge for fersk kjødt til vinters for det er jo en ting vi må ha. Mortensen og jeg har vert en tur på jakt i dag med båten. Men fangsten blev liten kun 8 teister. Og det motte vi ro runt hele fjorden for at få. Så det ser ikke ut for at det er rikt med fuglebestanden her i K.Wallø fjorden. Har blåst en let bris ut på kvelden av vest med litt sne sklætt.

Onsdag den 7 (oktober)

Frisk bris av S.O. med overskyet Himmel og tre varme grader. Har holdt oss til Hovedstasjonen i dag. Paul har halsolt støvler og Mortensen er begjynt å sy komager. Så har nu jeg syd på en rygg sekk som jeg skal mha når når vi ska begjynne å traske over over fellan hær efter ræv.

Torsdag den 8 og Fredag den 9 (oktober)

Har drevet jakt både i går og i dag. Men det går dårlig med fangsten 14 teister det er alt og ikke sæl. Wæret har vært fint lit vind av vestlig med overskyet Himmel i dag.

Tirsdag den 13 (oktober)

Sidan den niande har vi drevet jakt hvær dag. Så vi har skutt omkring femti teister. Wæret har vært fint hele tiden med gjennom snitt 4 vg om dagen og fem kg om natten når untagen i dag. For i dag har vi hatt sterk storm av S.O. med stor døning og sne kov.

Onsdag 14 (oktober)

Spaknet av med stormen i natt, så været har vert fint i dag med delvis overskyet Himmel. Marken ligger nu hvit av sne for første gang. Paul og jeg har vert på jakt i dag vi fikk ti teister. Og når vi kom i gjen rodde Mortensen en tur ind over fjorden. Han kom igjen kl. ni med en snadd.

Lørdag den 17 (oktober)

Wæret har vert fint hvær eneste dag siden den fjortende. Så vi har drevet med jakt hvær dag.

For det er jo om å få så mye som mulig. Og så er det bare teiste det som er her i fjorden og den er jo så små av sig at vi må ha en masse av den for at det skal bli nok. Vi har nu skut omkring 150 men må antagelig ha det doble. Men nu er båten vår blit så lek at vi er nøid og sette den op og reparere den for at vi kan for sette jakten.

Søndag den 18. (oktober)

Morten ha arbeidet med båten i dag, har smurt den in i tjære og lappet den. Wæret er fint fremdeles med 4 varmegrader i skjyggen.

Mandag den 19 (oktober)

Svak vind av Ostlig med over skyet Himmel. Har vært på jakt i gjen i dag og det har godt bra, vi har fodt en stor kobbe og ti teister. Båten vår var både lett og god efter reperasjonen vi hadde på den.

Storkobbe. Foto: Walter Molt.

Tirsdag den 20 (oktober)

Svak vind av S.O. med tre v.g. og over skyet. Ha vært fint vær lenge nu så det er jo nokså bra. Mortensen og jeg har vært på jakt i dag og skut en snadd.

Onsdag den 21 (oktober)

Fint vær med skyfri Himmel. Det er ikke fritt for at det fryser til skjælis nu om neterne men når Solen kommer op om dagen tiner den. Men inst ind i fjord bunden er det fråset så vi kommer ikke frem der med båt.

Trsdag den 22 (oktober)

Svak bris av S.O. med tet tåke.

Fredag den 23 (oktober)

Solen har skint av en skyfri Himmel i hele dag. Og vind stille så hele fjorden har lagt i ro. Og nu ut på kvelden er fuld monen kommet frem. Så det er riktig fint å se ut på fjorden hvor det ligger en masse av store is fjell og speiler sig i Måneskinet.

Lørdag den 24 (oktober)

Frisk bris av N.O. med to k.g. Mortensen og jeg har vært en tur ut i fjorden på jakt. Vi var samtidig på land og såg på noen Eskimo ruiner her ute i fjorden på syd siden. Men der var ikke noget og finde. Og hvor gammel de ær er ikke godt å si, men de er nokså over grodd av mose og gress.

Søndag den 25 (oktober)

Har vært storm av N.O. som blåser ret ut fjorden. Eliss intet nytt.

Mandag den 26 (oktober)

Windstille med over skyet Himmel og en kg. Mortensen og Paul har vært på jakt inde i fjorden men blev fri de sier at de så noen seler inde i fjorden men kom dem ikke på skud hold.

Tirsdag den 27 (oktober)

Har vært vind stille i hele dag men sne kov. Paul og jeg har vært ute på jakt i dag. Fangsten blev ni teister. Og så vi en del sel inde på isen i fjorden men da isen er dårlig enda vilde vi ikke rissi kere å gå ind over efter dem.

Onsdag den 28 (oktober)

Frisk bris av S.O. +2. Driver dagen med gjakt som vanlig.

Torsdag den 29 (oktober)

Regnet har silt av luften i hele dag fra morgen til kveld.

Fredag den 30 (oktober)

Mortensen og Paul har vært og set op en del feller ind i fjorden som vi skal prøve med. De sier at de har set ett bjørne spor inde i fjorden at med bistasjonen. Så har de skut en stor kobbe.

Lørdag den 31 (oktober)

Svak vind av ostlig med klar Himmel og 4 k.g. Har vært ut over fjorden og set op flere feller.

Slagfelle. Foto: Walter Molt.

Søndag den 1 November

I morges førte jeg Paul ind over fjorden så langt jeg kunne komme for is. Han skulde ind til bistasjonen og se efter fellerne som er op satt dær. Men på vei utover i gjen kom det med storm av S.O. og snefokk så jeg skulde nettopp ha greid og komme frem hit til Hoved stasjonen. Jeg og Mortensen har nu set op båten og lagt sten i den for at ikke stormen skal take den.

Mandag den 2. (november)

Efter at stormen har rast i fra i går kvelds til i morges spaknet den av og klarnet op. Det er lagt ner om kring en meter sne i natt så det trenges jo for her er jo mang hull å fylli for at det blir gæenes på ski.

Det første vi gjorde i dag var å sope ren båten så tok jeg og Mortensen og rode ind over for at se om vi kunde se noget til Paul. Wi skjöt da en snad inde i fjorden men Paul kunde vi ikke se noget til, så vi rodde da til bake i gjen til Hovedstasjonen.

Kl. to rodde jeg atter ind over igjen for å se efter han. Jeg traf han da en cirka halv anden km. ind i fjorden. Men han var ikke i noget serli godt homør da jeg traf ham, blöt var han i fra topp til tå. Og støvlene hadde han ful av sne.

Men han hadde fodt en hvit rev og den var det nu som holdt motet oppe.

Tirsdag den 3 (november)

Har vært fint vær i hele dag med 3 k.g. Mortensen og jeg har vært og set efter de feller som er ute i fjorden men fikk ikke noget.

Onsdag den 4 (november)

Paul og jeg har vært ind i fjorden i dag vi brukte båten vår så langt vi kunde komme for is. Og resten av veien gikk vi til fods. Men når vi kom til bake i gjen til båten vår var det lagt fuldt op med sjæll is om kring den. Så vo motte banke is i to timer for vi kom i åpent vand i gjen.

Torsdag den 5 (november)

Har vert ut over i dag og sett efter fellerne men ikke så mye som et reve spor at se.

Fredag den 6 (november)

Mortensen er godt ind over til bistasjonen han skal antagelig overnatte der. Har vært fint vær i dag med delvis over skyet Himmel.

Lørdag den 7 (november)

I morges rodde jeg i møte med Mortensen for at han skulde sleppe å gå hele veien. Jeg trodde sikkert at han hadde fodt ræv men blev skuffet. Det eneste han hadde fodt var to ryper.

Søndag den 8 (november)

Wind stille med klar Himmel og 3 k.g. Har vært ut over i dag men ikke fodt noget. Det eneste var en felle som var ner ramlett men det kan jo være vind som har gjort det.

Mandag den 9 (november)

Svak vind av Ost Nor Ost med 8 k.g. Paul er gått ind over for å se efter fellerne, og Mortensen og jeg har vært på jakt efter sæl men har ikke fodt noget. Wi ønsker efter mer frost så at det skal legge fast is i fjorden på Nord siden, for så lenge det ikke fryser kan vi ikke gjøre noget der på grund av bratte fjell runt hele fjorden.

Tirsdag den 10 (november)

Fint vær med 9 k.g. Paul er kommet til bake i gjen fri for rev men han har sett en del rype og skutt tre stykker.

Onsdag den 11 (november)

Svak bris av S.O. med 6 k.g. Mortensen og jeg har vert ut over i dag og set efter fangst redskaperne men ikke noget.

Torsdag den 12 (november)

Storm av S.O. med sne fokk. Spaknet av nu ut på kvelden så det kommer antagelig til å klarne op i gjen.

Fredag den 13 (november)

Været har vert fint i hele dag med 5 k.g. Mortensen gikk i morges ind over til bistasjonen så det er nu bare Paul og jeg som styrer hjemmet. Og det greier vi godt for Paul har bakt brød og jeg har vert kokk. Sitter bare og koser oss og skal gå til køis. Det er forresten et makelig liv dete her hvist man bare for står at stelle sig på rette måten.

Lørdag den 14 (november)

Vind stille med klar Himmel og 10 k.g. Mortensen er kommet til bake i gjen fri for rev. Så det ser ikke lyst ut nu med fangsten.

Søndag den 15 (november)

Svak bris av N.O. med 8 k.g. Mortensen og jeg har vært ut over i dag og sett efter fangst redskaperne men blev fri som vanlig. Det eneste som var, var et bjørne spor efter en bjørn som hadde vært nere med sjøen og gått op i gjen, og et reve spor.

Mandag, den 16 (november)

Svak vind av Ostlig med 8 k.g. Jeg er nu inde på bistasjonen i dag. Gikk i fra Hovedstasjonen i formidag kl elve og var her kl ett. Har gått et stykke på isen her inne i fjorden. Og resten fremme lande. Men det sverre jig hadde ikke held med mig jeg heller alle feller var tomme. Har nu kokt kaffe og stekt kobe biff av noget kjødt som jeg hadde med i fra Hovedstasjonen. Så jeg har det nokså koselig tenker nu at gå til køis for å prøve vor dant det vil vere å såve alene på en bistasjon for første gang.

Tirsdag den 17 (november)

Stiv kuling av N.O. med 6 k.g. Er kommet til bake i gjen til Hovedstasjonen, var her klokken et. Og da fikk jeg kolbestek og deser. Og det smakte godt efter den lille mars som jeg hadde ut over.

Onsdag den 18 (november)

Vind stille med delvis over skyet 6 k.g. I dag er det en merke dag for oss, for vi har nemlig fodt en blå rev og det er den første av det slag som vi har fodt siden vi begjynte å fangste så vi har nu en av hver sårt.

Torsdag den 19 (november)

Paul er gått ind over i dag. Mortensen og jeg har vært ut over med båten men fikk ikke noget. Har vert fint vær i hele dag til klokken fem i kveld da tok det til å blåse av N.O. og ut på kvelden var det bare stor storm.

Fredag den 20 (november)

Har vert sterk storm av N.O. med 6 k.g. Paul er fremdeles på bistasjonen. Veret har vert så stykt at han har ikke kunnet gått hit i gjen. Så Mortensen og jeg er det som holder til her i dag. Stormen er øket mer på nu ut på kvelden, så hele fjorden ligger i bare råkk. Men luften er helt klar så Månen skinner like fint.

Lørdag den 21 (november)

Vinnen er spaknet av til en svak Ostlig bris med 5 k.g. Paul kom i fra bistasjonen ved et tiden. Han sier at stormen har sopt med sig al snen som var så han mått bere skien hele veien. Fangsten blev tre rype.

Søndag den 22 (november)

Svak vind av vestlig med 5 kg. Mortensen og jeg har vert ute i fjorden i dag. Men da vi var på retur inn fjorden møte vi en is bjørn som lå og svømte mitt uti fjorden som en sirka tre km fra Hovedstasjonen. Vi lot den da svømme helt hit til Hovedstasjonen, og her ble den da servert med sex av rype skud for at den vilde gi sig. Så vi er bra stillet med kjødd nu.

Isbjørn. Foto frå Gunnar Tornøe.

Mandag den 23 (november)

Vind stille med 6 k.g. Mortensen er gått inn over i dag for å se efter fangstredskaperne der. Paul har vært kokk i dag.

Tirsdag den 24 (november)

Helt vind stille i dag med 8 kg. Mortensen er kommet til bake i gjen med en blå rev. Og det er jo ikke så verst har det bare ikke vert så langt i mellom hvær.

Onsdag den 25 (november)

Svak vind av ostlig med 6 k.g. Paul og Mortensen har vært ut over i dag, de har fodt en blå rev. Har lakt nåksa mye sjel is i fjorden nu, så de greide ikke å ro til bake i gjen men måtte gå i fra båten her et stykke ut i fjorden.

Torsdag den 26 (november)

Svak sønden vind med 1 kg og over skyet. Har sned en del i dag men ikke mye. Jeg har vert en tur på rype jakt men fikk ikke mer en en rype.

Fredag den 27 (november)

Strålende vær hele dagen. Jeg har vert en tur på fjellet i dag men fikk ikke noget.

Lørdag den 28 (november)

Storm av N.O. med 4 kg. Al isen som lå i fjorden er atter blåst til havs så det er rent for is ganske helt ind til fjordbunden. Vi var i morges efter båten og har set den op og suret den her ner på bærget.

Søndag den 29 (november)

Vinden har stilnet av i dag. Klar Himmel med 5 kg.

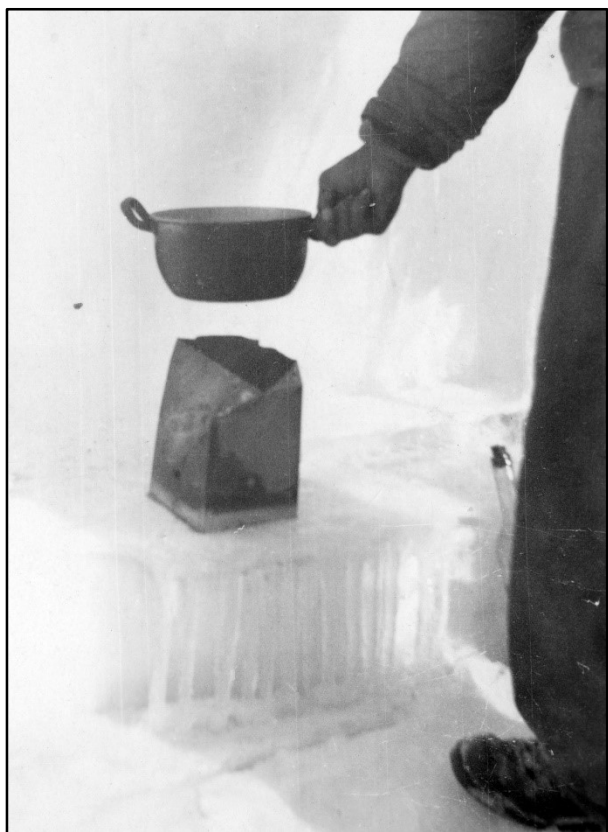
Mandag den 30 (november)

Mortensen og jeg har tatt turen til bistasjonen her sør i dag. Vi tok til å ro i fra Hovedstasjonen i morges kl ni. Men benyttet ikke båten lenger en et stykke ut over K Wallø fjorden for at vi rodde i land og sette den op.

Og så var det at ta til gåings op over fjellet og det var sandelig en bra mars for brat var det og ikke så kortt heller.

Men når vi var kommet op tok vi oss fem minut for å betrakte landskapet litt. Og det så ikke så verst ut heller for det viste sig å vere en masse med fjell vand som lå i rad og rekke.

Og uti havet så vi en masse av driv is som var i anmars.

Primitivt kokeapparat. Foto: Walter Molt, 1935

Vi tok oss da en kaffe opp på den høieste bakken som vi måtte gå over. Og det smakte sandelig godt. Så alt gikk sandelig bra hele veien. Måtte gå over fem vatten alt i alt og var her kl to og har nu sett op alle feller som til kommendes men det er ikke mange.

For landskapet er nokkså bratt her også og is kommer det aldrig til å legges her for åpne havet står ret på. Vi er nu netop ferdig med kvelds maten og har spist den skjønt det ha vert et vanskelig arbeid for dekke tøy er det lite av her så vi bruker tolle kniver og tre pinder til gafler.

1 Desember 1931

Tirsdag den 1 Desember 1931.

Vi gikk i fra bistasjonen i morges kl ni. Hadde fint vær over fjellet til vi kom frem der vi hadde båten da tok det til å sne men helt vind stille. Og siden har det sned uten op håld. Så det er jo bare bra for vi får jo ikke bruke skierne enda.

Onsdag den 2 (Desember)

Frisk bris av S.V. og 1 K.G. Har sned i hele dag uten op hold. Mortensen har vert kokk i dag.

Torsdag den 3 (Desember)

Storm av S.S.O. med sne fokk fra morgen til kvelds. Og høi døning som kommer rullende ind over fjorden. Men vi merker ikke noget til det vi sitter inde i vår lune hytte og koser oss. Koker god mat og såver når vi finder det for gått.

Fredag den 4 (Desember)

Stormen har spaknet av er nu svak bris av S.O. 3 K.G.

Lørdag den 5 (Desember)

Fint vær med 6 Kg. Paul er gått innover til bistasjonen i dag.

Sønadg den 6 (Desember)

Sterk storm av vestlig med sne fokk. Paul er fremdeles på bistasjonen inni fjorden han har ikke hatt ver og gått ut over i dag.

Mandag den 7 (Desember)

Spaknet av med Stormen kun en svak bris av SO med 4 Kg. Paul er kommet tilbake i dag men fri for rev kun en rype. Han sier at alle fellerne var ner fåkken så at han hadde et svert arbeide med å grave dem opp.

Tirsdag den 8 (Desember)

Mortensen og jeg har vert utover i dag med båten. Men fikk storm av S.O. for at vi hadde sett over alle fellerne vores så at vi måtte snu på halvei. Vi fikk en blå rev som var halvt op spist av rov fuggel.

Onsdag den 9 (Desember)

Svak bris av N.O. med 4 Kg

Torsdag den 10 (desember)

Frisk bris av N.O. med 8 Kg. Paul og jeg har vert på rype jakt men fikk kun tre ryper til sammens. Og det har vi gått runt hele fjellet for å få så her er tynt med ryper.

Fredag den 11 (Desember)

Svak Ostlig vind med 6 Kg.

Lørdag den 12 (Desember)

Helt vin stille med 8 Kg.

Søndag den 13 (desember)

Vinstille med 9 Kg.

Mandag den 14 (Desember)

Storm av S.O. med sne fokk og 2 Kg.

Tirsdag den 15 (Desember)

Stormen er dreiet litt sydlig med 1 Kg.

Onsdag den 16 (desember)

Frisk vind av sydlig med regn og sklett. Hele fjorden er drevet ful av driv is så langt vi kan se elers intet at bemerke.

Torsdag den 17 (desember)

Vin stille med 2 Kg. I dag har jeg vert en tur ind i fjorden men fikk ikke noget. Alle feller stod oppe og urørt. Nu da hele fjorden er ful av driv is og vi ikke kan komme frem med båten når vi skal se efter fellerne ute i fjorden, må vi gå. Men det er ikke greit for fremme sjøen er det for bratt å gå så vi må over fjellet og det er en fire timers mars for å komme dit som fellerne står. Men Paul har prøvet det i dag men blev fri han og.

Fredag den 18 (Desember)

Frisk bris av N.O. med 4 Kg. Jeg har vert en tur oppe i bakken i dag, tanken var å skyte rype men var så heldig å slite av ski binningen så jeg fikk snu. Hele fjorden er nu fri for is da vinnen har blåst den til havs.

Lørdag den 19 (Desember)

Svak bris av Vest med 3 Kg.

Søndag den 20 (Desember)

Vind stille med 8 Kg. Mortensen og jeg er på bistasjonen her sør i dag vi rodde i fra Hovedstasjonen i formidag og var her i to tiden på efter midagen. Vi har brukt samme veien nu som sist over fjellet i fra en liten bukt på sørsiden av K Wallø fjorden.

Har hat riktig fint vær i dag. Solen har skinnet av en helt sky fri Himmel så trås 8 Kg var vi nokkså svet.

Men det verste var nu når vi hadde set over alle feller og ikke fått noget og så kom frem til bistasjonen og fikk se at døren var oppe og huse full av sne. Så sulten som vi var fikk vi et helt arbeide å måkke snen ut men det gikk da det og så vi er nu kommet oss bra i orden nu.

Mandag den 21 (desember)

Er kommet til bakke i gjen til Hovedstasjonen i dag. Turen over fjellet gikk bra snedde lit gjør det men helt vindstille. Men når vi var kommet frem til båten vår begynte det å blåse av N.O. med let sne kov, og økende til stiv kuling lenger ut på dagen. Så det var nett så vi greide og komme frem hit til Hovedstasjonen. Men bløt var vi det skal vere sant. Så har vi vert en halv time senere har vi ikke greid det for nu er det bare stor storm og hele fjorden ligger bare i råkk.

Tirsdag den 22 (Desember)

Stormen har spaknet av så det er helt vinn stille i dag med 6 Kg. Paul og jeg har vert og set efter fangst red skaperne ute i fjorden men blev fri.

Onsdag den 23 (Desember)

Frisk bris av Ostlig med 6 Kg.

Tosdag den 24 (Desember)

Svak Ostlig bris med 6 Kg. Paul og jeg har vet inn i fjorden en tur i dag. Vi gikk uten ski hele veien på skaren. Fangsten blev en stor ravn som vi kastet i sjøen ner mellem isen og lannet.

Fredag den 25 (Desember)

Svak vind av S.V. med sne og 5 Kg. I dag kan vi ønske Grønlads befolkning med en gledelig jul. Skjønt gledelig bliver den nu ikke her opp i disse trakter. Men jul er nu jul alikke vel hvor man er så vi feirer den nu med det vi har.

Lørdag den 26 (Desember)

Vinn stille med 5 Kg og op hold.

Søndag den 27 (Desember)

Vin stille og klart vær med 15 Kg.

Mandag den 28 (desember)

Vinn stille med 6 Kg og sne.

Tirsdag den 29 (Desember)

Svak bris av Ostlig med sneslud.

Onsdag den 30 (Desember)

Svak bris av S.O. med 6 Kg og litt sne. Jeg har vert ut over fjellet i dag og set efter de feller som står på denne side av fjorden men blev fri som vanlig. Så det er trasig å gå tur efter tur og ikke få noget. Så har det ikke vert for at man skulde holde sig i vigør har man ikke bryd sig om hele

gå ingen. Men så er det nu en fin sport å gå på ski og så går nu dagene fortere mot å sitte inde. Paul har vert kokk i dag, han serverer bjørne kjøtt med saus på til kvelds.

Torsdag den 31 (Desember)

Vinn stille med sne slud og 7 Kg. Vi har feiret ut gammel året med å lese aviser og spille kort med en kortstokk som over halv parten av den er vekke. Noget andet har vi ikke å ferte ut gammel året med. Mortensen har vert kokk i dag har hatt rypestek med deser til middag.

(Del to i neste utgåve av Isflaket)

Nedfrosa notatbok frå siste Scott ekspedisjonen er funne.

Av Beathe Holstad

Scott var ein Britisk polarforskar, som blei berømt av det historia kallar ein «helte alder» for polare ekspedisjonar. Etter å ha nådd sydpolen i januar 1912, døyde Scott og fleire av mannskapet i mars 1912, på veg tilbake til hovudbasen, Terra Nova.

Det siste funnet er ei hundreår gammal notatbok.

I januar 2013 vart ei notatbok frå George Murray Levick funnen nedfrosa utanfor Terra Nova hytta på Cape Evans. Det var etter sommarsmeltinga rundt bygninga den vart funnen.

George Murray Levick var med på ekspedisjonen som kirurg og fotograf. Boka inneheld blyantnotater om bilda han tok i 1911 på Kapp Adare.

Notatboka er ei «Wellcome Photographic Exposure Record and Dairy 1910». Namnet til Levick står tydelig på fremste side.

Ifølge Nigel Watson, direktør for Antarctic Heritage Trust, er dette eit spanande funn.

«Notatboka er ein manglande del av den offisielle ekspedisjonen. Etter å ha jobba i sju år med å bevare Scotts siste ekspedisjon, er vi glade for å fortsatt finne nye gjenstander.»

Etter 100 år i isen er notatbok-bindet oppløyst, og sidene er limt saman. The Trust leigde inn Aline Leclercq, ein papirkonservator, for å skilje og reinse sidene, som blei digitalisert. Notatboka blei sammensatt igjen ved hjelp av dekkrestar.

Bemerkningane i notatboka henviser til bilde, som no er hos Scott Polar Research Institute, i Storbritannia.

Etter at notatboka blei konservert, blei den returnert til Antarktis. Der er den ein av 11.000 gjenstander på Cape Evans.

Levick

George Murray Levick, (1877-1956) født i Storbritannia. Var britisk polarforskar og grunnleggar av British Schools Exploring Society. Han vart annsatt av Royal Navy i 1910, der han fekk permisjon for å vere med på Terra Nova ekspedisjonen. Han deltok i nord-partiet og tilbrakte sommaren 1911/12 midt i ein pingvinkoloni ved Kapp Adare. Partiet skulle bli henta av Terra Nova, men dei vart hindra pga pakkisen. Dei overlevde vinteren i ei snøhole på Inexpressible Island. Dei overvintra under elendige forhold og supplerte rasjonane med å drepe selar og pingvinar for å få kjøtt.

Staden for ishula på Inexpressible Island er oppført på lista over historiske stadar og kulturminner i Antarktis og er beskytta av bestemmelsane i Antarktistraktaten.

Kjelde:

Antarctic Heritage Trust, CNN, Wikipedia

Tlf nr 95070668

Stålkonstruksjoner - Aluminium produksjon - Konstruksjoner rustfritt stål

*- PE produksjon - skrog - seksjoner - alle type konstruksjoner - sport
/fritid - trykksaker*

Teknisk support - kjøp/salg - import/eksport - crewing

-Selfangstens endelikt?

Av John Ivar Myklebust

Flere borgere i landet ønsket endring og kongeriket fikk ny regjering. I skrivende stund leser vi at regjeringen Solberg strides med støttepartiene om å få til en avtale for neste års statsbudsjett.

Et av forslagene til regjeringen, som er praktisk talt uten betydning i budsjett sammenheng, er forslaget om å fjerne tilskuddet som gjør det mulig å opprettholde selfangst på et minimumsnivå.

Norsk selfangst, som har lange historiske tradisjoner og beskatter en bærekraftig art. Selen, som konkurrerer med mennesker om våre fiskeressurser. Der selve selfangsten har utviklet seg slik at praktisk talt hele dyret i dag utnyttes. Og som kjent, der Sunnmøre har vært ett av tyngdepunktene for ishavsnæringen i Norge, sammen med Troms.

Historisk har ishavsnæringen vært viktige leverandører av kunnskap, kompetanse og erfaring om arktiske forhold, helt tilbake til 1800-tallet. En kunnskap som både Nansen og Amundsen fikk nytte av i forberedelsene av sine ekspedisjoner.

En kunnskap som ikke er mindre viktig i dag med økende virksomhet innenfor olje/gass og miljø/klima i arktiske områder.

Fortsatt selfangst betyr opprettholdelse av et kompetansemiljø for ny kunnskap og erfaring om arktiske forhold. Det er beskatning av en bærekraftig ressurs, videreføring av en unik fangsttradisjon og det er kystkultur.

Å kutte 12 millioner kroner, slik regjeringen har lagt opp til, med de konsekvenser dette kan få, er helt uforståelig. Og det blir meningsløst nå vi vet at det offentlige får tilbake (direkte og indirekte) mer enn 2/3 deler av den økonomiske støtten i form av skatter og avgifter.

La oss i det lengste håpe at statsminister Solberg og hennes regjering vil lytte mer til kystens befolkning enn til hovedstadens "NEI-til-alt bevegelser" ... og EU.

La oss i det lengste håpe, skriv John Ivar Myklebust. Her «Polaris» på selfangst ved Newfoundland.

Internasjonal enighet om å sikre isbjørn

Av Elin Vinje Jenssen

Norges forslag om å liste isbjørn på Bonn-konvensjonen om migrerende arter ble tatt godt imot av medlemslandene på partsmøtet CoP11 i Ecuador. Forslaget ble vedtatt enstemmig av de 120 medlemslandene.

Isbjørnen er nå plassert på Anneks 2 i Bonn-konvensjonen. Her havner arter som med sine vandringer krysser nasjonsgrenser, som har «unfavorable conservation status» og hvor internasjonalt samarbeid er avgjørende for framtidig bevaring.

Isbjørn fortjener absolutt en plass på denne lista, mener rådgiver for isbjørnsaker, Dag Vongraven, fra Norsk Polarinstitutt.

– Nå gjenstår det å se hva dette vil bety i praksis. Det er avgjørende at det arbeidet som eventuelt igangsettes under denne konvensjonen samordnes med det arbeidet som pågår i partssamarbeidet under Isbjørnavtalen av 1973. Her pågår arbeidet med en sirkumpolar handlingsplan for isbjørn, som planlegges å være ferdig til det neste partsmøtet på Grønland høsten 2015, sier Vongraven.

Supplement til isbjørnavtalen

Bonn-konvensjonen involverer også stater som ikke har isbjørn. En listing av isbjørn under Bonn-konvensjonen blir derfor et viktig supplement til den internasjonale isbjørnavtalen. Formålet med listingen er å påvirke stater som er involvert i aktiviteter i Arktis som kan skade isbjørnen, som skipsfart, fiskeri og uttak av olje og gass, i tillegg til utslipp av miljøgifter og drivhusgasser og forsøpling av havet. Fordi hovedtrusselen mot isbjørn er global oppvarming, vil en listing under Bonn-konvensjonen også være en påminnelse om at isbjørnens overlevelse avhenger av global innsats for å redusere utslippene av drivhusgasser, skriver Klima- og miljødepartementet i en pressemelding.

Trues av klimaendringer og miljøgifter

Den største utfordringen for isbjørnen de nærmeste tiårene er det stadig varmere klimaet i Arktis og ulike miljøgifter som skader bjørnens helse. I Barentshavet har havisen blitt betydelig redusert siden den siste bestandstelling i 2004. Som en følge av dette har antall hi i viktige hiområder blitt redusert.

Isbjørnen lever av sel som den jakter på den arktiske havisen. Den er avhengig av isen både for mat og for bevegelse til og fra hiområder på land. Havisen i Arktis vil fortsette å minke i utbredelse og tynnes gjennom hele året, og disse endringene skaper store problemer for isbjørnens levestandard.

Et isfritt Polhav om sommeren kan i verste fall bli en realitet innen midten av dette århundret. Dette er en dyster fremtidsutsikt for isbjørnene, og også grunnen til at denne arten er listet som sårbar på den internasjonale rødlisten for truede arter.

Norge vil ta på seg et pådriveransvar for det videre arbeidet med ivaretagelsen av isbjørnen etter Bonn-konvensjonen og vil samarbeide med partene under isbjørn-avtalen om veien videre.

Krever internasjonal innsats

Klimaendringene og økt industriell aktivitet i mange deler av Arktis krever et styrket internasjonalt samarbeid om forvaltningen av isbjørnbestandene. Det finnes mellom 20. 000 – 25. 000 isbjørner i verden i dag, men omkring 1970 var det bekymring for at utbredt jakt hadde redusert isbjørnbestandene i mange deler av Arktis, inkludert Svalbard. Isbjørnlandene Norge, Danmark/Grønland, Russland, USA og Canada inngikk derfor i 1973 en avtale om beskyttelse av isbjørnen og dens leveområder. Dette bidro til at jakten ble redusert og bestandene tok seg opp igjen.

Under ledelse av Norsk Polarinstitutt har en gruppe isbjørneksperter fra alle de fem nasjonene som har isbjørn i sin natur laget en felles overvåkningsplan, "A circumpolar monitoring framework for polar bears", som legger grunnlaget for innhenting av ny kunnskap og dernest tilpasset forvaltning av de nitten delbestander av isbjørn.

POLARSTAR RAPPORT, desember 2014

Gode Polarstarvener.

Tida går jammen fort! Polarstar har no lagt i Szczecin i eitt år allereide.

Den ankom verftet tidleg i desember 2013 etter ei frisk oversegling, og det praktiske arbeidet starta opp medio mars i år, og no er altså eitt år gått.

Som dykk veit frå tidligare rapportar, så er dette eit arbeid som vert teke «inn imellom» andre oppdrag ved verftet.

Framdrifta er OK, og i samsvar med framdriftsplan og slik Riksantikvaren ynskjer det.

No har etterkvart også NMD/Skipskontrollen hatt inspeksjon, og begge partar seier seg veldig godt nøgde med det arbeid som er gjort.

Ein kan vel seie at pr dato so er Polarstar omtrent 25-30% renoverd . Grunnen til at oss drister oss til å seie so mykje, er at det har vore foreteke totalrenovering av maskinromet.

Den 2000 HK Deutzen har planar om mange år endå. Foto: Willy Nasset

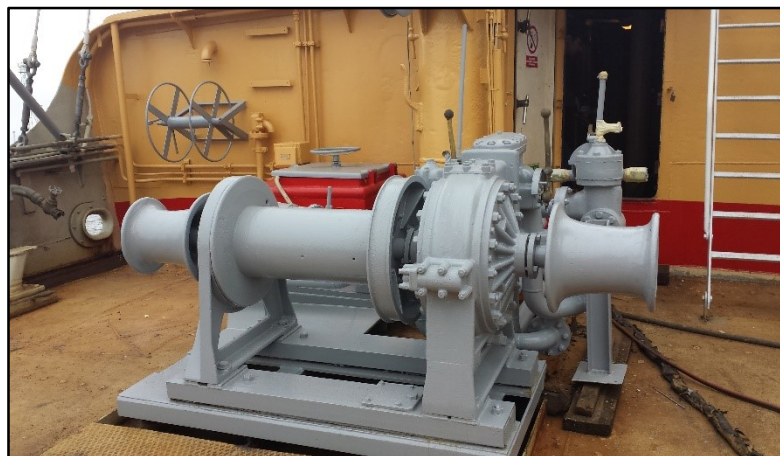
Dette har vore ein krevjande prosess, men som måtte gjerast. Det har gjeve oss ein del uventa utfordringar, men ikkje verre enn at det har vore løysbart.

Det er no ei fryd å gå i maskinromet som skin lyst og fint i originalfargar. Alle rør er reparerte og trykktesta, alt elektrisk oppgradert, samt at tankar, kontrollpanel og alle tre hjelpemotorar fullstendig renoverte.

Mykje anna godt stålarbeid utvendig er også gjort, spesielt framme i skuta under lugarane, som kjettingkasser, skott osv...

Enda ikkje heilt ferdige her, stadige svake punkt som må takast, skuta har fått ein del julig gjennom sine 66 år!

Heile bakkdekk er fullstendig renoverd og framstår i dag som nytt! Same med bom og hovedmast, samt dei to vinsjene, på bakkdekk og på hoveddekk.

Den gamle bomvinsja har fått nytt liv. Foto: Willy Nasset.

Vidare er heile rekka og hoveddekk ferdig (ikkje plank enda på hoveddekk, det vert til slutt) reparert og fiksa heilt bak til styrehuset. Akterdekk under galgedekk er også under full oppshining. Vidare er galgedekk rydda for livbåtar, kran, redningsutsyr osv...

Oss skal så smått byrje konsentrere oss om denne delen av skuta. Enda er ikkje noke påbyrja inne i innreiinga, hverken i messeområdet, lugarar eller oppe i styrehus.

Men det vil kome etterkvart no utover vinteren og våren, alt etter kva tid som er tilgjengeleg og korleis ver og vind vert utover nyåret.

Oss skal også så smått byrje nede i lasteroma, mykje godt arbeid der også!

Vi har sagt det før og seier det igjen, vi har ingen spesiell hast i dette arbeidet, sjølv om vi til stadigheit får spørsmål, telefonar og emails om når skuta kjem attende til Brandal. Berre kjekt det forresten, det tyder på at mykje folk bryr seg.

Når det no skrid framover i arbeidet, så vil det nok vere mange som stussar på fargeval osv.

Til det er det å seie at det kan sjå ut som det vart nytta tilfeldig malingsfarge under tidlegare oppussingar. Ser ut som det er teke og nytta den malinga som fannst ombord, eller var å få kjøpt her og der rundt om i verda.

Det er nitidig arbeid med å «skrape» seg ned til rett farge slik som Riksantikvaren gjerne vil og gjer.

For eks er det vel fleire som hugsar ein lysegrøn farge i maskinromet, men under det grøne ligg den lyse grå/kvite, og det er den vi må forholde oss til.

Likeeins bakkdekk hadde raud farge på dekket, og ikkje kvit, eller grøn eller anna farge. Raudt er det som er valgt og som det no er mala i, med raudt i toppen på tynna, raudt bakkdekk, raude renner på hoveddekk osv.

Slik den framsto som f.eks sysselmannskute og også antaklegvis i turisttrafikk.

Eg synes for eksempel at den raudfargen som no er valgt er litt «skrikande», trur den framsto meir djup raud/brun, men det får no so vere.

Vi må og vil fylgje det som er pålagt oss. Så det er ikkje sikkert alle vil kjenne seg heilt igjen, men slik er det.

Men du syn kor fint der er å sjå det som er ferdig!

Og som sagt, viktig er det å fylgje Riksantikvaren og NMD sine krav og ynskje, begge er sværandes fornøgde så langt, og då gjeld det å halde desse partnarane våre blide og greie og i godt humør!

Når så nytt år og sommaren kjem, er det planen å ta skuta i dokk og skifte plater i skroget (ca 70-80 m² i chimminga på begge sider av skroget), og gjere anna forefallande og nødvendigt arbeid under vasslinja.

Så det er mykje kjekt arbeid å sjå fram i, og det er veldig kjekt å sjå korleis skuta kjem seg månad for månad. Håper berre at oss ikkje kjem fram i uventa problem, men så langt har verftet og deira underleverandørar gjort eit grundigt og godt arbeid.

Takka vere prosjektleiar Marek Wisniewski og hans crew, som driv fram prosjektet med fast hand.

Underleverandørane er også ivrige, og ser på dette som eit spesialoppdrag for eit viktig kulturobjekt og polarhistorisk fartøy.

Det er aukande interesse for skuta på fleire plan, og det er bra.

Det gjev optimisme for det arbeidet som pågår. Mange spør seg som sagt kva tid skuta er ferdig og kjem heim, til det kan det berre igjen svarast at vi tek den tida som trengs, og at det pr dato ikkje er nokon hast med dette.

Då vil oss gjerne takke alle dokke som fylgjer oss med interesse, takke for alle som har bidrege gjennom året med mykje god informasjon, dokumentasjon og beskrivelser om korleis det såg ut ombord på seksti og sytti talet.

Utan dokke hadde det vore mykje vanskelegare! Ta gjerne kontakt, når som helst!

Og til alle Polarstarvener og alle dei som varer dokke til, ha ei retteleg God Jul alle saman, so ser oss fram til eitt Godt Nytt Polarstar år!

Helsing
Johan og Willy

Biletsamlinga til Ishavsmuseet veks stadig, og mykje bilete vert etter kvart digitalisert. Øverste bilete her er i frå Polarstar i 1975, og vi ser nr to frå høgre er Harald Knutsen med kalkulator. Karane ventar sikkert spent på oppgjer. Nokon av Isflaket sine lesarar som greier namnet på alle karane (og jenta)?

På nederste bilete er vi om bord i Aarvak.

Ren sunnhet for både hund og eier

Polarolje er produsert av førsteklasses råvarer fra ishavssel

Jevnlige inntak gir:

- blank, hårfast pels
- myke, smidige ledd
- godt næringsopptak og immunforsvar
- forebygging mot eksem og sårddannelser
- sterkere poter

Polarolje®
for hunder
naturens egen balsam
øker trivselen og gir

- blank, hårfast pels
- myke, smidige ledd
- bedre næringsopptak og immunforsvar
- forebygger eksem og sårddannelser
- bedre og sterkere poter

Innhold - dosering
Innhold: 5 dl ren selolje
Mettede fettsyrer: 15,2%
Enumettede fettsyrer: 58,28%
Fluoromettede fettsyrer: 26,53%
EPA: 6,44%
DPA: 2,66%
DHA: 8,82%
Omega 3 fettsyrer: 24,10%
Omega 6 fettsyrer: 2,42%
Vitamin E: 0,029 mg/g
Vitamin A: 36 iu/g
Vitamin D: 4,7 iu/g
Dosering: Daglig 1 ts sammen med føret
Holdbarhet: 2 år

Naturens egen balsam
Forskere ved Haukeland universitetssykehus og Nasjonalt institutt for ernæring og sjømatforskning (NIFES) viser til oppsiktsvekkende resultat etter 5 års klinisk forskning.
Forbrukerkontakt:
Produsent, Polargodt AS,
6070 Tjørvåg, tlf 70 08 42 62
arnfinn@polargodt.no

Polarolje®
GOD FOR ØMME LEDD OG MUSKLER

Nettoinnhold: 5,0 dl.
Raffinert selolje, kosttilskudd.
Innholdsdeklarasjon 100 ml
Mettede fettsyrer: 15%
Enumettede fettsyrer: 58%
Fluoromettede fettsyrer: 27%
EPA: 6%
DPA: 3%
DHA: 9%
Omega 3 fettsyrer: 24%
Omega 6 fettsyrer: 2%
Vitamin E: 0,029 mg/g
Vitamin A: 36 iu/g
Vitamin D: 4,7 iu/g
Oppbevaring: Mørkt og kaldt, utilgjengelig for små barn.
Anbefalt dagdose, voksen: 1. uke: 2 ss. Deretter 1 ss. (15 ml).
Holdbarhet: Se egen merking.
Kosttilskudd bør ikke erstatte variert kost. Det bør ikke inntas mer enn anbefalt dagdose

7 090005 642360

Bli "på lag med" hunden din - se etter disse etikettene når du kjøper kosttilskudd til din firbente venn og deg selv! Polaroljen leveres i 5 dl. flaske.

Kjøp direkte hos produsent:

Polargodt AS

6070 Tjørvåg
Tlf: 70 08 42 62
Arnfinn mobil: 906 60 438
arnfinn@polargodt.no
firmapost@polargodt.no
www.polargodt.no

OMEGA-3 FRA SELOLJE MED OPSIKTSVEKKENDE VIRKNING